TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU TUTANAK DERGİSİ

1'inci Toplantı
3 Ekim 2024 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR **Sayfa**

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Üçüncü Yasama Yılının hayırlı olmasını temenni ettiğine, Merkez Bankasının 93'üncü kuruluş yıl dönümüne, Komisyonun Birinci ve İkinci Yasama Yılındaki çalışmalarıyla alakalı bazı istatistiklere, İYİ Partiden Komisyon üyeliğine seçilen Adana Milletvekili Ayyüce Türkeş Taş'a "Hayırlı olsun." dediğine, İzmir Milletvekili Ümit Özlale'ye de şimdiye kadarki çalışmalarından dolayı teşekkür ettiğine ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan'ın 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında sunumu

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

1’inci Toplantı

3 Ekim 2024 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 14.33’te açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş,

Üçüncü Yasama Yılının hayırlı olmasını temenni ettiğine, Merkez Bankasının 93’üncü kuruluş yıl dönümüne, Komisyonun Birinci ve İkinci Yasama Yılındaki çalışmalarıyla alakalı bazı istatistiklere, İYİ Partiden Komisyon üyeliğine seçilen Adana Milletvekili Ayyüce Türkeş Taş’a “Hayırlı olsun.” dediğine, İzmir Milletvekili Ümit Özlale’ye de şimdiye kadarki çalışmalarından dolayı teşekkür ettiğine ve Komisyonun bugünkü gündemine,

İlişkin açıklama yaptı.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan tarafından, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu’nun 42’nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında 2024 yılı içindeki ikinci bilgilendirme sunumu yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 18.33’te toplantıya son verildi.

3 Ekim 2024 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.33

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli hazırun, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, Merkez Bankasının Değerli Başkanı ve bürokratları, basınımızın değerli temsilcileri; Başkanlık Divanı adına sizleri sevgiyle selamlıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Üçüncü Yasama Yılının hayırlı olmasını temenni ettiğine, Merkez Bankasının 93'üncü kuruluş yıl dönümüne, Komisyonun Birinci ve İkinci Yasama Yılındaki çalışmalarıyla alakalı bazı istatistiklere, İYİ Partiden Komisyon üyeliğine seçilen Adana Milletvekili Ayyüce Türkeş Taş'a "Hayırlı olsun." dediğine, İzmir Milletvekili Ümit Özlale'ye de şimdiye kadarki çalışmalarından dolayı teşekkür ettiğine ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Komisyonumuzun 28'inci Dönem Üçüncü Yasama Yılının 1'inci Birleşimini açıyorum. Bu vesileyle yeni yasama yılının ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını temenni ediyor, milletvekillerimize çalışmalarında kolaylıklar diliyorum.

Bugün ayrıca Merkez Bankamızın kuruluşunun 93'üncü yıl dönümü. Bu vesileyle de Merkez Bankasının tüm çalışanlarını kutluyor, çalışmalarında başarılar diliyorum.

Değerli milletvekilleri, malumunuz olduğu üzere 28'inci Dönemin Birinci ve İkinci Yasama Yıllarını yoğun bir çalışma temposuyla tamamladık. Bu çalışmalarımızla alakalı bazı istatistikleri de sizlerle paylaşmak istiyorum. Komisyonumuz, Anayasa, İç Tüzük ve ilgili kanunlar çerçevesinde, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi, Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi, On İkinci Kalkınma Planı ve Komisyona havale edilen diğer kanun tekliflerinin görüşmeleri ile denetim ve bilgilendirme faaliyetleri kapsamında 28'inci Dönemde toplam 37 birleşim gerçekleştirmiş, bu toplantılarda toplam üç yüz yirmi beş saat on yedi dakika mesaide bulunmuştur. Bu vesileyle, çalışmalarımıza gerek Komisyon ve gerekse Genel Kurul aşamalarında katkı sunan başta Komisyon üyelerimiz olmak üzere tüm milletvekillerimize tekrar teşekkür ediyor, bu verimli çalışmalarının yeni yasama yılında da devamını temenni ediyorum.

Değerli milletvekilleri, gündeme geçmeden önce bir husus daha var. Genel Kurulun 2 Ekim 2024 tarihli 2'nci Birleşiminde İYİ Parti Grubundan Plan ve Bütçe Komisyonu üyesi olarak Adana Milletvekili Sayın Ayyüce Türkeş Taş seçilmiştir; hayırlı olsun. Komisyonumuzda görev yapan Sayın Ümit Özlale'ye de şimdiye kadarki çalışmalarından dolayı teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, gündeme geçiyorum.

Gündemimizde 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında Komisyonumuzu bilgilendirme sunumu bulunmaktadır. Bildiğiniz üzere, Merkez Bankası tarafından 2024 yılının ilk bilgilendirme toplantısı Komisyonumuzun 4 Haziran 2024 tarihli 33'üncü Birleşiminde gerçekleşmişti, bugün ikinci bilgilendirme toplantısını yapacağız.

Sunuma başlamadan önce bürokratların kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

Buyurun.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, sunumunu yapmak üzere Merkez Bankası Başkanı Sayın Fatih Karahan'a söz veriyorum.

Sayın Başkan, buyurun.

Süreniz otuz dakikadır.

III.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan'ın 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında sunumu

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, saygıdeğer Komisyon üyeleri ve kıymetli basın mensupları; sizleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası adına saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin yeni dönem çalışmalarının hayırlı olmasını temenni ediyorum.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nda yer aldığı üzere uyguladığımız politikalar ve Bankamız faaliyetleri hakkında bilgi vermek için burada bulunmaktayız.

Öncelikle bugün Bankamızın faaliyetlerine başlamasının 93'üncü yıl dönümünü kutladığımızı belirterek sözlerime başlamak istiyorum. Bu vesileyle Bankamızın doksan üç yıllık tarihinde ülkemiz ekonomisine emek vermiş tüm mensuplarımıza siz değerli milletvekillerimizin huzurunda bir kez daha teşekkürlerimi sunuyorum.

Bildiğiniz gibi, dezenflasyon süreci öngördüğümüz şekilde başladı. Makroekonomik göstergeler bu süreçle uyumlu şekilde ilerliyor. Yurt içi talep ikinci çeyrekten bu yana azalmakta, talepteki dengelenmenin güçlenerek devam edeceğini öngörüyoruz. Bu dengelenmenin etkisiyle cari işlemler açığında düşüş sürüyor. Bir önceki Komisyon toplantısından bu yana değişmeyen tek unsur para politikasındaki kararlı duruşumuz. İlerleyen dönemde de bu duruşumuzu sürdürerek dezenflasyonun devamını sağlayacak şekilde hareket edeceğiz.

Toplantımıza küresel ve yurt içi makroekonomik görünüm ile para politikası duruşumuza dair değerlendirmelerimizi içeren bir sunumla başlayacağım, ardından sizlerin sorularını yanıtlayacağım.

Saygıdeğer milletvekilleri, konuşmama son dönemde öne çıkan küresel ekonomik gelişmelerle başlıyorum. Küresel büyümede sınırlı toparlanma eğilimi devam ederken hizmetler sektörü olumlu ayrışmayı sürdürüyor. Büyüme tahminleri euro bölgesinde sınırlı olarak yukarı, Orta Doğu ve Afrika bölgesi ülkelerinde ise aşağı yönlü güncellendi. Türkiye'nin dış talep görünümünde 2025 yılında daha belirgin bir toparlanma bekleniyor.

Küresel büyüme görünümü, jeopolitik riskler ve arz yönlü faktörler, emtia fiyatları üzerinde belirleyici olmaya devam ediyor. Enerji emtia fiyatları genel endeksi son dönemde gerilerken petrol fiyatlarında da temmuz ayından itibaren görülen düşüş eğilimi dikkat çekiyor. Küresel manşet ve çekirdek enflasyondaki düşüş devam ediyor. İş gücü piyasaları normalleşmeyi, hizmet enflasyonundaki katılıklar da zayıflamayı sürdürdü. Bununla birlikte bu zayıflama tüm gelişmiş ülkelerde aynı derecede güçlü olmadı.

Enflasyon görünümüne bağlı olarak birçok gelişmiş ülke merkez bankası da faiz indirimi süreçlerine başladı. Başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerin genelinde daha hızlı bir faiz indirimi fiyatlanıyor. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde de indirimlerin hızlanacağı beklentisini güçlendirdi.

Ilımlı büyüme ve enflasyon görünümü merkez bankalarının önümüzdeki dönemde de parasal sıkılığı azaltabileceklerine işaret ediyor. Ancak merkez bankalarının kalıcı dezenflasyon tesis edilinceye kadar gerekli parasal sıkılığı koruyacakları ve indirim süreçlerini temkinli götürecekleri yönündeki iletişimleri de devam ediyor.

Saygıdeğer milletvekilleri, şimdi sizlerle yurt içi makroekonomik gelişmelere ilişkin tespitlerimizi paylaşmak istiyorum. Yılın ikinci çeyreğinde yurt içi talebin yıllık bazda büyümeye katkısı belirgin olarak azalırken net ihracatın büyümeye verdiği katkı pozitif oldu. Bu dönemde yurt içi talep büyümeye 1,2 puan katkı verirken net ihracatın katkısı 1,3 puan olarak gerçekleşti. Böylelikle harcama yönünden büyümenin kompozisyonunda daha dengeli bir talep görünümü izlendi. Üçüncü çeyreğe ilişkin mevcut veriler ise yurt içi talepte dengelenme sürecinin devam ettiğini gösteriyor. Temmuz ayında Perakende Satış Hacim Endeksi aylık ve çeyreklik bazda artarken endeksin yıllık büyümesi yavaşladı. Toptan ticaret ve motorlu kara taşıtları ticaretinde de ivme kaybının sürdüğünü görüyoruz.

Diğer yandan üçüncü çeyrekte imalat sanayi firmalarının kayıtlı yurt içi siparişleri çeyreklik bazda gerilemeyi sürdürdü. Benzer şekilde firma görüşmelerinden elde ettiğimiz bulgular da iç talepteki normalleşmenin devam ettiğini teyit ediyor.

Arz koşullarına baktığımızda ise temmuz ayında sanayi üretimi aylık bazda artarken çeyreklik olarak sınırlı bir azalış kaydetti. Köprü günleri kaynaklı mekanik etki ve yüksek oynaklık sergileyen sektörler dışlandığında sanayi üretiminin ana eğiliminin görece zayıf olduğunu değerlendiriyoruz. Kapasite kullanım oranı ve PMI gibi anket bazlı göstergeler de sanayi sektöründeki söz konusu ivme kaybını teyit ediyor.

Hizmet Üretim Endeksi ise sanayi üretimine kıyasla daha güçlü bir görünüm izlemekle birlikte temmuz ayı itibarıyla çeyreklik bazda ılımlı azalış kaydetti. Üçüncü çeyrekte üretim göstergelerindeki ılımlı ivme kaybı talepte özetlediğim görünümle uyumlu. Bu çerçevede, yakın döneme ilişkin göstergeler yurt içi talebin yavaşlamaya devam ederek enflasyonist etkisinin azaldığını teyit etmekte. Farklı yöntemlerle hesapladığımız göstergeler ikinci çeyrekte çıktı açığının gerilediğini gösteriyor, bu gerilemenin üçüncü çeyrekte de devam edeceğini tahmin ediyoruz. Bu noktada vurgulamak isterim ki sıkı para politikamız sonucunda iç talepteki dengelenme devam edecektir. Yılın geri kalanında negatif düzeylere düşecek olan çıktı açığı dezenflasyon sürecinin önemli bir bileşeni olacaktır. İç talepteki dengelenmeyle uyumlu olarak dış ticaret dengesindeki iyileşmenin devam ettiğini görüyoruz. Bunun yansımasıyla ikinci çeyrekte cari açığın millî gelire oranı yüzde 2,1 seviyesine geriledi, üçüncü çeyrekte ise yıllıklandırılmış cari açığın azalışını sürdürerek millî gelire oranla yüzde 1,5 civarına gerileyeceğini tahmin ediyoruz. Daha önce de iletişimini yaptığımız gibi parasal sıkılaştırma dönemlerinde cari dengede düzelme oluyor. Önümüzdeki dönemde sıkı parasal duruşumuzla uyumlu olarak cari dengedeki olumlu seyrin süreceğini öngörüyoruz.

Saygıdeğer milletvekilleri, konuşmamın bu bölümünde enflasyona ilişkin değerlendirmelerimizi aktarmak istiyorum. Mayıs ayında yüzde 75,5'le tepe noktasına ulaşan yıllık enflasyon takip eden üç aylık dönemde düşüş sergiledi ve eylül ayı itibarıyla yüzde 49,4 olarak gerçekleşti. Eylül ayı itibarıyla yıllık enflasyona en belirgin katkı yaklaşık 20,7 puanla hizmetler sektöründen geldi. Bu grubu 11 ve 8,9 puanlık katkılarla gıda ve temel mal grupları takip ediyor. Yıllık enflasyondaki gerileme sadece baz etkisinden değil aynı zamanda aylık fiyat artışlarının daha düşük seyretmesinden de kaynaklanıyor. Çeşitli göstergelerin yakın dönem seyrine baktığımızda enflasyonun ana eğilimindeki ılımlı seyrin

yılın üçüncü çeyreğinde gerçekleşen yönetilen ve yönledirilen fiyat ayarlamalarındaki artışlara ve bunların dolaylı etkilerine rağmen sürdüğünü görüyoruz. Son on iki ayda ortalama yüzde 3,1 olan ana eğilim; son altı ayda yüzde 2,7'ye; son üç aylık dönemde ise yüzde 2,6'ya geriledi. Hizmet enflasyonu yavaşlamaya devam etse de bu gruptaki fiyat artışları diğer bir çekirdek grup olan temel mallara kıyasla güçlü seyrediyor ve manşet enflasyonu yukarıya çekiyor. Hizmet sektöründe daha yaygın olan zamana bağlı ve geriye dönük fiyatlama davranışları hizmet enflasyonundaki zayıflamanın gecikmeli ve daha yavaş gerçekleşmesine neden oluyor. Hizmet sektörü enflasyonunda ataleti besleyen en önemli grubun kira olduğunu görüyoruz. Nitekim yıllık kira enflasyonu eylül ayı itibarıyla yüzde 117'yle yıllık hizmet enflasyonunun yaklaşık 45 puan üzerinde seyretmektedir. Buna karşın -sağdaki panelden de takip edebileceğiniz üzere- öncü göstergeler bir süredir aşağı yönlü bir harekete işaret ediyor. Gerek çevrim içi kaynaklardan izlediğimiz ilan fiyatları gerekse konut kredisi değerleme raporlarına dayanan göstergelerimiz -bunları sağdaki grafikte kırmızı ve lacivert çizgilerle gösteriyoruz- azalış eğilimlerini sürdürmekte; perakende ödeme sistemi verilerinden elde edilen yeni ve yenilenen sözleşmelerdeki kira artış oranları gerek konut piyasasında süregelen normalleşme gerekse de manşet enflasyondaki düşüşü takiben TÜFE'deki mevcut kira enflasyonunun altında değer almakta. Yılın son çeyreğinde taşınma ve sözleşme yenileme oranlarında gerçekleşecek düşüşü de dikkate aldığımızda bu durum önümüzdeki aylarda kira enflasyonunun zayıflayacağını ima ediyor. Bilindiği üzere dezenflasyon dönemlerinde temel mal enflasyonu daha hızlı ve daha belirgin şekilde yavaşlar. Parasal sıkılaşma dönemlerinde döviz kurunda sağlanan istikrar ve talepteki dengelenme bu olgunun temel nedenleridir. Nitekim bu dönemde söz konusu faktörlerin desteğiyle dayanıklı mallar öncülüğünde temel mal grubunda fiyat artışları sınırlı gerçekleşiyor. Temel mallarda son üç aylık dönemde yıllıklandırılmış ana eğilim yüzde 20'nin altında, dayanıklı mallarda ise zayıflama yüzde 17'yle daha belirgin.

Haziran ayında çeşitli anketlerden derlediğimiz firma ve hane halkı enflasyon beklentilerini de kamuoyuyla paylaşmaya başladık. Piyasa katılımcılarının beklentileri finansal piyasalardaki fiyatlamalar açısından önemli. Firmalar da enflasyon beklentileri doğrultusunda fiyatlama, ücret belirleme, stok tutma ve yatırım stratejilerini oluşturuyor. Tüketicilerin beklentileri ise tüketim-tasarruf ve portföy kararları üzerinde belirleyici oluyor. Enflasyon beklentilerini incelediğimizde firmaların ve özellikle tüketicilerin beklentilerinin piyasa katılımcılarına göre yüksek seyri göze çarpıyor, bu durum enflasyonun düşük olduğu dönemlerde dahi gözleniyor. Tüketiciler beklentilerini şekillendirirken temel ihtiyaç maddelerine daha büyük önem atfediyorlar; örneğin, temmuz ve ağustos aylarında yönetilen ve yönlendirilen enerji kalemlerinde yapılan tarife güncellemelerini takiben tüketici beklentilerinin söz konusu aylarda diğer ekonomik birimlerden farklılaşan bir dinamik sergilediğini gözlemledik. Manşet enflasyondaki düşüşün devamıyla birlikte tüm sektörlerin beklentilerinin gerileyeceğini öngörüyoruz. Nitekim eylül ayı verileri tüm birimlerin enflasyon beklentilerinin aşağı yönlü güncellendiğine işaret ediyor. Enflasyon beklentilerinin tahmin aralığına yakınsaması dezenflasyon açısından kritik önemde. Yakın dönem enflasyon görünümünün de etkisiyle piyasa katılımcıları beklentilerinin her vadede aşağı yönde hareket etmeye devam ettiğini görüyoruz. On iki ay sonrasına ilişkin enflasyon beklentilerinde dağılımın sola kaymasıyla iyileşme eğilimi sürüyor. Ayrıca, beklenti dağılımında çoklu zirve yapısının da ortadan kalkmakta olduğunu görüyoruz. Beklentilerde gerileme gerçekleşmesine rağmen piyasa katılımcılarının 2024 yıl sonu enflasyon beklentisi son enflasyon raporunda sunulan tahmin aralığının üst noktasının bir miktar üzerinde değer alıyor ve hedeflerimize birkaç ay gecikmeyle ulaşacağımızı ima ediyor. Sıkı para politikası duruşumuzla beklentilerin dezenflasyon sürecine katkı verecek şekilde oluşmasını sağlamakta kararlıyız.

Saygıdeğer milletvekilleri, konuşmamın bu bölümünde ise sizlere para politikası duruşumuz hakkında bilgi vereceğim. Bildiğiniz gibi 2023 Haziran ayında sıkılaşma döngüsünü başlattık ve politika faizini yüzde 8,5'ten Mart ayı itibarıyla yüzde 50'ye çıkardık. Ayrıca, ekonomik birimlerin beklentilerindeki ayrışma ve olası oynaklıklara karşı parasal aktarımın etkinliğini artırmak amacıyla makroihtiyati politikaları da uygulamaya devam ediyoruz.

Sıkı parasal duruşumuzu desteklemek üzere kullandığımız makroihtiyati tedbirleri üç ana grupta özetleyebiliriz. Bunlardan ilki mevduata yönelik düzenlemeler. Bu kapsamda, programımızın temel unsurlarından olan bankacılık sektöründe TL mevduatının payını artırmak ve KKM'yi de kademeli olarak azaltmak amacıyla uyguladığımız tedbirler bulunuyor. İkinci olarak, kredilere yönelik düzenlemeler kapsamında Türk lirası ve yabancı para kredilere aylık büyüme sınırı getirerek finansal koşullardaki sıkılığı artırdık, kredi talebindeki dalgalanmaların önüne geçtik. Kredi piyasasında sağlıklı fiyat oluşumunu desteklemek amacıyla da ticari kredi azami erken ödeme ücretlerini güncelledik. Son olarak, likidite yönetimi kapsamında zorunlu karşılıklar ve Türk lirası depo ihaleleri gibi likidite araçlarını etkin olarak kullanıyoruz. Bu araçlarla parasal aktarım mekanizmasını güçlendiriyor ve finansal istikrarı gözetiyoruz.

Geçtiğimiz aylarda likidite fazlasının etkin sterilizasyonunu sağlamak amacıyla araç setimizi çeşitlendirdik. Dönemsel olarak ortaya çıkan likidite fazlasını zorunlu karşılıklar ve mevcut araç setimizi kullanarak sterilize ediyoruz, likidite koşullarını muhtemel gelişmeleri göz önünde bulundurarak yakından izliyoruz. Sterilizasyon araçlarını etkili şekilde kullanmaya devam edeceğiz. Finansal koşullara baktığımızda ticari kredi faizleri yüzde 55, mevduat faizi bileşik bazda yüzde 60, tüketici kredileri ise yüzde 68 civarında fiyatlanıyor. Mevduat faizlerinde politika faizi, piyasadaki likidite ve makroihtiyati politikaların yanı sıra enflasyon ve kur beklentileri de belirleyici. Uyguladığımız politikaların bir sonucu olarak likidite koşullarındaki değişimlere rağmen son dönemde mevduat faizleri yataya yakın hareket ediyor. Para politikası duruşumuz ve makroihtiyati çerçevemiz mevduat faizlerinin Türk lirasına geçişini sürdürecek ve tasarrufları arttıracak seviyelerde kalmasını sağlayacak. Beklentilerdeki iyileşmenin devam etmesi fiyatlama davranışını dezenflasyon patikamızla uyumlu hâle getiriyor. Dezenflasyon beklentilerinin güçlenmesiyle özellikle uzun vadeli Türk lirası finansman maliyetlerinin de azalmaya başladığını son aylarda gözlemledik. Beklentilerdeki iyileşmenin devam etmesiyle bu eğilimin önümüzdeki dönemde de artarak devam edebileceğini öngörüyoruz.

Tüketici kredilerinin iç talepteki dengelenmeyi tesis edecek bir hızda seyretmesi kritik önemde. 2024 yılının ilk çeyreğinde kredi talebinin hızlanması tüketici kredi büyümesinin kredi kartı ve ihtiyaç kredisi kaynaklı artmasına neden olmuştu. Bu doğrultuda devreye aldığımız makroihtiyati önlemler ve sıkı para politikası duruşumuzla takip eden iki çeyreklik dönemde tüketici kredilerinde büyüme zayıfladı. Son iki çeyrekte tüketici kredisi büyümesi ılımlı bir patikada hareket ediyor. Türk lirası ticari kredi büyümesinde mart ayında daha bağlayıcı hâle getirdiğimiz aylık büyüme sınırları oldukça etkili olmuştu. Yabancı para cinsi kredilere mayıs ayında getirdiğimiz aylık büyüme sınırını temmuz ayında daha da düşürmüştük. Bu sınırlamaların etkisiyle yabancı para kredilerindeki büyüme hedeflerle uyumlu bir patikada seyretmektedir. Ticari kredilerde aylık büyüme gerçekleşmeleri enflasyon beklentilerindeki iyileşmeyle uyumlu.

Kararlılıkla sürdürdüğümüz sıkı parasal duruşumuz ve KKM bakiyesinin azaltılmasına yönelik uygulamaların etkisiyle Türk lirası varlıklara olan ilginin arttığı görülüyor. Mevduat gelişmeleri Türk lirasına güvenin yeniden inşa edilmekte olduğunu teyit ediyor. Türk lirası mevduatın payı yükselerek yüzde 50'yi de aştı ve son verilere göre yüzde 54 seviyesine ulaştı. Kur korumalı mevduatın payı yüzde 8'li seviyelere geriledi. KKM hesaplarının toplamı 2023 Ağustos ayında 140 milyar doların üzerine

yükselmişti, şu anda bakiye 45 milyar doların altına gerilemiş durumda. KKM bakiyesinin azalması Türk lirası mevduat payını arttırarak parasal aktarım mekanizmasını güçlendiriyor ve Merkez Bankası bilançosu üzerindeki riskleri azaltıyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Demek ki yanlışmış.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Türk lirası mevduat payındaki kademeli ve istikrarlı artışın dezenflasyon patikamızın önemli bir unsuru olmaya devam edeceğini öngörüyoruz.

Mevcut politika duruşumuz, Türkiye'ye yönelik risk algısının iyileşmesini ve risk priminin düşüş sürecini de destekledi. Son dönemde atılan adımlarla para politikası duruşu güçlendirildi, uyguladığımız politikalara olan güven arttı ve rezerv görünümü iyileşti. Ayrıca, bu süreçte kredi değerlendirme kuruluşlarının not artırımları dış finansman görünümünü destekledi. Jeopolitik gelişmeler sebebiyle oynak bir görünüm izlese de risk primi ılımlı seyrini sürdürüyor. Son dönemde Türkiye'ye yönelik sermaye hareketlerinin ılımlı seyrettiği gözlemleniyor. Önümüzdeki dönemde sermaye girişleri jeopolitik gelişmelere bağlı oynaklık gösterebilir. Son dönemde yurt içi ve yurt dışı yerleşiklerin Türk lirasına olan güveninin arttığı ve bu durumun rezervlere olumlu yansıdığı görülüyor. 31 Temmuz itibarıyla TCMB taraflı swap bakiyesini sıfıra indirdik, sonrasında sterilizasyon amaçlı olarak ters yönde swap işlemlerine başladık. 22 Mart ile 27 Eylül tarihleri arasında brüt rezervler 33,5 milyar dolar artış gösterirken swap hariç net döviz pozisyonumuz 97,4 milyar dolar iyileşti. 27 Eylül itibarıyla brüt rezervimiz 157 milyar doların üzerine çıktı. Swap hariç net rezervlerimize yurt içinde yaptığımız Türk lirası karşılığı döviz swaplarını da dâhil ettiğimizde 32,9 milyar dolara yükseldi.

Saygıdeğer milletvekilleri, yıllık enflasyonun mayıs ayında zirveye ulaşmasıyla politika iletişiminde sıklıkla vurguladığımız dezenflasyon dönemine girmiş bulunmaktayız. Para politikasındaki kararlı duruşumuz, yurt içi talepte dengelenme, Türk lirasında reel değerlenme ve enflasyon beklentilerindeki düzelmeyle aylık enflasyonun ana eğilimini düşürmeye devam edecek. Para politikasındaki temkinli duruşun sürdürülmesiyle enflasyonun yılın kalanında da istikrarlı olarak gerileyeceğini öngörüyoruz. Ayrıca, finansal koşullardaki sıkılaşmayla beraber talep koşullarında görülen dengelenmenin önümüzdeki dönemde daha da belirginleşeceğini tahmin ediyoruz. Sıkı parasal duruşun sürdürülmesi ve hizmet enflasyonundaki katılığın zayıflamasıyla enflasyonun ana eğiliminde gerileme 2025 yılında da devam edecek, para ve maliye politikalarının eş güdümü de bu sürece katkı sağlayacak.

Para politikasındaki sıkı duruşumuzu fiyat istikrarı sağlanana kadar kararlılıkla sürdüreceğiz. Daha önce de vurguladığımız gibi, bu süreçte 2 ana koşul gözetiyoruz: Birincisi, aylık enflasyonun ana eğiliminin belirgin ve kalıcı bir düşüş göstermesi; ikincisi ise enflasyon beklentilerinin öngörülen tahmin aralığına yakınsaması. Her iki kriterde de alınacak bir miktar mesafe olduğunu değerlendiriyoruz. Bu nedenle, para politikasında sıkılığı korumaya devam edeceğiz. Enflasyonda belirgin ve kalıcı bir bozulma öngörülmesi durumunda ise para politikası araçlarımızı etkin şekilde kullanacağız.

Bir kez daha altını çizmek isterim ki fiyat istikrarı sürdürülebilir büyüme ve toplumsal refah artışı için ön koşuldur. Haziranda başlayan dezenflasyon sürecinde enflasyonu belirlediğimiz ara hedeflerle uyumlu olacak şekilde düşürmek için ne gerekiyorsa yapmaya devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmamı burada bitirirken hepinize teşekkür ediyorum ve saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi, öncelikle siyasi partilerin sözcülerine, sonrasında Komisyon üyelerimize ve sonrasında diğer milletvekillerine söz vereceğiz, grubu olmayan milletvekillerimize de söz vereceğiz. Grubu olmayan veya Komisyon üyesi olmayan diğer milletvekillerimiz de isimlerini bize bildirirlerse onlara da sırasıyla söz vereceğiz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Işık yanınca yetmiyor mu Başkanım?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sizi gördüm zaten Sayın Gürer.

Şimdi, Sayın Türeli'yle başlayacağız, mikrofonunuzu açıyorum.

Sayın Türeli, buyurun lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle, yeni yasama yılımız hayırlı olsun. Bundan sonra yoğun bir tempo olacak, bütçe gelecek, bütçe süreci yoğun. O arada gelecek torba kanun teklifi hazırlıkları var mı bilmiyorum ama torba kanun tekliflerini konuştuk Sayın Başkan daha öncesinde de, bir kere daha kayda geçirmek isterim, torba kanun teklifi formatında bir Meclis görüşme sistematiğine karşıyız. Bu yüzden, kendi bütünlüğü içinde gelen kanunlar bizim yasama yapma sürecine çok daha verimli ve kaliteli bir katkı vermemize neden olacaktır.

Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri, Merkez Bankamızın Değerli Başkanı, yöneticileri, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum ve Merkez Bankamızın 93'üncü kuruluş yıl dönümünü kutluyorum. Nice yıllara! Çok önemli, çok güzide bir kurumumuz ve bu kurumumuzun da Türkiye'de hak ettiği değeri, itibarı görmesi bizler için de en büyük önceliktir.

Bu konu, tabii, uzun zamandır konuşulan bir konu. Merkez Bankamızın bağımsızlığı üzerinden de özellikle araç bağımsızlığı üzerinden de tartışıldı ama tabii, şunu söylemek lazım: Bakın, bugün burada Merkez Bankası adına siz güzel bir sunuş yaptınız, bu sunuş üzerine konuşacağız, fikirlerimizi söyleyeceğiz. Bugün bir dezenflasyon sürecini, sıkı para politikasını ve enflasyonu düşürmeyi konuşuyoruz. İyi ama biz durup dururken bugünlere gelmedik, üç yıl önce, 2021 yılının eylül ayında Cumhurbaşkanının "Faiz sebep, enflasyon sonuç." tezinin Merkez Bankası tarafından -ki kendisine yasayla verilmiş görev, fiyat istikrarını sağlamak olan- uygulanması sonucunda bugün içinde yaşadığımız kriz çok ağır ve yıkıcı bir biçimde kendini gösteriyor.

Şimdi, hatırlatalım, faiz yüzde 19'du 2021 yılının Eylül ayında, enflasyon da yüzde 19,25'ti; dolar kuru 8 lira 30 kuruştu. Dört ay içinde yüzde 19'dan yüzde 14'e inen faizlerin sonucunda, önce, 8 lira 30 kuruş olan dolar kuru 18 lira 30 kuruşa çıktı, arkadan, kur korumalı mevduat sistemi geldi; enflasyon yükselmeye başladı, önce yüzde 35'lere, arkadan yüzde 85'lere kadar çıktı ve şimdi biz o enflasyonu tekrar o seviyelere indirmeye çalışıyoruz. Üç yıl geçti; iki, iki buçuk yıl daha geçecek, o seviyeye gelecek; beş yılı kaybetti Türkiye; çok açık ve nettir. Türkiye'nin ihtiyacı olan büyümek, kalkınmak; hem kişi başına düşen millî gelirini artırmak hem de aynı zamanda Türkiye'nin o yapısal ekonomisinin, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal politikalarla yapısal dönüşümünü sağlamak olmalıydı ama Türkiye bu süreçte kalkınmadan uzaklaştı. Bugün önümüze gelen OVP'de de açıkçası biz kalkınmaya ilişkin hiçbir şey görmüyoruz, geçmiş yıllarda söylenen bir kısım politikaların, tedbirlerin tekrarlandığını görüyoruz. Bir istikrar programı desem istikrar programı bile değil çünkü OVP'de de zaten temel amaç dezenflasyon, enflasyonun düşürülmesi. Tabii ki enflasyonun düşürülmesi önemli ama Türkiye'nin başka öncelikleri yok mudur? İstihdamı artırmak bir öncelik, sürekli sağlıklı büyümek, potansiyeline ulaşmak -Türkiye'nin 4,5-5'lerde, hatta biz onun daha da yukarı çıkartılması gerektiğini söylüyoruz- üretim ve ihracat yapısının ithalata olan bağımlılığını, ara malının ithalata olan bağımlılığını azaltmak,

bütçe açısından baktığımızda bir vergi reformu yaparak dolaylı vergilere değil dolaysız vergilere ağırlık veren bir yapıyı kurmak, istihdam piyasasını yeniden dönüştürmek, gelir dağılımını düzeltmek, yoksulluğu ortadan kaldırmak gibi amaçların hiçbiri ne yazık ki yok.

Buradaki başka bir sıkıntı şu: Merkez Bankamız bugün sonuç itibarıyla bu dezenflasyon hedefi çerçevesinde bir para politikasını öncelik olarak aldı ama bunun devam edeceğinin garantisi yok çünkü bugün Türkiye'nin uyguladığı, adına "Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi" denilen ucube sistemde Merkez Bankası bürokratlarının da -Başkanın, yöneticilerinin- orada kalacağının ya da konuyla ilgili bakanların görevde kalacağının garantisi yok, üstelik mevzuatta belirlenmiş olmasına rağmen ne kadar süreler çalışacağı. Sayın Başkan, sizden bir yıl önce burada, gene 3 Ekimde, Sayın Gaye Erkan vardı, siz vardınız, bir öncekinde de vardınız yani bu bizim için önemli. Eğer Merkez Bankasının itibarını sağlayacaksak -ki çok önemli gerçekten- o zaman dediğim gibi bu sistemle bir yere gidemeyiz, bunları konuşmak lazım, bunlar bir bütünün parçası.

Şimdi, Eylül ayının başında 2025-2027 yıllarını kapsayan OVP yayınlandı. Oraya baktığımız zaman da şunu görüyoruz… Orada tabii makroekonomik hedefler var, aynı zamanda bu bütçe sürecinin de başlatıcısı olan bir doküman niteliğinde. Orada temel makroekonomik hedefler var, aynı zamanda bütçe büyüklükleri de var ama orada da baktığımızda şunu görüyoruz: Son derece uyumsuz bir makroekonomik çerçeve var. Eğer enflasyon düşürülecekse -ki OVP'de temel amacın dezenflasyon olduğu söyleniyor- o zaman bu büyümeyle, bu büyüme yapısıyla enflasyon düşürülemez. Gene aynı geçmiş yıllarda olduğu gibi ileriye doğru yüzde 4, 4,5; 5, bir ara 5-5,5'lar seviyesindeydi, aynı şey yeniden, ileri, kopyalayapıştır formatında ortaya konulmuş. İlginç olan şu: Yurt içi talebe dayalı büyüme yapısı devam ediyor. Net ihracatın sadece 2024 yılında farkındaysanız yurt dışı talebe bir katkısı var, onun dışında gene net ihracatın katkısı sıfırlar seviyesinde.

Cari açığa bakıyoruz, bu cari açık nasıl düşecek bu kadar? Tamam, belki altın ithalatında azalma olabilir, petrol fiyatları artmamış olabilir ama onun ötesinde Türkiye ekonomisinin büyüme yapısı, dışarıdan ithal ettiğimiz üretim ve ihracat yapısı ithalata dayalı.

İşsizlik… Burada bir işsizlik rakamları var, önümüzdeki dönemde istihdam artacak gibi öngörülüyor ama onlarda geçici süreler için çalışmalar bunun içine katıldığı zaman ancak bu istihdam sağlanacak. Türkiye'nin gerçek anlamda işsizlik oranları yüzde 9, yüzde 10'lar seviyesinde değil. Nitekim, TÜİK de biliyorsunuz atıl iş gücü adı altında bu rakamları veriyor, aynı zamanda birtakım sendikalar da bunu geniş tanımlı işsizlik oranları içinde veriyor, yüzde 9, yüzde 10 değil, yüzde 30'lar seviyesinde Türkiye'deki işsizlik oranları. Böyle bir çerçeveyle karşı karşıyayız. Ben bu çerçevenin, bu yapının içine, OVP'deki büyüklüklere baktığım zaman, bu yapıyla bu dezenflasyon sürecinin olabilmesini çok mümkün görmüyorum.

Geleyim enflasyona. Şimdi, en son eylül ayı rakamı açıklandı bugün itibarıyla, yıl sonu itibarıyla enflasyon ilk dokuz ayda yüzde 35,86; on iki aylık bazda yüzde 49,38. Siz biraz önce sunuşunuzda son üç ayda da ortalama yüzde 2,6'lık bir artış olduğunu söylediniz. Şimdi, yeni çıktı bu, daha dumanı tütüyor OVP'nin, 2024 yılında TÜFE yıl sonu rakamı yüzde 41,5; şu anda yüzde 35,86. Sayın Başkan, yüzde 41,5 hedefi için ekim-aralıkenflasyonu yüzde 4,15 olmalı; yıllık ortalamalı, bileşik olarak hesapladığımız zaman ortalama aylık yüzde 1,36. Türkiye önümüzdeki üç ayda, ekim, kasım, aralıkta her ay yüzde 1,36'lık bir enflasyon artışı olursa ancak 41,5 tutuyor. E, ne oldu, nasıl oldu bu iş? Nasıl yapacaksınız bunu? En iyimser tahminle yüzde 2,5, yüzde 3'ler seviyesinde artsa yıl sonu enflasyonu yüzde 47, yüzde 48, belki yüzde 50 olacak. Daha yeni çıkan bir şeye, buradaki, OVP'deki hedefe sizin ulaşmanız mümkün değil. E, o zaman itibar kaybı oluyor işte. İşte, koyduğunuz rakamlara, daha bir ay bile geçmemiş olan rakamlara ulaşılamayınca o zaman ne beklentileri yönetebilirsiniz ne de

bu rakama ulaşabilirsiniz. Yüzde 41,5 bitti şu anda. Zaten siz de sunuşunuzda söylediniz, sektörel enflasyon beklentilerinde -ki zaten siz bunu hesaplıyorsunuz yani buna ilişkin anketler yapıyorsunuz- piyasa katılımcıları 2025 Eylül için, on iki ay sonra yüzde "27,5" demiş, reel sektör "yüzde 51" demiş, hane halkları da "yüzde 71,5" demiş. Beklentiler kırılmamış, beklentiler hâlâ çok yüksek seviyede cereyan etmeye devam ediyor. Bunlar ekonominin temel aktörleri; hane halkları, reel sektör. E, o açıdan baktığımızda da bu dezenflasyona ulaşabilmek, bu hedeflere ulaşmak mümkün gözükmüyor.

En son, geçen sizin yaptığınız sunuşta da bir önceki sunuşta da "Dezenflasyon süreci 2025 Hazirana kadar." diye en sonunda bir grafik de vardı, bu sene görmedim o grafiği. Süreç o zamana kadar mı gene, yoksa ona ilişkin bir değişiklik var mı? Bu tabloyu, bu grafiği görmediğim için soruyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave süre vereceğim Sayın Türeli.

Buyurun lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Yani biliyorsunuz, bu yılın mayıs ayına kadar bir geçiş dönemi olacaktı, arkadan bir yıl boyunca bir dezenflasyon, sonra da istikrar dönemiydi. Orada bir değişiklik mi var yani bir daha mı uzatıyorsunuz, görmedim.

Tabii, biraz önce söylediğim gibi, bütün bunlar olurken ekonominin yapısal problemleri devam ediyor; kronik işsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk. Türkiye, belki de cumhuriyet tarihinin en büyük bölüşüm şokunu yaşıyor. Bu rakamların artık gizlenmesi mümkün değil, TÜİK de gizleyemiyor. Nitekim 2016-2022 arasında emeğin millî gelirden aldığı pay 10 puan düşmüş. 2023 ve sonrasında bu EYT sonucunda kıdem tazminatları biraz yükselmiş gibi gösteriyor ama çok ciddi bir gelir dağılımı bozukluğu var ve Türkiye bu süreci atladı, bu önümüzdeki beş yıl kaybedilmiş bir beş yıl, iki buçuk üç yılı kaybedildi, şimdi biz bu rakamları tekrar yeniden tek hanelere indirmek istiyoruz ve diyoruz ki: "2026'nın sonu tek hane." Tek haneden kastımız da ne biliyor musunuz? Yüzde 9,7. İyi ama ben geçmiş OVP'lerden hatırlıyorum, ilk andan itibaren Türkiye enflasyon hedeflemesi rejimi uyguluyor; enflasyon hedefleri yüzde 3'tü, yüzde 4'tü, yüzde 5'ti. Nerede şimdi bu rakamlar? Ancak PPK kararlarına baktığımız zaman, Para Politikası Kurulunda, işte "Orta vadede yüzde 5 hedefine ulaşmak…" gibi bir ifade var. Onda da orta vadenin ne olduğu belli değil.

Ücretler... Bugün reel ücretlerde ciddi gerileme var. Eğer bir biçimde enflasyonu kontrol altına almak için ücretleri baskı altına almak, ücret-fiyat sarmalını kırmak açısından konuya yaklaşılıyorsa bu son derece yanlış, Türkiye'de enflasyonun birçok nedeni var; talep enflasyonu açısından belki geçerli olabilir ama ciddi bir maliyet enflasyonu boyutu var, beklentiler var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun Sayın Türeli.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim.

Türkiye'deki yapıların, üretim yapısının, firma yapılarının monopolist ya da oligopolist gibi eksik rekabetçi bir yapının içinde oluşması, bunların hepsi çok büyük etkenlerdir; bu katılıklar biraz da buradan geliyor. Bu katılıklar nasıl aşağı inecek, ne olacak? Açıkçası buna ilişkin, nasıl indirileceğine ilişkin bir şeyi bu sunuşta görmek isterdik. Hizmetler sektöründeki katılıkları aşağı nasıl indireceksiniz?

Bazı konular var, sorularım var; bunları da iletmek isterim, yönlendirmek isterim. Şimdi, bundan sonra faizler ne olacak, inecek mi? Kamuoyunda bir beklenti var, özellikle kasım ya da aralık ayında… Tabii, baz etkisinden de kaynaklı bir biçimde enflasyon aşağı doğru iniyor. Ne olacak? Yıllık, on iki

aylık bazı söyledim. “Yüksek faiz-düşük kur” politikası devam edecek mi, nereye kadar? Sıcak paraya dayalı bu model ne olacak? Bu model sıcak paraya dayalı bir model. Bu dönem AKP’nin ilk iktidar olduğu dönemdeki sıcak paraya dayalı bir modelin bir biçimde sürdürülmesidir. Rezervlerdeki artış ne zamana kadar devam edecek? Çünkü hatırlarsınız, Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek yaklaşık dört ay önce demişti ki: “Piyasadan döviz almazsak lira 30’un altına, 20’li rakamlara düşerdi. Merkez Bankası gelen dövizi satın almasaydı lira nominal olarak değer kazanacaktı. Biz rezerv biriktirdik çünkü rezerv pozisyonumuzu güçlendirmemiz lazım.” Nedir, buna ilişkin bir şey nedir? Ama tabii, ben o arada merak ettim rezervi, rasyolara da bir bakayım dedim… Aslında kısa vadeli dış borçlarla Merkez Bankası brüt rezervlerini karşılaştıran bir kısım rasyolar var, ona baktım, Merkez Bankası rezervlerinin kısa vadeli dış borçları karşılama oranı 2002 yılında, AKP’nin ilk iktidara geldiği dönemde yüzde 171’miş, 2013’te yüzde 101’e düşmüş, şu anda yüzde 85.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türeli, buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tamamlayacağım Sayın Başkan, birkaç husus kaldı, onları da…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Biliyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim.

Ama tabii, baktığımız zaman, sadece alındığı zamana değil, orijinal vadesine bakılmaksızın, vadesinin ödemesine bir yıldan az kalmış olan rakama baktığımızda yüzde 64. Yani bu rakam nedir, rezerv politikası nedir? Ne yapıyoruz bu konuda? Devam mı edeceğiz rezerv biriktirmeye yoksa bırakacak mıyız? Faizlerle iç içe olan bir ilişki zaten bu. Bugünkü yüksek faiz politikası bir anlamda dışarıdan döviz girişini tetikliyor ve buna dayalı bir politika oluşuyor.

Kur korumalı mevduat sistemi ne olacak? Merkez Bankası bu yıl da mı zarar edecek, sormak istiyorum. Öyle anlaşılıyor ki bu yıl da zarar edecek. Ne kadarlık bir zarar? Basında da buna ilişkin şimdi bir kısım haberler çıktı kur korumalı mevduat sisteminin Merkez Bankasına maliyetinin yaklaşık 230 milyar TL olduğuna ilişkin.

Sayın Başkan, sizden ilk altı aylık rakamları açıklamanızı bekliyoruz. Hatırlarsanız, bir yıl önce siz de buradaydınız -o dönem Sayın Erkan- sonuç itibarıyla düzenli olarak izliyorsunuz, belki dokuz aylık olmayabilir ama altı aylık da en azından, bunu görmek isteriz. Şu ana kadar, 2024 yılında kur korumalı mevduat sisteminin Merkez Bankasına olan yükü ne kadardır? Çünkü biz şunu biliyoruz, 2023 yılında 830 milyar Türk lirasıydı. Merkez Bankası 818 milyar lira zarar etti, siz de açıklamanızda, sunuşunuzda “830 milyar lira.” dediniz. Bu daha ne kadar oldu, nereye kadar çıktı?

ERHAN USTA (Samsun) – KKM olmasaydı kâr edecekti, onu da eklemek lazım 830 milyar liraya.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tabii.

Ondan önceki beş yılda ortalama 250 milyar lirayı topladığımız zaman, 250 milyar lira kâr eden Merkez Bankası 2023 yılında kur korumalı mevduat sistemi yüzünden 818 milyar lira zarar etti.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türeli, buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hâlbuki zarar etmemiş olsaydı -Merkez Bankasının en büyük hissedarı hazine- bu kârlar hazineye aktarılacaktı. Sonuç itibarıyla ihtiyat akçeleri konusu var, kurumlar vergisi verilecekti, böyle bir politika varken biz sonuçta bir zararla karşılaştık. Bu aslında 2023 bütçe açığı rakamlarının da söylendiği gibi 1 trilyon 375 milyar değil -bu rakamı bunun üzerine direkt olarak

koyma ihtiyacımız var, koyduğumuz zaman- onun çok daha ötesinde olduğunu gösteriyor. Bu aynı zamanda şeffaflığı da engelleyen bir şey. Sayın Başkan, bu anlamda kur korumalı mevduat sisteminin 2024 yılında elinizdeki hangi rakamı vardır, varsa nedir? Şu ana kadar gerçekleşen yükümüz var mıdır, varsa ne kadardır? Bunları da burada sizden açıklamanızı bekliyoruz.

Özet olarak şunu söylemek lazım: Tabii, dediğim gibi, sonuçta Türkiye'nin iyi yönetilmesini, Türkiye ekonomisinin iyi gitmesini, ekonomide üretimin büyümesini, bölüşüm ilişkilerinin düzelmesini hepimiz isteriz, istiyoruz ama bunun için bunu sadece istemek yetmiyor, bunu yapabilmek için bunun arkasına o iddiaları ve politikaları koymak lazım. Fakat ben bakıyorum ki ne yazık ki orta vadeli programda böyle bir perspektif yok, tamamen enflasyon insin… Hatta özellikle bölüşüm alanında yaşanan bütün bu sıkıntılara "Enflasyon tek haneye insin, ondan sonra ücretlinin, emeklinin durumu iyileşir." gibi bir yaklaşımı var Hükûmetin. Bunu da son derece yadırgadığımızı, çok yanlış bulduğumuzu belirtmek istiyorum ve Merkez Bankasının da burada, dediğim gibi, görevlerini araç bağımsızlığı içinde, kanunla kendisine verilmiş yetkilerle kullanmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ben de teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Oluç, sizinle devam edeceğiz. Sonrasında Sayın Usta, Sayın Temurci ve bu tarafa geçeceğiz, Sayın Aksu'yla devam edeceğiz.

Sayın Oluç, buyurun lütfen.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle Merkez Bankası Sayın Başkanını ve değerli bürokratları saygıyla selamlıyorum, hoş geldiniz. Çok değerli bir sunum izledik, elbetteki eleştirilerimiz ve sorularımız olacak bunun üzerine. Eleştirilerimizin bir kısmı belki Merkez Bankasını doğrudan ilgilendiren şeyler olabilir ama bir kısmı tabii ki siyasi iktidarı ilgilendiren şeyler.

Biraz talihsiz bir günde geldiniz aslında çünkü bugün TÜİK açıklaması oldu. TÜİK açıklaması böyle taze taze; aylık enflasyonu yüzde 2,97; yıllık enflasyonu da yüzde 49,38 gösterdi. Yani ben bağımsız kuruluş ENAG ve İTO'nun açıklamalarıyla karşılaştırma yapmak istemiyorum çünkü bilinen şeyler, çok farklı sonuçlar. Hadi ENAG'ı iktidar çok ciddiye almıyor ama İTO açıklamaları bizler açısından önemli veriler yani İstanbul olduğu için. Çok farklı sonuçlar gerçekten, 2 kata yakın fark var.

Şimdi, TÜİK'le ilgili birkaç şey söyleyeceğim. Keşke TÜİK temsilcisi de burada olsa duyardı, yüzüne söylemiş olurduk ama inşallah başka seferlerde onları söyleriz. Sizi de ilgilendirdiği için TÜİK üzerinde biraz duracağım. Şimdi, biraz evvel sayın konuşmacı da söyledi, Aşkın Bey yani yapılan çeşitli tahminlere göre; ekonomistlerin, uzmanların yaptığı tahminlere göre yüzde 2,5 ve üzeri açıklanacak bir enflasyonun -eylül ayı açısından söylüyorum- yıl sonu hedefinin tutturulmasını mümkün hâle getirmeyeceğini söyledi. Çeşitli yorumlar ve hesaplamalar yapıldı bu konuda. Yani 2,97 verisi önümüzdeki aylar açısından baktığımızda yıl sonu hedefinin tutmayacağını bize gösteriyor. Şimdi, OVP'de yıl sonu enflasyon hedefi yüzde 41,5 olarak açıklanmıştı. Merkez Bankasının, yanlış hatırlamıyorsam, yıl sonu enflasyon hedefi yüzde 38 idi. Arada bir fark var. Tabii, bu biraz yadırgadığımız bir durum yani 2 kamu kurumunun bu kadar farklı tahminlerde bulunması, öngörüde bulunması biraz ilgi çekici bir durum. Bu öngörüler, tabii, TÜİK'in bugünkü açıklamasıyla beraber daha da zora girmiş görünüyor yani herhâlde öngörüde siz de bir değişiklik yapacaksınız. Ben şunun için üzülüyorum aslında: TÜİK'in bu çalışma usulünün yani zarar verdiği çok büyük kesimler var. Yani halk açısından baktığımızda emekçilerin, emeklilerin, dul ve yetimlerin, üreticilerin büyük zarar gördüğünü biliyoruz. Yani belki de TÜİK tarihinde ilk defa iktidara bu kadar yakın, iktidarla bu kadar sıkı fıkı

ilişkiler içinde olan ve iktidarın talepleri doğrultusunda araştırmalarını manipüle eden bir kuruluş hâline geldi. Ben 70'lerden beri bir biçimiyle politikanın içinde olan bir insanım, TÜİK'in ilk defa bu kadar manipülatör bir rol oynadığını görüyorum. Ama bunun Merkez Bankasına da zararı oluyor, halka zararı ayrı çünkü halkın belli aralıklarla, yılda 2 kere belirlenen maaş ve ücret artışları açısından sofrasından çok ciddi çalınma oluyor TÜİK sayesinde, vebal TÜİK'in sırtındadır ama sizin öngörülerinizde de -siz, tabii, TÜİK'in verilerine göre öngörülerde bulunuyorsunuz- yanlışlara yol açıyor. Yani TÜİK'in verdiği zarar sadece halkla sınırlı değil gerçekten.

Şimdi, sizin sunduğunuz verilerde de ve grafiklerde de gördük "Tüketici enflasyon beklentileri diğerlerinden daha yüksek." dediniz. Hakikaten oradaki grafikte de görüyoruz. Neden? Çünkü tüketici enflasyonu yaşıyor. Yani hani bu TÜİK'in bir raporu çıktı ya bir ara, hissedilen enflasyon meselesi; işte, hissedileni tüketici yaşıyor. Tüketici onu yaşadığı için tabii ki beklentileri de yüksek oluyor, güvenme katsayısı düşük hâle geliyor. Yani TÜİK masa başında talimatla hazırlıyor bu verileri. Yoksa, pazara gidip pazardan eli boş dönen ya da filesi dolmayanların yaşadığı sorunları dikkate alarak hazırlamıyor verilerini, bunu çok iyi biliyoruz, hep de konuşuyoruz. O yüzden yani herhâlde, dünyada her şeye her gün zam gelirken… Seçimlerden bu yana her şey zamlandı; gıdadan ulaşıma ve benzin, motorine kadar her şey zamlandı. Her şeye zam gelirken enflasyonun düştüğü iddia edilen tek ülke herhâlde Türkiye şu anda. Bu açıdan da yani uluslararası alana önemli bir ekonomi dersi veriyor belli ki TÜİK. Hâlâ OECD'de gıda enflasyonunda ilk sıradayız galiba, değil mi, açık ara? Öyle görünüyor, daha 2'nci sıraya bile gerilemedik gibi.

Şimdi yani sizin verilerinizdeki tüketici enflasyon beklentilerinin yüksek çıkmasının nedeni -siz de gayet iyi biliyorsunuz ki- insanların gündelik hayatta yaşadıkları sorunlar. Yani başka türlüsü zaten beklenemez. O yüzden, keşke TÜİK bir kere daha, hissedilen enflasyonun ne olduğunu açıklasa da bu tartışmaları biraz daha verimli bir şekilde sürdürebilsek. Şimdi, bu, işin bir yanı.

Peki, birkaç nokta daha var değinmek istediğim. Bunlardan bir tanesi, yine sizin verilerinizde de görünen KKM "kur korumalı mevduattaki düşüş ve TL mevduattaki artış" dediniz. Şimdi, bu kur korumalı mevduat meselesini -yani sizin çok fazla sorumluluğunuzda olan bir şey değil Merkez Bankası Başkanı olarak ama- sizden önce çok tartıştık bu Mecliste, ilk başlatılmak istendiği zaman da tartıştık ve bu kur korumalı mevduatın ekonomi açısından nasıl büyük bir kara delik yaratacağını anlattık iktidar mensuplarına; bürokratlar geldi, onlara söyledik, dilimizde tüy bitti muhalefet olarak fakat olmadı, anlatamadık. Yani büyük bir kara delik yaratacak dedik ve yarattı kur korumalı mevduat. Yani sizin verilerinizde de var, bu görünüyor. Merkez Bankasının ciddi bir zararı ortaya çıktı ve bu zarar tabii sadece Merkez Bankasının zararı değil, nihayetinde bunun faturası halka çıkıyor ve halk ödüyor aslında bu faturayı, bu yanlış politikanın faturasını halk ödüyor gerçekten; işçi, emekçi ödüyor ve yani bu zararı nasıl kapatmayı düşünüyorsunuz, doğrusu, sormak istiyorum. Yani 818 milyar Türk lirasıydı açıkladığınız zarar. Nasıl kapatmayı düşünüyorsunuz ya da kapatıyorsunuz? Yani bütçeye mi aktarılacak, para mı basılacak; nasıl bir formülle bu zarar kapatılacak? Ya da şu anda nasıl bir durumla karşı karşıyayız? Bunu konuşmak gerekiyor çünkü kur korumalı mevduat böyle bir sonuca yol açtı.

Ama bir şey daha var, yine bunu da konuşuyoruz, bu "carry trade" yöntemi. Yani tabii, bunun neden yapıldığının farkındayız, bu sıcak para girişinin nasıl bir rahatlatma yarattığının farkındayız. Fakat bunu da konuştuk ve konuşmaya devam edeceğiz, bunun yarattığı riskler var. Siz elbette ki bu konuyu benden çok daha iyi biliyorsunuz. Bunun yarattığı risklerin Türkiye ekonomisi açısından önümüzdeki yıllarda baktığımızda yeni kara delikler yaratma ihtimali var mı, bu meselenin mutlaka

değerlendirmesini yapıyorsunuzdur. O konudaki görüşlerinizi doğrusu merak ediyorum çünkü hafife alınacak bir konu değil. Belki şimdi rahatlama yaratıyor belli konularda ama bunun önümüzdeki günlerde ve dönemde nasıl bir sonuç yaratacağını da değerlendirmek gerekiyor.

Şimdi, çok konuşulan bir konu, benden önceki konuşmacı da buna değindi: Faiz artışları meselesi. Yani hangi gösterge ve gerçekleşmeler aslında sizin faizlerde indirim sinyali olarak kabul edeceğiniz şeyler olacaktır önümüzdeki aylarda? Yani ben tabii "Faiz indirimine geçecek misiniz, ne zaman geçeceksiniz?" gibi sorular sormak istemiyorum, bunun tabii ki burada konuşulacak hâli yok ama hangi gösterge ve gerçekleşmeler bu açıdan sizin için belirleyici olacak? Bunun konuşulması gerekiyor diye düşünüyorum.

İkincisi, bu OVP'yle aradaki fark, eğer önümüzdeki günlerde de korunacaksa bu şekilde kalacaksa bunun nedeni nedir? Bir koordinasyon eksikliği mi, farklı verilerden yola çıkarak mı değerlendirmeler yapıyorsunuz? Bu konunun konuşulması gerekir diye düşünüyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Keşke yani ortaya çıkan bu zararlar başka koşullarda da konuşulabiliyor olsaydı ve bu yanlış politikaları uygulayan, belirleyen ve bunlarda eksiği olan bürokratların, büyük kamu zararına sebep olan bürokratların -sizi kastetmiyorum, yanlış anlamayın- zararlarının rücu edilmesi tartışılabiliyor, konuşulabiliyor olsaydı belki daha dikkatli adımlar atılırdı bu tür konularda diye düşünüyorum.

Son değinmek istediğim konu sermaye girişleriyle ilgili verdiğiniz veri. Şüphesiz önemli, daha ılımlı bir seyir izlediğini söylüyorsunuz. Evet ama burada tartışılması gereken bir başka konu var herhâlde. Özellikle uluslararası açıdan baktığımızda sermaye girişlerinin ılımlı seyretmesinin çeşitli nedenleri, ekonomik nedenleri olabilir, onu bir kenara koyalım şimdi -ekonominin güven vermesi- fakat başka nedenler de var. Bunlar tabii ki sizin görev alanınız içinde değil ama değerlendirmek gerekiyor, iktidarın bunu değerlendirmesi gerekiyor. Yani "Hukuk alanında hukukun üstünlüğünün olmadığı, işlemediği, demokrasi alanında büyük zaaflarının ve eksikliğin olduğu bir ülke ekonomisine uluslararası yatırım açısından güven beslenebilir mi?" sorusunun cevabını herhâlde sizlerin de burada vermeniz gerekmiyor ama içinizden veriyorsunuzdur. Yani hukukun üstünlüğünün olmadığı, demokrasinin bu kadar eksikli, zaaflı, ayıplı olduğu bir ülkede güven olmaz; yerli yatırımcı açısından da güven olmaz, uluslararası yatırımcı açısından da olmaz; bir neden budur. Bu konuda iktidarın adım atmamakta direnmesi elbette ki dikkate alınması gereken bir durum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim.

Bir başka konu elbette ki uluslararası gelişmeler. Orta Doğu'daki savaşın çok yakınımıza gelmiş olması, bu savaşın yaratacağı sonuçlar ve Türkiye'nin dış politikasının yarattığı uluslararası alandaki güvensizlik, zikzaklar, yanlış politikalar elbette ki uluslararası yatırımcılar açısından önemli bir faktördür değerlendirme yapılırken. İktidar bu konuda da bugüne kadar güven verici herhangi bir adım atmadı, belki yavaş yavaş hissetmeye başladı yani "Savaş kapımıza kadar geliyor, bu alanda hem iç barışın, toplumsal barışın sağlanması önemlidir." gibi değerlendirmeler yapılmaya başlandı. Elbette bunu değerli buluyoruz, önemli buluyoruz ama keşke bu kapımıza kadar gelmeden düşünülebilseydi. Bu dış politikada özellikle Orta Doğu'da ve Kuzey Afrika'da bu kadar büyük yanlışlar yapılmasaydı,

bu kadar büyük güvensizlikler yaratılmasaydı, özellikle Avrupa Birliğiyle ilişkiler Avrupa Konseyiyle ilişkiler bu kadar yıpratılmasaydı başka koşulları değerlendiriyor olacaktık bugün ama bu iktidarın yanlış politikaları yüzünden bunların hiçbirini değerlendiremedik.

Kısaca, bunları söylemek ve sormak istiyordum. Tekrar, yaptığınız sunum için çok teşekkür ederiz. Ayrıca, Merkez Bankasının -ki çok değerli bir kurumumuz- kuruluş yıl dönümünü de kutlarız, teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi, İYİ Parti Grubundan Sayın Erhan Usta.

Sayın Usta, buyurun lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Merkez Bankamızın çok değerli temsilcileri, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle, yeni yasama yılının Meclisimiz, Komisyonumuz ve milletimiz için hayırlı olmasını diliyorum. Ayrıca, Merkez Bankasının 93'üncü kuruluş yıl dönümü olduğunu az önce öğrenmiş olduk, sizlere de başarılar diliyorum, hayırlı olsun efendim.

Şimdi, tabii, ekip olarak Sayın Başkan, çok zor bir dönemde zor bir görevi üstlendiniz. Aslında devlette devamlılık esastır diye bakacak olsak burada size çok ağır eleştiriler yapmamız lazım çünkü Türkiye'nin bugün yaşadığı ekonomik sıkıntıların temelinde sizden 2 önceki Merkez Bankası Başkanı Şahap Kavcıoğlu'nun tutumu, bu makamdaki Para Politikası üyelerinin hep beraber -makam olarak söylüyorum, sizler değildiniz elbette- tutumu ve işte Hazine Bakanının tutumuyla Sayın Cumhurbaşkanın liderliğinde tabii -hep öyle diyor AK PARTİ'li arkadaşlar bir şey olunca "Sayın Cumhurbaşkanının liderliğinde.", o da Sayın Cumhurbaşkanının liderliğinde oldu- onun yönlendirmesiyle, onun belki -işte nasıl yaptıysa- sizleri, kurumunuzu ikna etmesiyle Türkiye bir felaketin eşiğine geldi. Böyle bir dönemde bir görev üstlendiniz. Şimdi, Sayın Cevdet Yılmaz'ın konuşmalarına bakıyoruz, Sayın Hazine Bakanının konuşmalarına bakıyoruz, siz konuşmanızda aslında diyorsunuz ki: "Biz bir enkaz devraldık. Yani Türkiye yıkılmış, yanmış, böyle bir enkaz devraldık ve işte bunun için, bu şartlar altında da en iyisini yapmaya çalışıyoruz." Evet, hakikaten baktığımızda makro göstergelerde belli bir düzelme var ve bunun olması da zaten kaçınılmaz çünkü yani tekrar tekrar isim vermek istemiyorum ama Şahap Bey'in ismini verebiliriz çünkü şimdi BDDK Başkanı yani böyle bir mağdur olmuş, bir yere gitmiş filan da değil, bu yaptıklarından dolayı ödüllendirildi ve sizin aslında bir anlamda da bir paydaşınız olan bir başka kurumun başına gönderildi kendisi, ismini söylemekte bir beis yok. Yani bunlar bu şekilde, maalesef Türkiye bir yıkıma doğru gitti.

Şimdi, makro göstergelerde dediğim gibi iyileşme var. Bu kaçınılmaz yani birazcık bir şey yapılmış olsa… Zaten en kötüsüydü. Bakan Nebati'nin öyle bir sözü var ya "Dibi gördük, bundan daha kötüsü olmaz." şeklinde filan… En kötüsüydü zaten. Dolayısıyla küçücük bir güven duyulması şu anda Merkez Bankasına… Çok şükür… Biz burada bakın, yıllarca Merkez Bankasının itibarının ne kadar önemli olduğunu söyledik. Merkez Bankacılar Merkez Bankasının itibarı konusunda bizim kadar özen göstermediler; sizi şu anda tenzih ediyorum, yaptığınız bir kısım şeylere eleştirilerimiz var elbette ama hani ana trend olarak yapılması mecbur olan şeyler olduğu için. Ama Merkez Bankasının itibarı meselesine maalesef Merkez Bankacılar bu ülkede riayet etmedi, o yüzden de ciddi sıkıntılar oldu.

Şimdi, makrolarda söylediniz ama mesela sizin söylemedikleriniz var. Yani şu anda, bakın -89 yılında Devlet Planlama Teşkilatında uzman yardımcısı olarak başladım, 2015 yılında siyasete girinceye kadar uzman yardımcısı, uzman, daire başkanı, genel müdür ve müsteşar yardımcısı olarak on altı yıl da yöneticilik yaparak görev üstlendik; bütün krizlerde, krize sokan ekibin içinde de vardık, krizden

çıkartan ekibin içinde de vardık, hepsinde çalıştık- Türkiye'nin bugünkü kadar zorlu bir dönemden geçtiğini ben görmüyorum yani bir restorasyon programı, bir dezenflasyon programı açısından filan. Niye? Makro göstergelerimiz hep kötü oldu, işte onlar düzeltildi, işte 2000 sürecini hatırlayın, 94'ü, diğerlerini hatırlayın ama onların hepsinde aslında baktığınızda bu kadar yoksullaşma yoktu. Yani şu anda açlık sınırının altında yaşayan milyonlarca insan var ya, çalışanların yüzde 50-55'i açlık sınırının altında, hatta yani asgari ücret seviyesinde; şu anda asgari ücret 17 bin lira, açlık sınırı olmuş 20 bin lira yaklaşık, yoksulluk sınırı 65 bin lira, Türkiye'nin belki yüzde 80'i yoksulluk sınırının altında. Şimdi, böyle bir esnada nasıl program uygulanacak? Dolayısıyla önceki programlara baktığınız zaman aslında önemli bir kısmında hep böyle toplumun yaygın kesiminin üzerine binilerek yapılan bir programdır. İşte "ileriye dönük endeksleme" dersiniz; işçinin, memurun bir kısım maaşlarını beklenen enflasyona, hedeflenen enflasyona göre -buna ilişkin yanlış hatırlamıyorsam sizin beyanatınız var daha önceden- yaparsınız, sonradan farkını verirsiniz ama yani dolayısıyla enflasyon beklentilerinin kırılması için bu şart yani teknisyenler bunu böyle söylüyor. E, bunu bu dönemde nasıl yapacaksınız? Geçmişte bu yapılabildi. Yani şu anda zaten insanlar açlık sınırının altında yaşarken nasıl insanların maaşından, ücretinden -efendim- biraz kesinti yaparak yani kesinti derken daha az vererek bir program uygulayacaksınız? Türkiye'de ciddi bir barınma krizi var. Bilmiyorum, siz ev tuttunuz mu? Sizden önceki Başkan tutamamıştı yani İstanbul'daki fiyatları filan biliyorsunuzdur herhâlde, ev kiralarını; her ne kadar biraz indiğini filan söylüyor; artık, inecek tabii yani inmek zorunda yani şey yok, kimsede para falan kalmadı. Belli bir kesim, gelir adaletsizliğinden nemalanan, o ucuz krediden nemalanan kesim var, onların haricinde ama toplumun önemli kısmının da tabii geliri çok düştü.

Şimdi, dolayısıyla önünüzde mesela bir kısıt daha var; yönetilen, yönlendirilen fiyatlarla ilgili kısıtlar var. Yani şimdi burada mesela merkez bankaları hep söylerdi "Bunu işte hedef enflasyona göre yapın." ama diğer tarafta da ciddi bütçe açıkları var yani KİT açıkları var, e bunların düzeltilmesi lazım. Dolayısıyla burayla ilgili kısıtlarınız… Önceki programlara göre dezavantajlarını söylüyorum Sayın Başkan yani bu zorluklar içerisinde bir program yürütmek durumundasınız. Bunu yürütürken de yalnız daha önceki programlar da işte şöyle yapılmış, bunların aynısı yapılabilir diye lütfen düşünmeyin. İnsanların yoksullukla, açlıkla boğuştuğunu, çiftçinin çok sıkıntılı olduğunu mutlak surette görmek durumundasınız. Bakın, bugün, en son buğday fiyatları geçen yıla göre yüzde 12 buçuk artırıldı TMO tarafından, hatta 12,1. Yani düşünebiliyor musunuz yüzde 60-70 enflasyon -o açıklandığı zamanlarda 62-65 civarındaydı enflasyon- olduğu bir dönemde, üretici fiyatlarının, maliyetlerin arttığı bir dönemde yani yüzde 60'larda arttığı bir dönemde TMO buğday alım fiyatlarını yüzde 12,5 açıkladı, arpada yüzde 3,6 açıkladı. Rakamlar yanımda değil ama çok küçük, yani çok komik. Aylık enflasyon kadar yıllık artış verildi, böyle bir şey olabilir mi? Çiftçi zaten perişan.

Dolayısıyla, şimdi, sunumumuzun geneline gelecek olursak… Arkadaşlar sunumunuzu beğendiklerini söylediler, ben beğenmedim işin doğrusu ama hep Merkez Bankası Başkanları böyle sunum yapıyor. Erdem Başçı'ya da aynı şeyi söyledim, yakın dostum olmasına rağmen, ben de o zaman yeni milletvekiliyim, biraz da heyecanlıyız filan, dost falan tanımadan böyle üzerine yüklendik. Piyasa sunumu yapıyorsunuz bize. Burası Plan ve Bütçe Komisyonu. Biz size tabii, çok mahrem bilgileri burada paylaşın demiyoruz ama kamu maliyesine ilişkin Sayın Başkan, hiçbir şey söylemediniz. Biz bir bütçe yapacağız burada, yani en azından teorik olarak yapacağız değil mi? El kaldıracağız, önerge vereceğiz, arkadaşlarımız belki bizim önergelerimizi kabul edecek. Yani onlar diyecek ki: "Şu kadar genişletelim, şu kadar daha harcama yapalım, şu kesime verelim, vermeyelim." Yani bunlarla ilgili bir şey söylemeniz gerekmiyor mu? Ya, bankacılara yaptığınız sunumu yapıyorsunuz bize, bu olmaz. Ya, burada faklı bir sunum yapmanız lazım. Eğer mahremiyet konusunda bir şeyiniz varsa da onların da konuşulması lazım. Yani buradaki amaç, yılda 2 defa yapılan sunumdaki amaç... Yoksa sizin bu

sunularınızı, internette, değişik yerlerde yaptığınız sunumları zaten koyuyorsunuz, takip ediyoruz biz sizi. Dolayısıyla, buraya biraz daha farklı sunum yapılması lazım, o konuda da size eleştirimi bu anlamda yöneltmek istiyorum.

Şimdi, soru şu: Enflasyon yıkıcı, enflasyon mutlak surette en adaletsiz şey, enflasyon yıkıcı bir şey ama şunu da söyleyeyim: Bakın, 2016'dan itibaren enflasyonun Türkiye'de artmaya başladığı o dönemlerde filan enflasyon konusunda biz bu Hükûmeti çok ikaz ettik ama hep kulak tıkadılar, "Enflasyon 2 puan yüksek olsa ne olur." dediler. Merkez Bankası Başkanları da onlara ilişkin herhangi bir yorumda da bulunmadı işin kötüsü. Mesela, Nihat Zeybekci… O zaman "Ekonomi Bakanlığı" diye geçiyordu. Bakın kayıtlara, böyle şeyler var. "Ya, enflasyon 2 puan yüksek olsa ne olur, 3 puan yüksek olsa ne olur." Bürokratlar bunu söylüyordu. Bununla ilgili Meclis Genel Kurulunda bir sürü konuşmam var, Venezuela örneği verdik; bakın, enflasyon çok hızlı bozulur, şöyle olur, böyle olur. Bizde de TÜİK'e göre yüzde 85'lere gitti ama ENAG'a göre veya diğer şeylere göre hissettiğimiz, yaşadığımız enflasyon yüzde 200'leri buldu bu ülkede; yüzde 5'lere düşmüş bir seviyeden, enflasyon yüzde 200'e belki tekrar geldi. Dolayısıyla bu ikazlar aslında yapıldı, bunların hiçbirisi dikkate alınmadı. Şimdi, soru şu: Yani enflasyon yıkıcı bir şeydir, enflasyon kötüdür, enflasyonun mutlak surette düşürülmesi lazım; gelir adaletsizdir, ahlakı da bozar, her şeyi bozar enflasyon ama sadece para politikasıyla enflasyonu düşürmek mümkün olur mu? Yani şu anda Hükümetin tek güvencesi sizsiniz. İşte siz politika faizini artırdınız, bir kısım makroihtiyati tedbirlerle filan sıkılaştırma yapıyorsunuz talep yönüyle ama işte geldi geldi, yüzde 3 enflasyon geldi. Hemen yeri gelmişken söyleyeyim: Yüzde kaç olacak? Hükûmetin dediği yüzde 41,5; sizin en son ağustosta açıkladığınız rakam çok daha düşüktü -onu herhâlde kasım raporunda da revize edersiniz zaten de- 41,5'un tutması için üç ayda 4,2 gelmesi lazım -üç aylık kümülatif enflasyon- yani aylık ortalama son üç ayda 1,36. Bu mümkün mü? Pek mümkün görünmüyor. Muhtemelen -kasım raporunda- Hükûmet OVP'de aldığı Hükûmet o rakamı tabii sizinle birlikte çalışarak alıyor -geçmişte biz öyle yapıyorduk- İstanbul'a gitmenizden kaynaklanan aranızda bir koordinasyon eksikliği yoksa eğer, beraber çalışıp yapılmış bir şey olması lazım, zaten işin doğrusu da bu. Dolayısıyla -yani enflasyonla ilgili- enflasyonu düşürmekte yeterli olacak mı? Zaten enflasyon beklenen ölçüde düşmüyor. Bütün tahminler, her yeni dokümanda, her yeni raporda içinde bulunan yılı ve bir sonraki yılın tahminlerini sürekli sürekli hep yukarı revize ederek gidiyorsunuz. Şimdi, dolayısıyla maliye politikası önerilerinizin ne olduğunu biz öğrenmek istiyoruz. Hem buraya söylemeniz lazım hem bununla ilgili kamuoyuna açıklama yapmanız lazım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, buyurun

ERHAN USTA (Samsun) - Evet, teşekkür ederim.

Şimdi, çok daha öncesini, bir on yıl öncesini filan söylüyorum, Merkez Bankalarının "Maliye politikası şöyle olmalı, böyle olmalı." diye, usulü dairesinde hükûmete uyarıları, hükûmete ikazları, hükûmetten beklentileri olurdu. Bunları hiç söylemiyorsunuz, burada da söylemediniz, diğer konuşmalarınızı da söylemiyorsunuz, bunların hâlbuki söylenmesi lazım. Mesela, Hükûmete bir yapısal reform ajandası öneriyor musunuz? Yani biz biliyoruz ki Merkez Bankasının çok değerli uzmanları, ekonomistleri var, çok değerli çalışmalar yapılıyor. Yani, mesela, firma bazında çalışmalar var. O bizim planlamadan giden Şereflerin, Cihanların, bir sürü arkadaşın yaptığı çalışmalar filan, makro çalışmalarınız filan var. Yani firma bazında çok ciddi çalışmalar var ve Türkiye'nin ciddi bir verimlilik problemi var, bir ithalata bağımlılık problemi var -işte gıda enflasyonu diyoruz- tarımdaki ciddi problemler var, bunlarla ilgili, Hükûmete, kamuoyuna açık bir şekilde -kamuoyuna açık yapmıyorsanız kamuoyuna kapalı zaten yapmıyorsunuzdur- önerilerinizin olması lazım. Yani, bu, sadece Merkez

Bankasının yalnız başına yapacağı bir şey değil, enflasyonu düşürmeyi sizin birinci ağızdan söylemeniz lazım. Bunu söylemediğiniz sürece bu işte çok başarılı olma imkânının olduğunu, işin doğrusu, ben düşünmüyorum, maalesef düşünmüyorum veya çok maliyetli olur. Yani, mesela, şimdi yüzde 50 politika faizi, yüzde 50 faiz, ticari kredi faizleri çok daha üzerinde. Ya, faiz ekonomiye bir maliyettir. Bu kadar yüksek faizi uzun süre sürdürme imkânı yok, bunu hepimiz biliyoruz. Daha kısa sürede bu faizi düşürebilmemiz için, tabii, altyapısı, ekonomik altyapısı hazırlanarak düşürebilmemiz için de bunun sizin para politikanızı, maliye politikasını güçlü bir şekilde... Maliye politikasında, elbette, o çok kötüye göre… Yani yüzde 6'ları aşan kamu açıklarının şimdi 1 puan altında geleceğini filan söylüyorlar ama hâlâ yüzde 5'lerde bir kamu açığı var bu ülkede, bunlar az rakamlar falan değil. Yani, burayla ilgili, bence, Hükûmete bir kısım önerilerinizin olması lazım; dediğim gibi, hem maliye politikası hem yapısal reform. Dolayısıyla soru olarak da soruyorum: Böyle bir öneriniz oldu mu, varsa bu önerileriniz nelerdir, bize söylerseniz çok memnun olurum.

Şimdi, kur korumalı mevduat meselesi… Tabii, ben, geçen sunumda partimizin Grup Başkan Vekili olduğum için Plan Bütçe Komisyonu üyesi değildim, o sunumda bulunamadım ama tutanaklara falan bakın, kur korumalı mevduat meselesi orada çok konuşulmuş, doğru da yapılmış, konuşulması lazım. Yani o da bir felaketti. Benim bir hesabım var, bu hesabımı size de bir söyleyeyim, belki ona ilişkin bir değerlendirme yaparsınız. Değişiklik rakamlar söyleniyor, bunu Meclisteki konuşmamda da söyledim, bana göre, şu anda -2024 yok içerisinde bakın, 2024'ün ne olduğunu bilmiyorum, bu birkaç ay önce yapılmış- 83 milyar dolardır kur korumalı mevduatın bu ülkeye mali etkisi, yani diğer etkilerini falan söylemiyorum. 2022, 11 milyar dolar; 2023, Hazine, 3 milyar dolar. T.C. Merkez Bankasının zararını maliyet olarak alıyorum ama onun üzerinde bir maliyeti var kur korumalı mevduatın, onu elbette biliyoruz, onu alıyorum, bir de değerleme hesabında bu da realize olacak, değil mi? Olup olmayacağını da bize söylerseniz memnun olurum. Geçen sefer biraz geçiştirmişsiniz kur korumalı mevduatla ilgili şeyleri, tutanakları okudum, "Şimdi hatırlamıyorum, daha sonra onları açıklarız." demişsiniz. Baktım, herhangi bir açıklamanız olmamış. Yani bu açıklamaları artık yaparsanız, Sayın Başkan, biz de sevinirız.

Şimdi, gelelim bu yapısal cari açık meselesine. Şimdi, Hükûmet bir şeyi tutturdu, gidiyor. Sayın Mehmet Muş Ticaret Bakanıydı, çok iyi hatırlar, 2022 bütçesinde geldiğinde kendisiyle neredeyse kavga ettik biz. O zaman sizin oturduğunuz yerde oturuyordu aşağı Tören Salonu'nda, dedi ki: "Ya, işte, Türkiye cari fazla veriyor." Çünkü 2021'in Ağustos, Eylül, Ekiminde Türkiye hakikaten cari fazla vermişti. Dedim ki: "Bakın, Türkiye geçmişte de cari fazla verdi. Bu, kriz belirtisidir, kriz göstergesidir. Ekonominin daraldığı, yavaşladığı dönemlerde Türkiye cari fazla verebilir, buna aldanmayın, buna aldanırsanız, bunun üzerinden politika yürütürseniz yanlış yaparsınız." Ondan sonra tarihin en yüksek cari açıklarını verdik. Şimdi siz de söylüyorsunuz, Sayın Başkan, diyorsunuz ki: "Cari açık düşüyor." Tamam yani finansmanı açısından -ben finansmanına bakarım- şu anda düşüyor, her ne nedenle düşüyorsa düşüyor, düşüyordur, finansman açısından tamam, orası yeterli ama kalıcı olduğunu ima ederek bugün bir cari açık meselesi konuşuluyor. Bu düşüş kalıcı mı değil mi, bize bunu söyleyin. Dolayısıyla, bunun için neye bakmanız lazım? Yapısal cari açığa bakmanız lazım veya siz ona ne diyorsunuz? "Çevrimsel etkilerden arındırılmış cari açık" mı diyorsunuz? Şimdi, baktım yani bunu Merkez Bankası çalışmıyor olamaz, çevrimsel etkilerden arındırılmış cari açığı Merkez Bankasının ekonomistleri çalışmamış olamaz. 2022'nin 2'nci Enflasyon Raporu'nda, 2022'nin 4'üncü Enflasyon Raporu'nda ve 2023'ün 1'inci Enflasyon Raporu'nda, değerli arkadaşlar, çevrimsel etkilerden arındırılmış cari açık meselesi tartışılmış. Niye tartışılmış? Çünkü o zaman cari açık, efendim, çok artıyordu, Merkez Bankasının ekonomistlerine bu raporları kim hazırlıyorsa…

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, Sayın Usta, o kadar hararetli ki vallahi sürenin nasıl geçtiğini ben bile anlayamadım.

ERHAN USTA (Samsun) – Evet Başkanım, teşekkür ederim, usandırmıyorum demek ki.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tekrar açıyorum.

Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) – Yani, hakikaten, lütfen, şeyimi mazur görün, ben çok saygı duyuyorum, ben çok insan tanıyorum Merkez Bankasından, yani yeni yöneticileri tabii çok fazla tanımıyoruz ama uzman düzeyinde, ekonomist düzeyinde çok insan tanıyoruz. Yani bir anlamda, bu raporu hazırlayanlar Merkez Bankasının personeline tetikçilik yaptırmış. Niye? O zaman çünkü cari açık artıyordu. "Ya, çevrimsel etkilerden arındırdığımız zaman aslında cari açık bu kadar artmıyor." falan filan diye bahane uydurulmuş.

Şimdi, bu analizi yapabilen Merkez Bankası sonraki raporlarda, 2023'ün 1'inci raporundan sonra, cari açık düşmeye başladığında -manşet cari açık diyelim- ama çevrimsel etkilerden arındırdığımızda çok net bir şekilde cari açığın düşmeyeceği görüleceğinden bunu analizlerinize niye almıyorsunuz Sayın Başkanım? Şimdi, itibar dediğim bu. Merkez Bankası eğer kredibiliteye önem veriyorsa, buna biz önem veriyorsak sizin de bizim kadar vermeniz lazım. "Koyun kardeşim bunu, bunu millet görsün." diyeceksin. Bakın, bu, sizin 100 baz puan, 200-500 baz puan faiz artırmanızdan çok daha etkili bir silah olacaktı. Siyasetçi söyler, siyasetçinin işine gelir "Cari açık azalıyor." der, yarın "Artıyor." der, arttığı zaman konuşmaz, azaldığı zaman konuşur. Cumhurbaşkanı bunu zaten gayet iyi yapıyor ama bunu siz yapmayın. Sizin bizi bilgilendirmeniz lazım, sizin çok değerli iktisatçılarınız var, onların çalışmalarını bu raporlara koymanız lazım. Şimdi varsa sonuçlar elinizde söyleyin bakalım cari açık düşüyor mu çevrimsel etkilerden arındırdığımız zaman veya ne kadar düşüyor, böyle radikal bir düşüş var mı? Dolayısıyla meseleye… Yani böyle hani hakikaten siyasetçi gibi davranılmaması lazım, bunu söylemeye çalışıyorum.

Şimdi, TÜİK enflasyon verilerine güveniyor musunuz desem "Güveniyoruz." diyeceksiniz kaçınılmaz olarak ama yani toplumun güvenmediğini bilmeniz lazım. Bugün eğer enflasyon kadar herkesin maaşı artırılmış olsa -diyelim ki yani buna endeksli olanlar için söylüyorum, maaşı, ücreti, aylığı, emekli, neyse- bu kadar büyük sıkıntı olmazdı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) – Başkanım, toparlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) – TÜİK'in rakamlarının, enflasyon rakamlarının geçmişte, özellikle Bakan Nebati döneminde çok oynanmış olması, çok net bir şekilde oynanmış olması... Yani hatırlayın, Mayıs 2023'te, değerli arkadaşlar, bu ülkede enflasyon sıfır geldi ya, TÜİK sıfır enflasyon açıkladı Mayıs 2023'te ve Mehmet Şimşek bundan yakındı "Ya, bazda sıfır var, ben ne yaparsam yapayım enflasyon yine çıktı gözükecek, yıllık enflasyon yükseldi gözükecek." diye. Bunu neredeyse kamuoyuna açık söyledi, anlayan anladı bunu. Bu kadar net söylemedi ama.

Şimdi, dolayısıyla size sormak istiyorum: Ya, hiçbir şey olmazsa bu, bir kul hakkıdır. Dolayısıyla TÜİK'in rakamları... Hayır, hissedilen enflasyon meselesine girmiyorum. Dünyanın her yerinde hissedilen enflasyon ile gerçekleşen enflasyon arasında farklılıklar vardır; bu, Avrupa Birliği ülkelerinde de var, birkaç katı kadar falan da... Ama TÜİK rakamlarıyla ilgili ciddi sıkıntı olduğunu görmek lazım.

Şimdi, sizi eleştirdiğim diğer bir konu, istihdam ve işsizlik meselesinde. Ya, bakıyorsunuz, sadece o manşet dediğimiz işsizlik oranına bakıyorsunuz, Sayın Başkanım, burada bize onu veriyorsunuz. Bu "atıl iş gücü" diye TÜİK açıklıyor yine yani daha önceden TÜİK açıklamadan önce... Bunu açıklayanlar da tabii görevden alındı hemen, çok kısa süre içerisinde TÜİK'te. Biri de daha önceden benim danışmanlığımı yapmıştı, arkadaşlardan biri, başkan ve başkan yardımcısını, görevden aldılar "Siz nasıl böyle bir gösterge açıklarsınız?" diye. Ekonomik gerçekliği gösterecek gösterge açıklarsınız?" gibisinden arkadaşlar görevden alındı. Ama ben Merkez Bankasının bunu analizlerinde kullanması gerektiğini düşünüyorum. Niye? Siz diyorsunuz ki: "İşsizlik düşüyor." İşte, hatta daha da iddialı gittiniz, "tarihin en düşük değerleri" gibi herhâlde yanlış hatırlamıyorsam bir cümle kurdunuz. Bakalım şimdi, en son çeyrekliklerden bakıyorum, atıl iş gücü, bunun ne olduğunu açıklamaya gerek yok, bu önemli bir gösterge. Şunu söylüyorum: Manşet işsizlik oranı Türkiye'de ekonomik veriyi, ekonomik resmi tam olarak göstermiyor çünkü ciddi bir şekilde mesela zamana bağlı, eksik istihdam var. "Ya, iş bulma umudum kırıldı artık, ben iş gücü piyasasından çıkıyorum, iş aramıyorum kardeşim." diyor, TÜİK bunu işsiz kabul etmiyor ya, bundan daha baba işsiz mi olur? Yani bunları işte atıl iş gücü oranı dediğimiz şey...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, Sayın Usta, herkesten fazla süre verdim.

Buyurun lütfen, son defa…

ERHAN USTA (Samsun) – Bakalım şimdi, yüzde 27 bakın son çeyrekte atıl iş gücü oranı, ondan önce 25,5'muş, geriye doğru 22,7; 22,3; 23,1; 23 diye gidiyor. Yani 5-6 puan artmış son bir yılda. İşte, esas resim bu, olması gereken de bu.

Bakın, Hükûmet en son OVP'te… Arkadaşlar yani aklımızla alay edercesine iş yapılıyor bu ülkede. Yani büyümeyi düşürüyor 1 puan, efendim, yarım puan düşürüyor, işsizlik oranını da 1 puan düşürüyor. Ya, bu ters çalışır; büyümeyi düşürdüğünüz bir ortamda normalde tahmin yaparken ileriye dönük işsizliği artırmanız lazım. Nasıl oluyor bu? Çünkü yani işsizliği ölçmeyen bir gösterge üzerinden piyasayla iletişim yaparsanız piyasayı yanlış yönlendirirsiniz. Bu yanlışın içerisinde Merkez Bankası olmamalı, Merkez Bankasının aynı yanlışın içerisinde olmaması lazım.

Brüt rezerv meselesiyle Cumhurbaşkanı yeniden övünmeye başladı. Bakın, biz burada dedik ki: Ya, Türkiye'nin swap hariç net rezervleri işte yerine göre eksi 50 milyar dolar, 40 milyar dolar falan… İlk kez sizlerden duyuyoruz, şimdi "Enkaz devraldık." diyorsunuz ya. Siz eksi 64,5 olduğunu söylemediniz ama şu andaki swap hariç net rezervlerin rakamını verdiniz. Geçen yıla göre, işte, 22 Marta göre düzeltmeyi verdiniz; aradaki farkı aldığımızda sizin şu andaki, 33'üncü sayfadaki şeyin ima ettiği 2023 rezervi -swap hariç- eksi 64,5 milyar dolar.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Söyledik onu geçen sunumda.

ERHAN USTA (Samsun) - Evet, geçen sunumda söylediniz, tamam, 64,5 olarak söylemediniz, yine değişimini söylediniz; önemli değil ama sizden öncekiler için söylüyorum. Bakın, sizi bu konuda eleştirmiyorum ama biz bunları söylemek için yırtındık. Bakın, Türkiye eksi rezerve gidiyor. "Politika faizini etkili bir silah olmaktan çıkardım." diyor Bakan, övünüyor, Rezervi kalmıyor. Ya, siz bu yerli parayı nasıl koruyacaksınız kardeşim? Böyle bir şey var mı ya? Böyle bir mucize falan yok. Bakın, şimdi, bizim bütün söylediklerimizin aynısını yani kötüye gidiyor, kötü dediklerimizin şimdi kötü olduğunu siz söylüyorsunuz. E, o zaman bizi "Bu arkadaşlar doğru söylüyor." diye en azından takdir etseydiniz hiç olmazsa; onların hiçbiri yapılmadı.

Rezervlerle ilgili şunu söyleyeceğim: Elbette, Türkiye'nin rezerv biriktirmesi lazım ama şu anda da bu rezervler -tabii, biraz da kaçınılmaz olarak- çok yüksek...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, Sayın Usta yani hakikaten arkadaşlar bekliyor. Sayın Temurci birkaç sefer hazırlandı, durdu.

ERHAN USTA (Samsun) - Bu son Sayın Başkanım, hemen bitiriyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet.

ERHAN USTA (Samsun) - Şimdi, tabii, çok yüksek maliyetle rezerv biriktiriyoruz, bunun herhâlde farkındayız değil mi? Yani bu, işte "carry trade"den geliyor, bir kısmı şuradan geliyor, buradan geliyor filan. Geçen baktım "carry trade"in başladığı dönemlerde, martta Türkiye'ye giren bir yabancı -tam altı ay oluyor bugün itibarıyla baktığımızda- döviz cinsinden yüzde 13 para kazanıyor altı ayda, yıllığı-2'yle çarpmamak lazım, bileşimden bakarsan- yüzde 26, 27, 28'i falan bulur. Şimdi, tabii, kaçınılmaz ama bunun da çok maliyetli bir şey olduğunu da belki bir yerde söylemek gerekir diye düşünüyorum.

Aslında daha başka söyleyeceğim hususlar da vardı ama tabii, süreyi de çok aştık.

Bu şahlandırma... Sizin de bir şahlandırma projeniz var mı "Bana üç alan söyleyin, şahlandıralım." filan diye? Sakın böyle bir şey yapmayın. Merkez Bankasının işi piyasayı coşturma, şahlandırma filan değil; bunun olmaması lazım.

Bu yatırım taahhütlü avans kredisine ilişkin düşüncelerinizi öğrenmek isterim. Doğru bir şey olmadığını, doğru yapılmadığını düşünüyorum.

Bu dengeleme meselesine önceki yıla bakacaksınız, orada büyümeyle övüneceksiniz, sonraki yıl "Dengelendi." diyeceksiniz. Buradaki analizlerinizin de biraz daha farklı olması gerekiyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, teşekkür ediyorum, sağ olun.

ERHAN USTA (Samsun) - Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, değerli milletvekilleri, şimdi de Saadet Partisi Grubu adına Sayın Temurci.

Buyurun lütfen.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Sayın Başkan, Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri, Merkez Bankamızın çok Kıymetli Başkanı, değerli çalışma arkadaşları, kıymetli basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla muhabbetle selamlıyorum.

Yeni yasama dönemi, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun ilk toplantısı hayırlı uğurlu olsun.

Merkez Bankamızın da 93'üncü yılını kutluyorum. Arkadaşlarımıza da hayırlı, güzel çalışmalar diliyorum.

Tabii, buraya gelene kadar -özellikle muhalefet tarafında son söz genelde bana geliyor- birçok şey söylendi. Ben tekrara fazla girmeden Merkez Bankamızın şu anda kamuoyundaki algısıyla ilgili olarak bir iki şey söylemek istiyorum. Biraz önce iletişimden sorumlu bir genel müdürümüzün de olduğunu duydum. Bunu bence biraz konuşmak gerekiyor, çok üzerinde durulmadı. Şimdi, bu "parasal sıkılaştırma, sıkı para politikası" dendiğinde Merkez Bankamız ne kadar şeffaftır ve o şeffaflığa bağlı olarak bir güven oluşturabildi mi? Yani "Rasyonel ekonomi politikalarına döneceğiz." diyen yeni ekonomi yönetimi, Merkez Bankamızı hem 85 milyonun nezdinde hem yabancı yatırımcıların nezdinde daha güvenilir bir kurum olarak gösterebildi mi, o noktaya geldik mi? Bence en önemli meselelerden

bir tanesi bu. Yoksa biz özellikle şu an rezervlerle ilgili olarak net rezervleri duyuyoruz; olağanüstü bir başarı var, bunu tebrik ediyoruz. Cari açıktaki iyileşme, ülkenin risk primi düştü; sonuçta bu ülkenin vatandaşlarıyız, çocuklarıyız; bunlar çok güzel şeyler, bunlar bizi mutlu ediyor.

Tabii ki bunlar ne pahasına gerçekleştirildi? Aslında Merkez Bankası Başkanımıza bir teşekkür borçluyuz, bir sunum yaptı ve o sunumun 14'üncü sayfası bize her şeyi gösteriyor, yani 2021 Eylül resmini koyduğu 14'üncü sayfa. Yani biz millet olarak 85 milyon olarak bu dayağı niye yedik? Aslında o slaytta her şey var.

Şimdi, bu şeffaflıkla ilgili olarak üzerinde durmamız gereken iki ana konuyu ben tekrar hatırlatmak istiyorum. Bunu Hazine ve Maliye Bakanımız Mehmet Şimşek Bey'le de geçen sene burada konuşmuştuk. Eğer rasyonel ekonomi politikalarına döneceksek, rakamlara ve verilere hepimizin inanması lazım ve toplumu inandırması lazım.

Şimdi, 2018 ve 2020 yılları arasında bence bu ülkenin ekonomideki bir verisini, siyasette en fazla konuşulduğu bir meseleyi hep birlikte yaşadık; malum, 128 milyar dolardan bahsediyorum. Şimdi, 2020'den sonra topladığımızda, bu 128 milyar dolara işte ekonomist arkadaşlarla, hocalarla bakıyoruz, bu rakamın 400 milyar doları bulduğunu, hatta geçtiğini hesaplıyoruz. Burada şeffaflığın bir gereği olarak şu anda eğer bu rakam, net rezervler Merkez Bankasında artıya dönüşmüşse ve biz bunu alkışlıyorsak, Merkez Bankası artık ekside değilse, Merkez Bankamızın gerek döviz alımlarını gerek döviz satışlarını, bunları mutlaka kamuoyuyla paylaşması gerekiyor, bunların gizli kalmaması gerekiyor. Ne adına bunlar gizleniyor? Ben yabancı sermayenin Türkiye'yle ilgili çekingen davranmasının bir boyutunun da Merkez Bankamızın güvenilirliği ve şeffaflığıyla ilgili olarak hâlâ çok ciddi sorunları olduğunu düşünerek bunu söylüyorum; birinci söyleyeceğim şey bu.

İkincisi, güvenilirliğe zarar veren ikinci boyut, işte hep konuşuldu, TÜİK meselesi. Bakın, bugün, işte, ben İstanbul Milletvekiliyim, İstanbul'da ekmek fiyatlarını Fırıncılar Odamız 15 TL olarak talep etmiş. 1 Ocak 2023'te İstanbul'da ekmek fiyatları 5 TL yükseltilmişti Sayın Başkan, şimdi 15 TL talep ediliyor. Şimdi, TÜİK "enflasyon sepeti" dediğimiz bu verileri nereden topluyor? Yani 1 kilo domatesin, 1 kilo patatesin, 1 kilo unun, 1 kilo şekerin fiyatını biz neden göremiyoruz? Şimdi, bu önemli çünkü ENAG'dan bahsedildi; olabilir, ideolojik farklılıklarımız olabilir. ENAG'ın yayınlamış olduğu rakamlar ile TÜİK'in yayınlamış olduğu rakamlar artık ekonomistler tarafından şöyle algılanıyor: ENAG ne açıklarsa TÜİK tam bunun yarısını açıklayacak. Şimdi, bu algıyı ortadan kaldırmak için Merkez Bankamızın bu konuda -biraz önce Erhan Bey de söyledi- yönlendirici bir rolünün olması lazım çünkü sizin belirlemiş olduğunuz -ki sizin ana konunuz fiyat istikrarı, finansal istikrar konusunda Türkiye'nin en önemli kuruluşu, performansınızı da belirleyen şey bu- bu performansın ana göstergesi olan enflasyon verileri açıklanıyor ve ona göre çalışanlarımız, emeklimiz bu ülkede maaş zamları alıyor. Dolayısıyla bu iki konuda, ikincisiyle ilgili olarak -bunu üzülerek ifade ediyorum- şöyle bir sorunu var Merkez Bankasının: Bugün, Türkiye'de -belki önümüzdeki aylarda bunu çok daha fazla konuşacağız- vatandaşın nezdinde en fazla sorgulanan, tırnak içinde "kötü" olarak algılanan iki yapı var; Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Merkez Bankası maalesef hiç iyi algılanmıyor yani vatandaşın nezdinde "Başımıza ne geliyorsa bu arkadaşlar üretiyor." diye bir algı yerleşmeye başladı. Bence Merkez Bankasının bu konudaki problemi basit bir problem değil diye düşünüyorum.

Bu iki konuya değindikten sonra, şimdi, Merkez Bankamız var, işte faiz kararını açıklıyor, faizleri sabit tutuyor. Bakıyorsunuz, bir de BDDK'miz var, BDDK ise Merkez Bankasının yaptığının tersine, kredilerde genişlemenin önünü açacak bir uygulama başlatıyor yani paralel bir Merkez Bankası algısı; bu, doğru bir şey değil. Bunun nasıl olduğunu, nasıl o noktaya geldiğini anlamak da doğrusu mümkün değil yani bağımsız iki kurum gibi bunlar değerlendiriliyor.

Şimdi, Merkez Bankamız faiz kararını açıklarken -yanlış hatırlamıyorsam- enflasyonun ana eğiliminde bir değişiklik olmadığından bahsediyorsunuz. Şimdi, bizim 36-42 yani 42 bandımız vardı, arkadaşlar farklı rakamlar da söylediler. Yani ben şimdi son üç aya bakıyorum, 5-5,5 gibi olsa, enflasyonu 43 gibi kapatacağız. Hani bu ana hedeften çok büyük bir sapma değil yani bunu kabul edelim; yani muhteşem bir durumumuz yok, mutlu olacak bir durumumuz yok ama "Enflasyonda, bütün hedeflerde battık." diyebileceğimiz bir tablo da yok, bunu görmek lazım ama Sayın Başkan, bundan daha önemli bir şey var, bizim şunu duymamız lazım sizden: Şimdi, bir OVP'miz var, siz yaptığınız sunumlarda 2025 enflasyon hedeflemesinde genelde hep yüzde 14'ten bahsettiniz, yüzde 17,5'lara çıktı, sonra yine yetkili ağızlar bunun 25'lere, 27'lere, 28'lere kadar yolunun olabileceği bir banttan bahsetti. Şimdi, tabii, 14 ve 20'nin üzerine çıkan rakamlar çok büyük rakamlar. Dolayısıyla, burada Merkez Bankamızın Başkanı olarak sizin 2025 yılıyla ilgili olarak enflasyon hedeflemeniz OVP'deki hedefleme mi, enflasyon raporunda sizin açıkladığınız rakam mı, yoksa Cevdet Yılmaz Bey'in ve diğer yetkililerin açıkladığı rakamlar mı? Bunlar çok önemli çünkü hangi rakam üzerinden bu performanslar yönetilecek, bunu tabii görmek lazım.

Şimdi, "carry trade"den ve kur korumalı mevduattan bahsedildi. Ben şöyle bir endişemi paylaşmak isterim: Şimdi, 1 trilyonun üzerinde bir kur korumalı mevduat zararı -ki 2024 yılında ne olacak, bunu göreceğiz- elbette Merkez Bankamıza yüklenen bir yük. Rasyonel olmayan politikaların yükünü maalesef Merkez Bankası zararlarıyla ödemek zorunda kalıyor. Tabii, bunun enflasyona etkisini, şunu, bunu hiç tartışmaya gerek yok ama geçen de Hazine ve Maliye Bakanlığımızın 10 yıllık tahvil ihracını gördük. Faizler eğer kasımda, aralıkta -inşallah- inmeye başlayacaksa -ben merak ediyorum, birçok arkadaşın yıllarca kamuda, bankacılıkta şeyi oldu, bizim de reel sektör ve bankacılık şeyimiz oldu- akıllı bir tacir, bu ülkede faizlerin önümüzdeki aylarda düşeceğini biliyorsa faizler tepedeyken bu ülke nasıl olur da milyarlarca dolar borçlanabilir? Bunu hakikaten anlamakta zorluk çekiyorum. Bunu mutlaka bütçe konuşulurken Hazine ve Maliye Bakanımızla da konuşacağız.

Şimdi, sizin elinizde şu anda bir rezerv birikmeye başladı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temurci, tekrar açtım mikrofonunuzu, buyurun lütfen.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Buna biraz şöyle bakıyorum: Yani TL zorunlu karşılık oranlarının artırılmasıyla ilgili bir karar şu anda uygulamada. Hani bu niye yapılır diye bakıyorum. Sonuçta piyasadan eğer TL'yi çekiyorsak döviz artışını elbette engellemeye çalışıyoruz ve faizler de bu seviyede kalırsa biz dışarıdan gelecek olan bu sıcak paranın gelmesini istiyoruz yani. Burada bence -Erhan Bey'e katılıyorum- yani sizin birtakım politika önerileri setini aslında paylaşmanız gerekiyor yani bunu ne kadar yapabilirsiniz bilmiyorum ama bakın, şu anda parasal sıkılaştırma dedik, para politikaları dedik, oradan oraya geçeceğim. Bence şöyle bir sorunu artık konuşmak gerekiyor: Biz vergilerle ekonomik maliyeti yani 2018'den bu yana Mehmet Şimşek Bey görevi devralıp sizler bu görevlere gelene kadar Hazineyi, Maliyeyi, Merkez Bankasının içini, gerçekten olmaması gereken işlerle yıllarca o birikimi kaybettik, şimdi bunu hep birlikte düzeltmeye çalışıyoruz ama bu düzeltmenin maliyeti eğer 85 milyona fatura edilirse, inanın bana… Bakın, dün, yanlış hatırlamıyorsam TÜRK-İŞ tarafından Hazine ve Maliye Bakanlığının önünde "Vur, vur, inlesin!" sesleriyle çok farklı bir şeyin içine girildi ve burada özellikle üretimin, yatırımın, istihdamın ve ekonominin yapısal problemleri de dâhil birçok konunun… Maalesef, "parasal sıkılaştırma" dediğimizde biz evde oturan genç işsizleri bilmiyoruz; bazı rakamlara göre 7,2 milyon, bazı rakamlara göre 6,5 milyon ve bunlar hiçbir işsizlik, istihdam verileri içerisinde görünmüyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Tamamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Şimdi, meseleye böyle baktığımızda ben tekraren şunu söylemek istiyorum: Eğer insanlarımızı harcama yapamayacak hâle getirirsek ve bunu parasal sıkılaştırmayla özetlersek yarın enflasyon, dediğiniz gibi yüzde 14'lere, 15'lere inmiş olabilir ama inanın bana, bu ülkede çok daha büyük toplumsal sıkıntılarla karşı karşıya kalabiliriz ve burada kamu harcamalarıyla ilgili olarak Sayıştay raporları geldi, bakıyoruz. Yani kamu harcamalarında, tasarrufta ve birçok konuda maalesef yapılması gerekenlerin yapılmadığı bir ortamda, maliye politikalarının etkin bir şekilde uygulanmadığı bir ortamda, her şeyi parasal politikalara kilitler ve bu işi size kilitlersek inanın bana bu işin sonu iyiye gitmiyor, bu işin sonu hiç iyiye gitmiyor ve maalesef, bundan dolayı çok büyük bir hayal kırıklığı yaşanıyor.

Tekraren söyleyeyim, ben şu anda Merkez Bankamızdan şunu duymak isterim: Neden yabancılar Türkiye'ye doğrudan sermaye, uzun vadeli sermaye konusunda çekingen davranıyorlar? Bunun altyapısının oluşturulmasıyla ilgili olarak bizim ev ödevlerimiz var mı? Bunu bir soru olarak da algılayabilirsiniz, bizim özellikle son dönemde ekonomi yönetimiyle ilgili değişim, istifa ve benzeri şeyler bu verileri nasıl etkiliyor bilmiyorum, tabii dolayısıyla bu da önemli.

KKM'nin en son maliyeti soruldu, ben de bunu merak ediyorum, yani bu gizli saklı bir şey değil. Yani bugün Türkiye'de... Biz, burada, Plan ve Bütçede geçen dönem 100 milyar TL'lik bir tasarruf paketini geçirdik.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Toparlıyorum.

Şimdi, 100 milyar TL'lik tasarruf paketini onayladık; tabii, orada nasıl bir performans çıkacak, göreceğiz. Yani 100 milyar TL'ye az demiyorum ama rakamlara bakıyorum; 1 trilyon, 1,5 trilyon lira, 80-90 milyar dolar KKM maliyetinden bahsediliyor; dolayısıyla, yani bunun hesabı gerçekten kolay verilebilir bir hesap değil. Bu ülkede, Allah muhafaza, şu anda küresel meydan okumaların, bölgesel jeopolitik risklerin enflasyon hedeflemesi üzerinde nasıl bir potansiyel risk oluşturduğunu Merkez Bankamızın sunumlarında görmek isteriz ve bu yükler çok kaldırılabilir yükler de görünmüyor.

Sayın Cumhurbaşkanımızın son yapmış olduğu açıklamalarla finansal piyasalarda ciddi bir dalgalanma oldu. Buradan hareketle, tekraren, "carry trade" meselesinde, yani biz bir yıl sonra buraya geldiğimizde... Türkiye'ye 80 milyar dolar sermaye geldi diyelim, en son 20-25'i buldu bildiğim kadarıyla, bu kadar sermaye geldi, enflasyonun yüzde 50'lerde-60'larda olduğu, döviz kurundaki oynamanın yüzde 15-20 olduğu bir ülkede, bu ülkede ülkenin bütün varlıklarını yurt dışına transfer edecek kısa vadeli bir yapı ortaya çıkıyorsa bunun adı başka bir KKM'dir, bunu bu ülke böyle bir pozisyonda asla kaldıramaz. Bununla ilgili olarak da samimi bir şekilde soruyorum yani "carry trade"in etkisini, şu anda dövizin biraz zapturapt altında tutulduğunu, enflasyon rakamlarının çok şeffaf olmadığını düşünerek bu soruyu da soruyorum.

Tekrar başarılar diliyorum.

Allah ülkemizin, milletimizin yardımcısı olsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın İsmail Faruk Aksu.

Buyurun lütfen.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Merkez Bankası Başkanı, bürokratlar; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yeni yasama yılının ülkemize, milletimize, Meclisimize hayırlı olmasını diliyorum. Yeni dönemde Komisyon olarak faydalı hizmetleri huzur içerisinde yapabileceğimize inanıyorum.

Yine, Merkez Bankamızın 93'üncü kuruluş yıl dönümünü de kutluyor, çalışanlarına başarılar diliyorum.

Yine, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesine göre bugünkü toplantımızı yapıyoruz ve belki de ilk defa düzenli olarak yıl içerisinde bu toplantılarımızı yapmış olduk. Bu vesileyle Komisyon Başkanımıza da teşekkür etmek istiyorum.

Güzel bir sunum yaptınız, sağ olun; Türkiye ekonomisiyle ilgili sadece kendi görev alanınızla ilgili değil, bütünüyle kapsayan bir perspektif ortaya koydunuz. Türkiye'nin makroekonomik göstergelerini, gelişmeleri, dünyayla arasındaki farkı veya birlikteliği ifade edecek tarzda güzel bir sunum yaptınız.

Kuşkusuz, Türkiye ekonomisini değerlendirirken küresel ve bölgesel gelişmelerden, jeopolitik risklerden, Türkiye'nin özellikle 15 Temmuz sonrası maruz kaldığı yaptırımlardan, pandemiden, asrın felaketi olarak ifade edilen 6 Şubat depremlerinden, Türkiye'nin uzun yıllardır yürüttüğü terörle mücadeleden ve bütün bunların ortaya çıkardığı maliyetten, ekonomik yükten bağımsız olarak düşünemeyeceğimizi ifade etmek istiyorum. Kuşkusuz, bunları dikkate almadan yapılan bir değerlendirme hem objektif olmayacak hem de hakkaniyete uygun olmayacaktır. Türkiye'yi diğer ülkelerden, belki emsali ülkelerden ayıran öznel unsurlar olarak bunları değerlendirmek lazım.

Bütün bunlar dikkate alındığı vakit ve sizin de sunumunuzda ifade ettiğiniz gibi, Türkiye büyüyor, on dört yıldır ve on altı çeyrektir kesintisiz büyüyen bir ülke Türkiye. İstihdam verileriyle ilgili farklı ifadelerde bulunuldu ama sonuç itibarıyla herkesin esas aldığı, baz aldığı göstergeler neyse onlara göre değerlendirme yapmak durumundayız ve ona baktığımız zaman, bugün 33 milyona yaklaşan bir istihdam söz konusu; 8,8'e düşmüş bir işsizlik söz konusu ve son bir yılda 1 milyon 105 bin ilave istihdam sağlamış bu ülke. Dolayısıyla bunlar hafife alınacak, görmezden gelinecek işler değil, mutlaka bunun arkasındaki motivasyonu da alkışlamak, desteklemek lazım diye düşünüyoruz.

Dış ticaret ve ödemeler dengesine ilişkin verilerde önemli, olumlu gelişmeler var, yine, cari açıkta, dış ticaret açığında. Mali disiplin korunarak bu işler yapılmaya çalışılıyor ve sonuç olarak bir enflasyon meselemiz devam ediyor, ona ilişkin alınan tedbirler de sonuç vermeye başladı, hazirandan itibaren dezenflasyon sürecine girildi. Kuşkusuz alınacak mesafe var, siz de ifade ettiniz ama en azından önümüzdeki dönem için On İkinci Kalkınma Planı'nda, orta vadeli programda ve ekonomi programında hedeflenen, öngörülen hususların adım adım gerçekleşmekte olduğunu görmekten de mutluluk duyuyoruz ülkemiz adına, milletimiz adına.

Uygulanan programa iç ve dış ekonomi çevreleri tarafından bir güven duyulduğu da açık. Türkiye'nin risk primi düşüyor, rezervlerimiz artıyor, TL mevduatı yükseliyor, TL değerleniyor. Dolayısıyla bütün bunlar da yine uygulanan programın sağlığı açısından önemli verilerdir, göstergelerdir diye düşünüyoruz, değerlendiriyoruz.

Tabii, etrafımızdaki ateş çemberini de görmek lazım. İçerisinde bulunduğumuz ortamın, bu şartlarda Türkiye'nin bir huzur adası olmasının sağlanmasının da önemli bir şey olduğunu vurgulamak isterim. Önümüzdeki dönemde Türkiye, birlik içerisinde, millî birliğini güçlendirerek gelecek hedeflerine, kalkınma hedeflerine yürümek durumundadır. Kuşkusuz, tüm bunların en önemli motivasyonu sağlanan yönetim ve siyasi istikrardır. Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine ilişkin eleştiriler olsa da -buradaki konuşmalarda da ifade edildi- bize göre Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi Türkiye'nin yakaladığı

en önemli fırsatlardan biridir, yönetim anlamında önemli bir istikrar sağlamıştır ve yine, Cumhur İttifakı'yla sağlanan siyasi istikrar da Türkiye'nin bugünkü başarısının en önemli motivasyonudur, gelecekteki kalkınma hedeflerine, Türkiye'nin küresel bir güç olması yolundaki hedeflerine ulaşması için de en güçlü adım, en güçlü motivasyondur diye düşünüyorum.

Ben tekrar sunumunuz için teşekkür ediyorum, başarılar diliyorum.

Komisyon üyelerine de saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Orhan Erdem, buyurun.

ORHAN ERDEM (Konya) – Çok Değerli Başkanım, çok değerli, saygıdeğer milletvekillerimiz, Merkez Bankası Başkanı ve çok değerli heyeti, tüm katılımcılar; ben de hepinize saygılar sunuyorum.

Yeni yasama döneminde Plan ve Bütçe Komisyonu olarak ilk toplantımız da hayırlı uğurlu olsun.

Merkez Bankasının kuruluş yıl dönümünü de ayrıca kutluyorum.

Sunum için teşekkür ederim.

İsmail Bey'e teşekkür ediyorum, bahsettiği gibi, değerlendirmelerimizi yaparken Türkiye'yi dünya ülkeleri içinde aynı kategoride görmemek lazım. Cumhurbaşkanımız Birleşmiş Milletlere hitap ederken "Sizlerin televizyondan, sosyal medyadan izlediğiniz savaşların, krizlerin ben tam ortasından geliyorum." demişti, aynen de böyle. Biraz önce tüm konuşmacıların "Yüzde 5-6 faizlerden geldik." dediği bu oranları yine bu parti o oranlara getirmişti yüksek enflasyondan alarak. 2011'lerde borçlanma faizinin 4,6 olduğunu gördük. Hatırlarsınız, ekonomistler "Yüzde 4'ün altına düştüğünde Türkiye'de bir daha enflasyon konuşulmaz." diye yazılar yazmaya başlamıştı. Şahlanmaya başlayan ülkede, üçüncü köprünün bahsedildiği, havalimanının bahsedildiği, nükleer enerjiye dönük atılımların yapılacağı bir süreçte ne yazık ki üç beş ağaç için Gezi olayları başladı. Türkiye'de bizim dönemimizin ilk on yılı ve sonraki dönemini ayırmak gerekir. O yüzde 4,6'lara düşen faizlerin 9-10'lara geldiği, şirketlerin yüzde 30-40 değer kaybettiği bir dönem ve arkasından da bu müdahaleler devam etti; 17-25, daha sonra 15 Temmuz, terör her zaman, malum ve bugüne kadar gelinen noktada depremler, pandemi, 11 ilimizi kapsayan deprem… Biz bunları beraber yaşıyoruz. Yani bir iktidar faizleri düşük tutmak, enflasyonu düşürmek istemez mi? Aşkın Bey'in dediği şeylerde… Ben "Her şey iyi yapıldı, şu yapıldı…" demek istemiyorum ama o gün atılan adımlar da piyasayı canlı tutmuştu, dünyada pandemi sonrası ekonomilerin çok daraldığı bir dönemde Türkiye bir yükselişe geçmişti. Evet, mali dengeler bozulmuştu ama her yerde bozulmuştu ve Türkiye'deki bozulmaları coğrafyasıyla farklı görmek lazım. Daha dün eski Konya Milletvekili Özkan Öksüz Almanya'dan geldi, "Çocuğuma ev tuttuk, 2 bin euro." Bin eurodan 2 bin olmuş. "O bölgedeki evler iki üç yıl önce 200 bin euroymuş, bugün 400 bin euro." dedi. Her tarafta yaşanan bir… Yani tarihi okuduğumuzda pandemilerin, yaşanan büyük savaşların her zaman ekstra bir enflasyon yarattığını ve yaşanan krizleri tetiklediğini biliyoruz. Türkiye de bunların tam göbeğinde ve en sıkıntılı süreçleri yaşamış, hâlâ da öyledir. İşte, İsrail yanı başımızda ve diğer savaşların hâli malum.

Ben her şeye rağmen şunu diyorum: Bugün bu dalgalanan ateşin, enflasyonda yükselen ateşin artık gerilediğini, sönmeye başladığını görüyoruz. Merkez Bankasına, ekonomi ekibine bu noktada inanıyoruz çünkü kredi risk puanlarındaki düşüş, Türkiye'nin borçlanmalarındaki yurt dışı alımları ve çok şükür, cari açığı azaltacak etkilerden turizmde yüzde 12'lik artış, 50 milyon turist hedefi, Merkez Bankasındaki rezervlerin geldiği nokta ve Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler grubundan bir üst kategoriye çıkma noktasındaki hâlleri bu noktada tekrar iyileşmelerin olduğunu gösteriyor.

Ben şunu demek istiyorum, her zaman laf atarak, insanları kışkırtarak değil -ülke hepimizin- birlikte sonuçlara ulaşacağımıza inanan biri olarak diyorum. Biz burada bir EYT çıkardık; iktidar, muhalefet geleceği borçlandırdık, hep beraber yaptık biz bu hatayı ama muhalefet buna beş yıl öncesi başlamış ve her yerde bunun çıkarılması gerektiğini söylüyordu. Sonuçta seçimlere giriliyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Doğru yapıldı.

ORHAN ERDEM (Konya) – Vekilim, söz alınca konuşun. Her zaman bunu yapıyorsunuz. Size bir defa ben laf attım mı yani? Ayıp ediyorsunuz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Ya, atsan da ama işte… Çalışanlara olumsuz konuşulduğunda rahatsız oluyoruz.

ORHAN ERDEM (Konya) – Ne gerek var yani? Söz aldığında konuşursun.

Neyse, bu noktada iyi de kötü de bizim. Gezi olaylarını hâlâ savunuyoruz. Onun arka planında biraz önce dediğim Türkiye'ye yapılan o müdahalenin getirdiği noktaları görmemiz gerekiyor. Biz hep birlikte güçlü olursak dünyada bu malum yaşanan süreçlerden güçlü çıkarız.

Ben hep şunu diyorum, İsrail'i her konuşmamızda kınıyoruz, Allah kahretsin ve bir yılını dolduran bir süreçte -43 bin mi oldu, 44 bin mi oldu- üçte 2'si çocuk ve kadın katledildi, bir soykırım devam ediyor. Neden? Artık barışı desteklemek için kurulan Birleşmiş Milletlerin olaya seyirci kaldığı sözde… 2002'de ben İnsan Hakları Komisyonundaydım, Avrupa Birliğinin her gün bir heyeti gelirdi, cezaevlerinde insan hakları adına inceleme yapardı; Allah onları kahretsin, şimdi bu kadar katliama hiçbirisinin baktığı yok.

Gelmek istediğim nokta: Bugün Filistin'i 150 ülke tanır hâle geldi ama yerle bir oldu. Kuzey Kıbrıs'ı tanıyan hiçbir ülke yok, bir tek Azerbaycan sağ olsun dostluk grubu kurdu. Türkiye'nin garantörlüğü var, kimse kılına dokunamıyor. Bu bakımdan biz ekonomimizle, birlik beraberliğimizle güçlü olursak bu işleri çözeriz.

Ben gelinen noktada her türlü sıkıntıya rağmen -yanlışlar vardır, eksikler vardır, olacaktır- Merkez Bankamızın ve Bakanlığımızın, Hükûmetimizin bu noktada kararlı adımlarla bunu da becereceğine inanıyor, tüm ekibe teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi değerli milletvekilleri, siyasi partilerin sözcülerinin sözlerini tamamladım.

Şimdi Komisyon üyesi milletvekillerinin söz taleplerini karşılayacağız. Öncelik sırasına göre söz vereceğim. Sonrasında da Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerine söz vereceğim. Öncelikle grubu olmayan siyasi partilerden başlayacağız.

Evet, Sayın Bakırlıoğlu, buyurun lütfen.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Merkez Bankası Başkanımıza sunumu için teşekkür ediyorum.

Evet, biraz evvel bahsedildiği gibi aynı zamanda kuruluşunun yıl dönümünü de kutluyorum.

Bugün TÜİK'in açıklamış olduğu enflasyon rakamlarıyla aynı gün sunum yapmak da hakikaten biraz zor olsa gerek, öyle düşünüyorum ben çünkü açıklanan rakamlar beklentinin çok daha üzerinde. 2,97 aylık rakam, yıllık enflasyon da yüzde 49,37 zannedersem TÜİK'in rakamları. Benden önceki milletvekili arkadaşlarımızın da bahsettiği gibi İTO'nun ve ENAG'ın rakamlarıyla arasında çok ciddi bir fark olduğu kamuoyu tarafından da uzun zamandan beri tartışılmakta.

Şimdi, burada orta vadeli plan da yeni açıklandı; daha çok taze, eylül ayında açıklandı. Orada Cumhurbaşkanı Yardımcısı 2024, 2025, 2026 yıl sonu enflasyon tahminlerini de revize etti, değiştirdi. Eylül ayında açıklandı. Buna göre 2024 yıl sonu tahmini yüzde 33'ten yüzde 41,5'e çıktı. 2025 için yüzde 15,2'den yüzde 17,5'a; 2026 için de yüzde 8,5'tan yüzde 9,7'ye yani neredeyse 2026 yılında 2 basamaklıdan tek basamağa inilme gibi bir hedef vardı, o hedef bile tehlikeye girmiş durumda gözüküyor. Eski Hazine Bakanları "Mayıs nisandan daha iyi olacak, haziran da mayıstan daha iyi olacak." şeklinde tekerleme gibi söylerlerdi. Şimdi, artık aylık değil de herhâlde yıllık konuşuluyor "2025, 2024'ten daha iyi olacak; 2026, 2025'ten daha iyi olacak." diye. Peki, gerçekten de bu rakamlara ulaşabilecek miyiz? Yani bir ay önce orta vadeli plan açıklandı, yüzde 33'ten yüzde 41,5'a yıl sonu enflasyon rakamı çekildi. Bugünkü rakamlara baktığımız zaman, bugün TÜİK'in açıklamış olduğu rakamlara baktığımız zaman gerek bu yüzde 41,5 gerekse Merkez Bankasının üst limiti yüzde 42'ye ulaşmak imkânsız, öyle gözüküyor ancak şu şartla olacak: Üç ay boyunca, yılın sonuna kadar ancak yüzde 1'lik enflasyon rakamları gelirse 42 rakamı tutturulabilir. E, baktığımız zaman, seriye baktığımız zaman 2005 yılından bugüne kadar bütün yıllarda ekim ayı enflasyon rakamı eylül ayı enflasyon rakamından çok çok daha fazla gelmiş. Ben kendimce bir hesap yaptım, bana kalırsa en iyimser tahmin yıl sonunda yüzde 45, bu da en iyimseri yani bu 46, 47, daha yüksek rakamlara da çıkacak gibi gözüküyor. Yani bu kadar yanılma nasıl oluyor, onu anlamakta zorluk çekiyorum. Eylül ayında, orta vadeli planda yüzde 33'ten 41,5'a çıkarılmış ama gene yakalanmayacak bu yani böyle bir durum var. E, tabii, bu da hâliyle kurumlara olan güveni zedeler hâle getiriyor. Tekrardan bir güncelleme yapılacak mı? Hâlâ aynı yıl sonu beklentinizin üst limiti yüzde 42 mi, onu sormak istiyorum. Bu gelen rakamlar beklentinizi, tahmininizi değiştirecek mi?

Bir de sunumunuzda piyasa katılımcıları beklenti anketine baktım, Eylül 2025'te ankete katılanlar yüzde 25,7 enflasyon beklentisi içerisinde, orta vadeli planda da -eylül ayı için bahsediyoruz- yıl sonu enflasyon beklentisi tahmini yüzde 17,5 yani gene bir makas var; hane halkı enflasyon tahminlere girmiyorum, orada çok büyük bir farklılık var zaten. İki yıllığa baktığımız zaman, yirmi dört aylık tahmine, beklentiye baktığımız zaman da Eylül 2026'da piyasa katılımcılarının enflasyon beklentisi yüzde 18,5'miş; 2026'da orta vadeli planda 9,7. Yani burada şunu görmekteyiz: Tek haneli enflasyon rakamlarına ulaşmak imkânsız. Beş yıllık rakam vermişsiniz burada. Benim anladığım doğru mu yani piyasa katılımcıları beş yıl sonra eylül ayında enflasyonun yüzde 11 olacağını düşünüyor. Bizim hedefimiz yüzde 8,5'tu ama yüzde 9,7'ye çıktı. Peki enflasyonla mücadele nasıl oluyor? Yani 2,97'yi şöyle tarif etmek lazım: Bugün Almanya'da -biraz evvel sayın vekilimiz Almanya'daki fiyatlardan bahsetti- eylül ayı yıllık enflasyon yüzde 1,8; Fransa'da 1,5; bizim aylık enflasyonumuz 2,97; o da TÜİK'in rakamları, ENAG'ın rakamları yüzde 6'ya yakın, Fransa'nın yıllık enflasyonunun 2 katı. Ben üç sene önce Almanya'da Hamburg'a gitmiştim, orada kıymanın fiyatına bakmıştık, 8 euro; şu anda gene 8 euro Almanya'da ama bugün o 8 euro kıymanın fiyatını TL'ye çevirdiğimiz zaman burada yaklaşık 300 lira civarında oluyor. Bizim ülkemizde şu anda kıymanın kilosu 550 lira yani alımımız o günden bugüne ciddi şekilde düşmüş. Yani üç yıl önce ben gittiğimde oradaki 8 euroyu TL'ye çevirdiğim zaman Almanya'daki kıyma fiyatı Türkiye'den daha pahalıydı, şimdi neredeyse yarı yarıya fiyata inmiş durumda; ciddi bir sıkıntı var, bu sıkıntı da en fazla dar gelirlilerde yaşanıyor.

Konut fiyatlarından bahsediyoruz, sizin endeks... Gerçi endeks rakamlarında hesaplama yöntemini değiştirmişsiniz anladığım kadarıyla, daha önce 2012 veyahut da 2005 baz alınıyordu ama o kadar fazla arttı ki artık 2023 yılı baz alınarak oluşturulan bir konut fiyat endeksi var herhâlde. Oradaki rakamlara baktığımız zaman, Türkiye'de ortalama bir evin fiyatı... Mesela, İstanbul için söyleyeyim:

100 metrekare bir evin fiyatı yaklaşık 4 milyon 900 bin lira yani 5 milyon lira; ortalama rakam bu, sizin Merkez Bankasının rakamları; tabii, ilçeleri de dâhil buna. İzmir'de de yaklaşık 3 milyon 700 bin lira ortalama bir evin fiyatı.

Şimdi, şöyle bir hesap yaptım ben yani 1 milyon liraya ne kadar taksit oluyor diye; Türkiye'deki 100 metrekare ortalama bir evin fiyatı da 3 milyon 250 bin liraya falan geliyor gene sizin rakamlarınıza göre. Şimdi, diyelim ki bir çift evlendi, karı kocanın -eskiden çiftler evlendiği zaman, evlerine birer tane asgari ücret girdiği zaman bir asgari ücret taksit vererek ev sahibi olabiliyorlardı bu memlekette- düğündeki takıları bozdurduklarını düşünelim; hadi, olmaz ya, 1 milyon 250 bin lira borç harç para tuttular diyelim. Evin fiyatı 3 milyon 250 bin lira, 2 milyon lira bankadan kredi almaya gittiler, 2 milyon lira kredi alacaklar; ödeyecekleri tutar, taksit -120 ay bir de bu- 80.536 lira. Şimdi, ben daha önceki, sizden önceki Merkez Bankası Başkanımıza da -evvelki sene sormuştum herhâlde, o zaman ev arıyordu, konut fiyatlarından bahsetmiştik; rakamlar üç aşağı beş yukarı gene aynı, değişen bir şey yok- sormuştum "Ya, siz bu ücreti verip de ev sahibi olabilir misiniz?" demiştim. Şimdi, 80.500 lira tutuyor 2 milyon liralık bir kredi yani 3 milyon çektiğini düşün, daha da yükselecek. Mesela, siz 80.500 lira para verip de maaşınızla ev sahibi olabilir misiniz? Yani bugünkü şartlarda bir milletvekilinin bile artık ev sahibi olma şansı neredeyse yok, gelinen durum da maalesef bu.

Ha, şu da var, bakın, o da enteresan: Bir milletvekilinin -ki biz üst gelir grubunda, Türkiye'de yüksek maaş alan kesimiz- evladını, çocuğunu, oğlunu, kızını özel bir üniversitede emin olun okutabilme şansı yok yani özel bir üniversitede 600 bin lira, 800 bin lira yıllık rakamlar verip de 250 bin lira, 300 bin lira yurt parası verip de okutabilme şansı yok; gelinen nokta ne yazık ki bu.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakırlıoğlu, teşekkür ediyorum.

Sayın Ağbaba, buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Teşekkür ederim.

Öncelikle hem Merkez Bankası Başkanına hem de bürokratlara sunumları için teşekkür ediyoruz.

Tabii, öncelikle, Merkez Bankası Başkanı Sayın Karahan'ın görevinin son dönemin başkanları kadar kısa sürmemesini de diliyoruz çünkü son beş yılda Murat Çetinkaya, Murat Uysal, Naci Ağbal, Şahap Kavcıoğlu, Hafize Gaye Erkan ve son olarak siz Sayın Fatih Karahan... Maalesef, Türkiye'de herhâlde son elli yıllık dönemde bu kadar hızlı Merkez Bankası Başkanı değişimi olmamıştı.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Altı yılda 6 Başkan.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Evet.

Umarım siz biraz daha uzun ömürlü olursunuz Fatih Bey, yaşınız da diğerlerine göre daha genç. Merkez Bankasında size uzun ömürler diliyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Herkese böyle dua etmez.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Evet.

Şimdi, ben bir soruyla konuşmama başlamak istiyorum: Geçtiğimiz günlerde, sizden önce Sayın Hafize Gaye Erkan'ın görevden aldığı, sonra sizin atadığınız başkan yardımcıları vardı, sonra siz tekrar Merkez Bankasına çeşitli bürokratlar atadınız; bunların, basına yansıdığı gibi AK PARTİ vekillerinin yakınları olduğu söyleniyor. Acaba burada liyakate mi bakıyorsunuz, AK PARTİ vekili yakını olmasına mı bakıyorsunuz? Kaç AK PARTİ'li vekil yakını var Merkez Bankasında, onu da merak ediyorum.

Diğer bir durum Sayın Başkan, 2009'da 200 TL piyasaya çıktığında 130,71 dolar, kısaca 131 dolar yapıyordu; bugün 200 TL'yle 5,8 dolar alınabiliyor, 131 dolar 4.465 TL yapıyor yani 200 TL'nin ne duruma geldiğini göstermesi bakımından çok çarpıcı. Şimdi, düğüne gittinizde, davulcuya 200 TL verdiğinizde adam suratını ekşitiyor, almıyor 200 TL'yi ya da benim kızım var, kızım kafeye gitmek istiyor, kızım sana para vereyim 200 TL." diyorum, kızım "Baba, sen hangi günde yaşıyorsun, 200 TL'ye bir kahve içemiyoruz." diyor. 200 TL'nin gelmiş olduğu durum bu. Artık, bankamatikler 200 TL'den düşük paralar yüklememeye çalışıyor. Cebinizde 200 TL dışında para taşımanız mümkün değil.

Ben sormak istiyorum: Sayın Başkan, acaba paradan sıfır atmayı düşünüyor musunuz? Ki vatandaş paradan sıfır atmış durumda. 200 TL'yle pazara gitmek mümkün değil, zaten 100 TL'nin kimse yüzüne bakmıyor, 50 TL unutuldu gitti, 10-20 TL artık komik duruma düştü. Acaba paradan sıfır atmayı düşünüyor musunuz?

Bir de bir soru daha sorayım: Eskiden 500 TL'lik para basılmasıyla ilgili kamuoyunda yaygın bir kanaat vardı. Bu eski rakamlara baktığımız zaman, 200 TL'nin piyasaya çıktığı döneme baktığımız zaman herhâlde şimdi 5 bin TL basmak gibi bir durumla karşı karşıyayız. Yeni para birimi basmayı düşünüyor musunuz, bunu da merak ediyorum.

Şimdi, arkadaşlarımızın hepsi konuştu; tabii, devlette devamlılık esas, bu para politikasını uygulayan da sizin başında bulunduğunuz kurum. 2021 yılında Plan ve Bütçe devam ederken aralık ayının ortasında burada bir karar alındı "kur korumalı mevduat sistemi" denilen bir sisteme geçildi ve bizim karşımızdaki arkadaşlar, şu anda karşı karşıya, yüz yüze baktığımız arkadaşlar elleri patlayıncaya kadar alkışladılar, büyük coşku yaşadılar. Niye? Kur korumalı mevduata geçildi, gece dolar inmeye başladı, 18 liradan 12'ye kadar indi ve hatta bizim Malatya'da sevgili hemşehrilerim "Dolar kuru düşüyor." diye davul zurna çaldılar, halay çektiler. Şimdi, tabii, o dönem tüm ekonomistler yani -sağcı, solcu- ekonomi bilimine inanan insanlar bu politikanın doğru olmayacağını, Türkiye'yi batıracağını ifade ettiler ve bu kur korumalı mevduat sistemi yüzünden maalesef Türkiye çok zor günler yaşıyor.

Ayrıca, bu "faiz sebep, enflasyon netice" politikası da maalesef Türkiye'yi uçuruma götürmüş durumda. Bunun neticesini, bunun sonucunu kimler yaşıyor? Fakir yaşıyor, fukara yaşıyor, esnaf yaşıyor, tüccar yaşıyor, fabrika sahipleri yaşıyor. Ki büyük sanayiciler de artık Türkiye'den umudunu kesmiş, Mısır'a göç etmek durumunda kalıyor ve maalesef, bu nedenle de işsizliğin artacağını görüyoruz.

Tabii, inşallah, iktidar değiştiğinde bu 128 milyar doların nereye harcandığının, nasıl harcandığının, kimler tarafından alındığının da hesabı sorulacak. Bu kur korumalı mevduat sistemi hem siyasetçiler tarafından hem de ekonomiyi bilen insanlar tarafından çokça eleştirildi ve bugün Türkiye ekonomisi üzerinde çok önemli bir yük. 2023 Ağustosta 3 trilyon 407 milyarla rekor düzeye çıkmış kur korumalı mevduat. Kur korumalı mevduat kamuyu son iki yılda 1 trilyon 58 milyar lira zarara uğratmış. Bunun anlamı şu: Aynı dönemde bütçede yapılan yatırımların toplamı 1,2 trilyon yani Türkiye'nin yatırımlara ayırdığı para kadar neredeyse kur korumalı mevduat sistemi ülkeyi sömürmüş durumda. Uygulanan rasyonel olmayan politikalar sonucunda gelen kur korumalı mevduat yükü yüzünden 2023 yılında 895 milyar lira zarar eden Merkez Bankasının zararı, bu yıl 227 milyar TL artışla 1 trilyon 122 milyar TL'ye çıktı.

Şimdi, tabii, Sayın Bakan Mehmet Şimşek göreve geldiğinde "Türkiye'nin rasyonel politikalara dönmekten başka bir seçeneği yok." dedi; sanki Hükûmeti başka bir siyasi partiden almış gibi, sanki o partinin üyesi değilmiş gibi, sanki geçmiş yıllarda başka parti yönetmiş gibi bir demeç verdi. Demek ki şimdiye kadar uygulanan politikaların rasyonel olmadığını da Sayın Mehmet Şimşek itiraf etmiş oldu.

Eylül 2020'de başlayan faiz indirimleri sonrası neler yaşandı, Türkiye'de neler oldu, bunu da kısaca görmek lazım: Maalesef "faiz artarsa enflasyon artar" teorisine ekonomistler karşı çıktı. Düşük faiz politikası karşısında enflasyon ile kurda tırmanma yaşanırken Merkez Bankasının 128 milyar dolarlık rezervi arka kapıdan maalesef doları düşürmek için satıldı. Kur korumalı mevduata trilyonlarca lira ödendi, Merkez Bankası milyonlarca liralık dolar rezervi sattı, zarara uğradı. Buna rağmen değerli arkadaşlar, enflasyonda Avrupa lideriyiz şu anda, enflasyonda dünya 6'ncısıyız, faizde dünya 2'ncisiyiz ve dolar şu an 35 TL. Enflasyona baktığımız zaman, bugünkü TÜİK rakamlarına göre açıklanan enflasyona baktığımız zaman bizim aylık enflasyonumuz Avrupa ülkelerinin yıllık enflasyonuna denk geliyor; Romanya'da yüzde 5, Polonya'da yüzde 4,9; Sırbistan'da yüzde 4,3 gibi oranları görüyoruz; Avrupa Birliğinde ortalama yüzde 2,4 enflasyon rakam olduğu ifade ediliyor. Ayrıca, enflasyonda dünyada 6'ncı sıradayız; Arjantin, Suriye, Sudan, Zimbabve gibi ülkelerin arkasında Türkiye gelmekte. Gıda enflasyonunda 4'üncü sıradayız maalesef; artık Arjantin, Zimbabve, Sudan gibi ülkelerle anılır duruma gelmişiz yani ligimizin de durumu ortada, Türkiye'nin geldiği durum maalesef bu.

Neticede, milyarlarca liralık kamu kaynağı çarçur edildi. Buna rağmen, kurdaki yükseliş devam etti, yüksek faiz-yüksek enflasyon çıkmazına girildi. Enflasyon o kadar yüksek seviyelere çıktı ki artık karşılaştırmayı Suriye, Lübnan, Venezuela, Arjantin gibi ülkelerle yapmaya başlamış olduk. Türkiye'nin maalesef kötü ekonomi politikalarının yönetiminde geldiği nokta da ortada. Adına sizin "Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi" dediğiniz, bizim "tek adam sistemi" dediğimiz sistemin neticelerini aslında Türkiye yaşıyor.

Geçtiğimiz günlerde Merkez Bankasına kredi kartı kullanımının artmasını soruyorlar, Merkez Bankası cevabında "Kartla yapılan harcamaların artmasında kartlı ödeme yöntemlerini kullanmanın kolaylık sunması, salgın dönemleriyle birlikte temassız ödeme tercihinin hızlı bir şekilde artması ve nakit taşımanın azalması önemli bir yer tutuyor." diyor ancak rakamlara bakıldığında bunun doğru olmadığını görüyoruz. BDDK'nın Eylül 2024 verilere göre, Türkiye'de vatandaşların bankalara olan toplam borcu 3 trilyon 390 milyar lira, bireysel kredi kartı borcu toplam 1 trilyon 582 milyar lira, tüketici kredileri ise 1 trilyon 808 milyar lira olarak gözüküyor. 2024'ün ilk yedi ayında bireysel kredi ve kredi kartını ödemeyen kişi sayısı tam 1 milyon 63 bin kişi. İnsanlar kredi kartlarını ödeyemiyor. İlk yedi ayda protesto edilen senet miktarı geçen yıla göre yüzde 175 artarak 22 milyar, ilk sekiz ayda karşılıksız işlem yapılan çek miktarı yüzde 225 artarak 102 milyar liraya ulaşmış; Türkiye Bankalar Birliğinin verisi.

Şimdi, bu rakamlara baktığımız zaman, hem kredi kartı kullananların sayısı artıyor hem de kredi kartı borcunu ödemeyenlerin sayısı artıyor. Vatandaş geçinemediğinde kredi kartına sığınıyor ama borç batağına daha da batıyor, ağlayanımız yok. Bu veriler, vatandaşın gelir düzeyi ve enflasyon arasındaki dengesizliğin göstergesi durumunda. Ayrıca, çalışan geniş kesim TÜİK'in açıklamış olduğu bu enflasyona karşı büyük isyanda çünkü TÜİK'in bu mucizeler yaratarak düşürmeye çalıştığı enflasyon neticesinde çalışan kesimler de daha az maaş alıyor. Ben deprem bölgesinin Milletvekiliyim, Malatya Milletvekiliyim; maalesef, Türkiye'de kira artışları o kadar büyük boyuta geldi ki özellikle, deprem bölgesinde insanlar asgari ücretle kiralık ev tutamaz durumda. Eski kerpiç evler bile 15 bin TL'nin üzerinde.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Türkiye'de, geniş kesimlerin yoksullaştığı, faize para yatıranların zenginleştiği bir dönemi yaşıyoruz; bunu da kayda geçmesi için söylüyorum.

Ben teşekkür ediyorum, size de sunumunuz için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Komisyon üyesi Cumhuriyet Halk Partisi Grubundan kimse kalmadı.

Sayın Oluç, sizin gruptan yok.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) – Yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Komisyon üyelerinden Ayyüce Hanım.

Açılışta hayırlı olsun dileklerinde bulunduk Komisyon adına, siz yoktunuz, güzel bir çalışma süreci yaşamanızı diliyorum.

İYİ Partiden Sayın Ayyüce Türkeş Taş, hoş geldiniz tekrar.

Buyurun.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) – Ben de herkese hayırlı olsun diyorum.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri, Merkez Bankasının Kıymetli Başkanı ve bürokratları, sayın basın mensupları; yeni yasama dönemi hepimiz için hayırlı uğurlu olsun. Ve Merkez Bankasının da kuruluş yıl dönümü hayırlı uğurlu olsun.

Merkez Bankasının saygınlığı ve önemi tabii ki hepimiz tarafından bilinen ve idrak edilen bir durum. Zaten hukuk devleti olan ve demokrasinin hâkim olduğu ülkelerde merkez bankaları çok önemlidir ve bağımsız olduklarından dolayı çok önemlidir, bağımsızlıklarıyla önemini ve gücünü gösterir. Merkez bankalarının başarıları da bağımsızlıklarına direkt bağlıdır. O yüzden, Merkez Bankasının bürokratlarının ve ekibinin kaliteli olduğunu zaten görüyoruz, biliyoruz ama işin açıkçası içinde bulunduğumuz tek adam sisteminde ne kadar bağımsız çalışabildiklerini ben çok kestiremiyorum. Allah yardımcıları olsun, güç kuvvet versin diyorum ama şunu çok iyi biliyorum ki yüksek enflasyonu Türkiye acil olarak çözmelidir. Artık rakamsal olarak konuşmayacağım, Sayın Erhan Usta başta olmak üzere tüm arkadaşlar çok güzel konuşmalar, yorumlar yaptı ama yüksek enflasyon çok ciddi toplumda ahlaki yozlaşmalara, değer kayıplarına, yolsuzluklara, illegal olaylara sebep olmaktadır. Bunu her gün izlediğimiz haberlerde, okuduğumuz haberlerde görüyoruz, takip ediyoruz. Hepimiz milletvekili olduğumuz için seçim bölgelerinden gelen şikâyetlerden, adi suçlardan da görüyoruz, takip ediyoruz, maalesef o yüzden Türkiye'nin bu illetten bir an evvel kurtulması gerekmektedir. Emekliler, asgari ücretle çalışanlar, memurlar, maaşlı çalışanlar yani Türkiye'de yaşayan insanların çoğunluğu maalesef geçim sıkıntısıyla yüzleşmektedir ve ciddi zorluklar çekmektedir. Öyle ki anayasal hak olan eğitim hakkını kullanmakta zorlanan ciddi bir kesim bile Türkiye'de oluşmuştur. Sayın Millî Eğitim Bakanının verdiği bilgi olduğu için söylüyorum: 2023 yılında üniversiteyi kazanan 157.576 öğrenci üniversiteye kayıt yaptıramamıştır. Bu, üniversiteyle ilgili gerçek, bunun yanında ilkokula, ortaokula, liseye bile harçlık veremediğinden dolayı, işte karnını doyuramayacağından dolayı endişe duyup ya da yol parası veremediğinden dolayı okula çocuğunu gönderemeyen ciddi bir kesim olduğunu da biliyoruz, görüyoruz, yaşıyoruz.

Aynı zamanda aç insanın tanrısı ekmektir, o yüzden açlık insana imanı da ahlakı da maalesef yedirir. Bu da toplumda ciddi bir yozlaşmaya ve ahlaki değerlerin yok olmasına sebep oluyor. Her gün işlenen kadın cinayetleri, artan boşanmalar, maalesef çocuk katliamları, insanların eve ekmek götürememesi, kirasını ödeyememesi, evlenememesi gerçekten toplumsal cinnete doğru gittiğimizi de gösteriyor. Bugün mesela KYK yurdunda bir gencin intihar ettiği haberiyle karşılaştık. Bunlar gerçekten çok acı şeyler.

Gençler vize kuyruklarında bekliyor çünkü Türkiye'yle ilgili maalesef hayal kuramıyor. Biliyor ki üniversiteden mezun olunca girdiği işte -sayın vekilimin de söylediği gibi- aldığı maaşla, bizim kurduğumuz hayaller gibi "Arabayı şu kadar zamanda alırım, evi bu kadar zamanda alırım, evlenirim, şöyle yaparım." gibi hayaller kuramayınca da hayal kuramayan genç de maalesef hayal kurabileceği yerlere gitmek istiyor ya da kısa yoldan gelir elde edebileceği yolları seçmek istiyor. Dilan Polat gibi örnekler de toplumda olduğu sürece o tarz şeylerin arttığını da görüyoruz maalesef. Bunlar cidden önlem alınması gereken ve cidden yüksek enflasyonun sonucu olan maalesef toplumsal yozlaşma ve gerçeklerdir.

Aynı zamanda, Türkiye'yi Avrupa'yla ve Amerika'yla kıyaslamak, işte "Oradaki ev fiyatları şuradan şuraya arttı, orada da enflasyon bu, şurada bu." falan demeyi ben işin açıkçası çok doğru bulmuyorum. Hepimiz tabii ki yurt dışına bir şekilde gidiyoruz, görüyoruz, yaşıyoruz, bakıyoruz. Bir defa orada açıklanan rakamlar biraz daha gerçekçi olduğu için insanların gelirleri de o rakamlara paralel olarak artıyor. Mesela, orada insanların eğitim hakkını hiç kimse hiçbir şekilde elinden alamaz, özellikle herkes zorunlu eğitimi bir şekilde yapar, hatta ona Amerika gibi kapitalist devletlerde bile kendi bölgesel sistemleri destek olur. İnsanlar çalıştığı zaman kazandığı parayla minimum standardını sağlayacak, insani ihtiyaçlarını gerektirecek şekilde yaşamaktadır. Kimsenin bizdeki gibi yüksek ücretler kazanıp ayda minimum 85 bin lira ödeyerek ev alma gibi bir zarureti ve şeyi olmadığını düşünüyorum. Tabii ki içinde bulunduğumuz coğrafya maalesef zor bir coğrafya, bunun da farkındayız ama bunun yanında -ben Adana Milletvekiliyim- mesela, Adana Çukurova dünyanın 3'üncü büyük verimli ovası, ben Adana'nın bile tek başına Türkiye'yi her konuda besleyebilecek bir şehir olduğuna inanıyorum. Tarım deseniz en kalitelisi yapılabilir ve full kapasite çalışılırsa gerçekten çok fazla miktarda olabilir; hayvancılık deseniz öyle, sanayi deseniz çok ciddi adımlar atılabilir; aynı zamanda turizm kapasitesi çok fazla olan bir şehir ama maalesef şehir kendi kapasitesinin yüzde 10'unu bile alıyor mu, emin değilim. Özellikle çiftçilikte, işte, yine yüksek enflasyon ve maliyetlerinin artması, çiftçinin hiçbir şekilde hakkını alamaması, ürünlerini dallarda bırakması ya da yollara dökmesiyle sonuçlanması maalesef her bölgedeki çiftçi gibi Adana gibi bir şehirde bile herkesi zora sokmuş durumdadır ve gerçekten, insanlar sadece çiftçilik yaparak kendilerine çok ciddi imkânlar sağlarken artık sadece çiftçilik yaparak belki çocuğunu okutamıyor, hatta evlendiremiyor bile. O yüzden, işte "Başka ne yapılabilir?"in yollarını düşünüyorlar, bu da çok acı verici bir durumdur.

Oysa enflasyonu sadece… Tabii ki enflasyon bir gün düşecek, inşallah, Sayın Merkez Bankası Başkanının dediği gibi hedefler tutturulur, 2025-2026'da düşük enflasyonlu ortamlara ulaşırız ama acaba "Enflasyonun yarattığı bu tahribatı nasıl çözeceğiz, bunu nasıl geri getireceğiz?" diye nasıl planlar yapılıyor? İşin açıkçası ben onu da merak ediyorum çünkü bir toplumda ahlak olmayınca yozlaşma olunca onun geri dönüşü gerçekten zor olmakta.

Hepinize beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Sunumunuzdan dolayı size de tekrar teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, burada grubu bulunan siyasi partilerin hatiplerinin konuşmalarını aldık.

Sayın Özbudun, söz talebiniz var sanırım.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) – Evet, var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun lütfen.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Teşekkür ederim.

Öncelikle Sayın Merkez Bankası Başkanına sunuşlarından dolayı teşekkür ediyorum. Ben Sayın Başkanımızın ve ekibinin başarılı olmasını yürekten diliyorum çünkü onlar başarırsa hep birlikte çok müreffeh bir hayat sürdüreceğimize inanıyorum.

Bu vesileyle, Üçüncü Yasama Yılının ilk Komisyon toplantısı olduğu için ben de temennilerimi ifade etmek isterim. Ben, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu yasama yılında Türkiye'nin birikmiş sorunlarını gerçekten çözmeye matuf, katılımcı esaslara dayanan, Anayasa'nın üstünlüğünü dikkate alan yasal tasarruflara imza atmasını diliyorum; böylece hepimizin daha demokratik ve daha müreffeh günlere kavuşmasını diliyorum.

Şimdi, Sayın Başkanımızın yaptığı sunuşu dikkate aldığımızda rakamların bize nispi bir iyileşme gösterdiğini söyleyebiliriz ama ben bu rakamları değerlendirecek değilim, değerli sözcüler bunları çok isabetli bir biçimde değerlendirdiler. Orada rakamların söyledikleri ile biz vatandaşların yaşamakta olduğumuz gerçeklik birbiriyle örtüşmüyor. Sayın Merkez Bankası Başkanımız ve ekibi de herhâlde sosyal medyayı izliyorlardır, bazı yurttaşlarımız sosyal medya mecralarında şunu yapıyorlar: Bir yıl önce bazı temel gıda maddelerini aldıklarında kasa fişi ne ise o fiş ile aynen bir yıl sonra aynı ürünleri satın aldıkları kasa fişini sosyal medyada paylaşıyorlar ve o rakamlar gerçekten birbiriyle çok zıt; ciddi bir enflasyon olduğunu, halkın satın alma gücünde çok büyük bir düşüş olduğunu bize gösteriyor. Bunu hepimiz inceleyebiliriz, gözlemleyebiliriz; kredi kartı ekstrelerimizi önümüze koyar bir yıl öncenin rakamlarına bakarsak aslında arada çok büyük farkın olduğunu görebiliriz. Dolayısıyla, bize yapılan sunuşlarda ve Hükûmet aktörlerinin yaptıkları açıklamalardaki rakamsal verilerin söyledikleri ile hayatın gerçeklerinin örtüşmediğini özellikle ifade etmek istiyorum. Ben iktisatçı değilim, konuyu kendi mesleki perspektifimden değerlendireceğim. Ampirik verilerin ve teorik çalışmaların gösterdiği çok önemli bir gerçeklik var. Eğer bir ülkede karar organları aldıkları kararlardan dolayı hesap verebiliyorlarsa ve aldıkları kararların hukuka uygun olmasına özen gösteriliyorsa yani demokrasinin ve hukuk devletinin temel unsurlarına riayet ediliyorsa o ülkede ekonomik işler de iyiye gidiyor. Dolayısıyla, Türkiye'nin durumunu da bu eksende değerlendirdiğimde aslında bu açıklamamla çok örtüştüğünü söylemek istiyorum. Türkiye'nin 2000'li yılları -2002, 2003 ve sonraki yılları, hatta bunu 2011'e kadar uzatabiliriz- Türkiye'de ekonomik işlerin çok iyiye gittiği yıllardı ama aynı zamanda o yıllarda Türkiye'de yapılan anayasal ve yasal reformlar Türkiye'de hukuk devleti standartlarını yükseltmekteydi, demokrasi standartlarını yükseltmekteydi. Nitekim, bundan dolayı da Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecinde ilerleme kaydetmesi de sağlanmıştı.

Peki, ne oldu? Yaklaşık olarak 2011'den itibaren Türkiye tedricen hukuk devleti olmaktan uzaklaştı ve gene tedricen ekonomik verilerde bozulma başladı.

Peki, bu veriler ne zaman en hissedilir ölçüde kötüye gitmiş oldu? Benim yaptığım araştırmalar şunu gösteriyor: Özellikle 2018 yılının Temmuz ayından, Ağustos ayından sonra Türkiye'de ekonomik verilerin baş aşağı gittiğini görüyoruz. Somut bir örnek verecek olursa, Temmuz 2018 öncesinde dolar kuru 4 küsur lirayı gösterirken tedricen Temmuz 2018'den sonra 5, 6, 7, 8 lirayı aşmakta ve sonuç olarak bugün üzerinde bir kontrol uygulandığı hâlde 34 liranın üzerine çıkmış durumda.

Özellikle tarihlere dikkat çekmek istiyorum, 2018 yılının Temmuz ayı Türkiye için bir dönüm noktası. Türkiye Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geçtiğimiz Anayasa değişikliğini 2017 yılında, Nisan 2017'de halkoyuna sundu, kabul etti ama bu Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesi…

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Özbudun, süreniz doldu, size ilave bir dakika süre veriyorum.

Buyurun lütfen.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) – Teşekkür ederim.

Bu hükûmet sistemine ilişkin Anayasa değişikliklerinin yürürlüğe girmesi 2018 yılı Temmuz ayı itibarıyla gerçekleşti.

Peki, bu bize ne söylüyor? Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi yönetimde keyfîlik esasına dayanan, kurumların saydamlığını kaybettiği, hesap verirliğini kaybettiği bir yapı yaratmış durumda. Dolayısıyla, bütün bu açıklamalardan çıkan sonuç şu: Rakamsal verilerle oynayabiliriz, onlarla algıları yönetebiliriz ama gerçek hayatı değiştiremeyiz. Eğer Türkiye hukuk devleti olmazsa, Türkiye demokrasinin gereklerini yerine getirmezse ne yaparsa yapsın hiçbir ekonomik politika, finansal politika arzu edilen sonucu doğurmayacaktır çünkü ekonomik hayatın düzelmesinde devlete ve hukuka güven esastır, bunu sağlayan da ancak demokratik mekanizmalardır ve hukuk devleti mekanizmalarıdır. Dolayısıyla, ben bu yıl Türkiye'nin hukuk devletini güçlendirerek müreffeh bir sonuca ulaşmasını diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi grubu olmayan siyasi partilerin milletvekillerine söz vereceğiz.

İlk olarak DEVA Partisinden Sayın Mehmet Emin Ekmen.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) - Burak Bey…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Siz konuşmuyorsunuz herhâlde?

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) - Hayır efendim, ben sıramı veriyorum uygun olursa.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yani siz Genel Başkan Yardımcısısınız diye size böyle bir şey yaptık, öncelik verdik.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) - Burak Bey de Genel Başkan Yardımcımız.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Öyle mi? Özür diliyorum, kusura bakmayın.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) - Bütçeyi takiple öncelikli görevli arkadaşımız olduğu için.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Burak Dalgın, buyurun.

Süreniz beş dakikadır.

BURAK DALGIN (Balıkesir) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Merkez Bankası Başkanımıza ve heyetine de hoş geldiniz diyorum.

Hem iyi bir yasama yılı hem de Merkez Bankamıza iyi bir yeni yaş diliyorum.

Şimdi, Sayın Başkana benim 5 tane sorum ya da yorumum olacak.

Birincisi, enflasyon hedefinize vatandaş ikna olmuyor. Siz orta vadeli planda yüzde 40 enflasyon öngörüyorsunuz aşağı yukarı, vatandaşa sorulduğunda, Koç Üniversitesi ve KONDA'nın anketinin de gösterdiği üzere yüzde 90 küsur bir enflasyon beklentisi var; bu kırılmadan bu enflasyonun düşme ihtimali yok. Vatandaş, hane halkı yüzde 90 bekliyor, ekonomi yönetimi "Yüzde 40." diyor, üstüne üstlük eylül ayı enflasyonu yani yüzde 3'lük enflasyon da vatandaşın haksız olmadığını gösteriyor. Bu beklentileri nasıl kırmayı veya düzeltmeyi düşünüyorsunuz? Benim şu ana kadar gördüğüm şekilde elinizde bir tane çekiç var, faiz; her şeyi çivi olarak görüyorsunuz. Faiz politikası dışında pek yapılan bir şey yok. Bunların bir kısmı da Merkez Bankasının görev alanının dışında yani genel bir koordinasyon gerektiriyor.

Birincisi, enflasyon hedefinde nasıl bir ikna süreci işletmeyi düşünüyorsunuz?

İkincisi, reel sektörde çok ağır bir kriz var yani bunu hem saha ziyaretlerinde görüyoruz hem de rakamlarda görüyoruz. Saha ziyaretlerinden bahsedildi, o yüzden ben rakamlara birazcık odaklanayım. Mesela, İstanbul Ticaret Odasının enflasyonuyla dolar kuruna baktığımızda sene başından beri Türkiye'de dolar enflasyonu yüzde 20. Eski bir sayın bakan "Dolarla mı maaş alıyorsunuz?" demişti. Dolarla maaş alanlar bile yüzde 20'lik bir enflasyona maruz kalıyorlar. Daha önemlisi, Türkiye'de üretimini ihraç eden kesim, ihracatçılar maliyetlerinde yüzde 20'lik bir artışı görüyorlar, öbür taraftan satış fiyatlarında bir artış yok. Bilhassa ihracatçılarda, turizmcilerde; tekstil, kimya gibi sektör temsilcilerinde çok ağır bir sıkıntı var. Zaten reel sektör alarmını başka yerlerde de görüyoruz. Mesela, vadeli çekler; biliyorsunuz, Türkiye'de ticaret için çok kritik bir husus. Vadeli çeklerde ödenmeme oranı, ilk sekiz aydaki ödenmeyen çekler geçen yılın toplamını aştı, Türk lirası cinsinden 2 katına çıktı. Protesto edilen senet miktarı, ilk sekiz ayı yıllıklandırdığımızda geçen yılın 2 katı kadar bir miktar görüyoruz. 23 milyon icra iflas dosyası var, millet birbiriyle mahkemelik olmaktan iş yapamaz hâle geldi. Hür teşebbüs size "Ölüyorum." diye sinyal yolluyor sürekli. Yılın ilk altı ayında kurulan şirket sayısı yüzde 17 aşağıda, kapanan şirket sayısı yüzde 26 yukarıda. Özel sektör, biliyorsunuz, hür teşebbüs, ekonomik kalkınmanın dinamosu; orası göz göre göre ölüyor. Konkordato, malum, senede 400 ila 500 tane konkordato olurdu Türkiye'de, bu yılın ilk dokuz ayında 1.200 tane konkordato başvurusu var. Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) -50'nin altı, biliyorsunuz, durağanlık demek- 44 civarında. Sanayi üretiminde düşüş yüzde 4. Yani reel sektör ölürken bu ekonomi politikası sürdürülebilir hâlde değil. "Hasta öldü ama ameliyat başarılı." diyemezsiniz "Ateşi düşürüyoruz ama hasta öldü." diyemezsiniz, derseniz de onu millet dinlemez, biliyorsunuz.

Üçüncüsü, dövize müdahale. Birincisi enflasyon hedefiydi, ikincisi reel sektör kriziydi, üçüncüsü dövize müdahale. Açık ve net sorayım: Dövize alım veya satım yönünde müdahale ediyor musunuz? Ediyorsanız kriteriniz nedir, tarihler nedir, miktarlar nedir, bunları ne zaman ve nasıl yayınlayacaksınız? Çünkü piyasa oyuncularının "Döviz kuru piyasada mı belirleniyor, yoksa müdahaleyle mi belirleniyor?" sorusuna bir cevap vermesi lazım ki belli aksiyonları kendileri alabilsinler.

Dördüncüsü, eski hamam, eski tas riski. Biliyorsunuz, piyasa oyuncularının kafasında ciddi bir soru işareti var "Gene eski günlere döner miyiz? Gene bir gece yarısı kararnamesiyle bu iş tersine döner mi?" diye. Bununla alakalı sorunun iki tane temel sebebi var. Bir tanesi, önce Gaye Hanım'ın, sonra sizin göreve gelmenizden sonra faiz politikası çok değişti ama kurumsal mimaride pek bir değişim olmadı. Üstüne üstlük iki önceki selefiniz, bir önceki kur politikasının ve faiz politikasının mimarı Sayın Kavcıoğlu BDDK Başkanı yani siz para politikasının başındasınız, iki önceki selefiniz sizin 180 derece tersiniz politikaları düzenleyen şahıs bankaların regülatörü. "Bu iş nasıl gidecek? Kime inanması lazım piyasanın?" sorusu çok ciddi. Bu, şu açıdan önemli: Bu tedirginlik bir faiz maliyetine yol açıyor. Siz bunu faiz ödeyerek aşmaya çalışıyorsunuz, o tedirginliğin bedelini hep beraber ödüyoruz.

Bu vesileyle ben sorayım size, millî iradenin tecelligâhındasınız: Türkiye Büyük Millet Meclisine söylemek istediğiniz bir şey var mı kurumsal mimari değişikliğiyle alakalı?

Son olarak banknot stratejisini söyleyeyim. Dolaşımdaki 200'lük ve 100'lük banknotların emisyondaki payı yüzde 95.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Dalgın, buyurun lütfen, bir dakika ilave ediyorum.

BURAK DALGIN (Balıkesir) - En büyük banknotumuz -burada söylendi- 6 dolar, 5 litre benzin alamıyorsunuz yani paramız her anlamda pul olmuş durumda. Bu kupür konusu geçen ziyaretinizde, haziran başında da konuşuldu, siz de "Değerlendirmeye alacağız, bakacağız." gibi bir cevap verdiniz.

Ben tekrar sorayım: Yeni banknotlar basacak mısınız? Değerlendirmeye alacaksanız da değerlendirmenin kriterleri ne olacak? Onu bir paylaşırsanız yani sadece "Değerlendirmeye alacağız." diyerek geçiştirmezseniz, bunun kriterlerini ve zamanlamasını da ifade ederseniz çok memnun oluruz.

İşiniz zor. Diğer ekonomik aktörlerin, kamunun da diğer taraflarının size destek vermesi gerekiyor. Ben tekrardan başarılar diliyorum. Allah kolaylık versin. Tekrardan Merkez Bankamıza iyi bir yeni yaş diliyorum. Sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum

Sayın Evrim Rızvanoğlu, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

EVRİM RIZVANOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli bürokratlar; sunumunuz için çok teşekkür ediyoruz, hoş geldiniz. Bu vesileyle, Merkez Bankasının 93'üncü kuruluş yıl dönümünü de buradan kutluyorum.

Bildiğiniz üzere, Avrupa Birliği Merkez Bankası küresel iklim değişikliğine ilişkin risklerin, enflasyon ve ödeme gücü için finansal risklerin olduğunu vurguluyor. Bu nedenle bankaları iklime uyumlu yatırımlar yapmaya teşvik ediyorlar ve bu riskler için uygun şekilde yönetmeyen bankalara da cezalar vermeye başladılar. Ben de şunu sormak istiyorum buradan: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası olarak iklim risklerini yönetmek ve yeşil enerjinin gelişimini teşvik etmek için neler yapıyorsunuz? Bu konudaki planlarınızla ilgili bizi bilgilendirirseniz çok seviniriz.

Çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Ekmen, buyurun lütfen.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) - Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Ben de Merkez Bankası Başkanımıza ve heyetine Meclisimize hoş geldiniz diyorum ve nice uzun ve başarılı yıllar diliyorum.

İki hususta sorularım olacak. Birincisi, Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan yasama yılı açılışında "Gıda enflasyonu da dört yıl sonra ilk kez aylık bazda negatife döndü." dedi. Bu düşüşün mevsimsel etkinin ötesinde kalıcı bir düşüş olduğunu düşünüyor musunuz? Çiftçi "Maliyetin altındaki satış fiyatları nedeniyle zarar ediyorum." diye isyan ederken, tüketici "Pazardaki fiyatlar cep yakıyor." derken bu düşüş rakamlarında bir gariplik olmalı ama bu garipliğe rağmen gıda enflasyonundaki düşüşün politikalara bağlı gerçekçi bir düşüş olduğunu iddia edebilir misiniz? Kalıcı bir düşüş için tarım girdilerinin desteklenmesi ve lojistik maliyetlerinin azaltılması hususunda Tarım, Ticaret ve Ulaştırma Bakanlıklarına ve ilgili paydaşlara politika önerileriniz oldu mu? Eğer olduysa politika önerilerinizi bizimle de paylaşabilir misiniz?

İkinci konu ise çokça ifade edildi ancak sizin de çok iyi bildiğiniz gibi, hem piyasaların hem de toplumun güveni ancak şeffaflıkla mümkün olur. 21 Aralık 2021 tarihinde başlayan, ta elli dört yıl önce denenmiş, rahmetli Özal'ın bile bu modele son verirken "Kendilerini akıllı, uyanık sananlar böyle bir yol buldular, hâlbuki bilgisizliğin vesikası. İnşallah sonraki iktidarlar ders alır." ifadelerini kullandığı kur korumalı mevduat modelinin ağırlığının azaldığını belirttiniz ama buna kati bir şekilde son vermemekte ısrar ediyorsunuz. Bu konuda şunları sormak isterim: Bunu model nedeniyle 21 Aralık 2021 tarihinden bu yana Hazine ve Merkez Bankası aracılığıyla ödenen toplam faiz miktarı nedir? Hiçbir şeffaf ve açık verinin açık kaynaklarda olmadığı bu hususta Başkanlığınız şeffaf davranarak bu

maliyeti açıklamayı düşünür mü acaba? Bu model nedeniyle yapılan ödeme ve zorunlu para basma durumunun hem enflasyona etkisi hem de -tarihin en büyük servet transferi olarak adlandırılan bu modelin- içinde bulunduğumuz ekonomik duruma maliyeti hakkındaki kanaatlerinizi paylaşabilir misiniz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Öztrak, buyurun lütfen.

FAİK ÖZTRAK (Tekirdağ) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri, Merkez Bankamızın değerli bürokratları, değerli basın mensupları; konuşmama başlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ayrıca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankamızın da kuruluş yıl dönümünü kutluyorum.

Şimdi, aslında buralara girmemek istiyordum ama biraz önce Sayın Erdem şöyle bir ifadede bulundu: "Üç beş tane ağaç kesildi, ondan sonra Türk ekonomisi çok ciddi bir istikrarsızlık içine girdi." Aslında ben şunu söyleyeyim: O üç beş tane ağacın kesilmesine karşı bu ülkenin gençlerinin, bu ülkenin insanlarının koymuş oldukları tavır, tam tersine, bu ülkenin yeşilden yana olduğunu göstermek suretiyle, bu ülkenin insanlarının yeşili savunduğunu göstermek suretiyle bu ülkenin itibarını artırmıştır. Ama ben gerçek patinajın nerede başladığını, izin verirseniz, kısaca söylemek isterim, biraz önce Serap Hocam da söyledi. Bana göre, ekonomide bozulma 2014 yılında başlamıştır, 2014 yılında da şu sözlerle başlamıştır: "Ben, benden öncekiler gibi Cumhurbaşkanı olmayacağım." Bu, bir otoriterleşme sürecinin ifadesidir. Bu otoriterleşme sürecinin giderek yükselmesi sonucunda bugün Türkiye bulunduğu yere gelmiştir. Merkez Bankamızın tabii, işi çok güçtür. Ben yine Merkez Bankamıza -geçen toplantıda söz vermişlerdi, galiba yarın akşam açıklanacak- bu mevsim düzeltmesi yapılmış fiyat endekslerinin yarın akşam açıklanıyor olmasından dolayı da -çok hızlı bir şekilde bunu hallettiler- teşekkür etmek istiyorum.

Türkiye bir hukuk devleti olmadığı sürece bu enflasyonu düşürmemizi, Türkiye'nin yeniden büyüme sürecine girmesini, Türkiye'ye yeniden yatırım yapılmasını ben oldukça güç buluyorum. Nedir bunun maliyeti? Çok açık söyleyeyim, yüzde 50 faizi verirsiniz, kuru da tutarsınız, sıcak parayla işi bir noktaya getirmeye çalışırsınız ama bunun sonu yok, sürdürülebilir değil.

Şimdi, bir soru sormak istiyorum Merkez Bankamıza. Gerçekten bugün, Orta Doğu'da İsrail uluslararası hukuku tanımayan, soykırımcı bir yaklaşım izliyor ve burada riskleri artırıyor, tamam ama son günlerde İsrail'in Türkiye'yi de vuracağı yönünde bir algı yaratılmaya çalışılıyor. Sayın Merkez Bankamıza şunu soruyorum: Bir kere Türkiye NATO'nun üyesi, 5'inci maddesi diye bir şey var NATO Anlaşması'nın; bu çerçevede İsrail'in Türkiye'yi vurma riskini ne kadar değerlendiriyorlar ve bu söylem -açık söyleyeyim, şimdi burada esas noktaya geliyorum- Merkez Bankamızın para politikasından beklediği sonucu almayı ne kadar güçleştiriyor?

İki soru daha: Orta vadeli programdaki mali duruşun Merkez Bankasının enflasyonu düşürürken büyümeyi de hedeflenen seviyede tutma konusunda ne kadar yardımcı olduğu konusuyla ilgili bir değerlendirme yapabilir misiniz?

Son olarak, biraz önce soruldu ama ben de sorayım: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuyla yani bu bankalarla ilgili düzenleyici, denetleyici çerçeveyi belirleyen kurumla bu son para politikasını uygularken ne kadar anlaşabiliyorsunuz? Bir dönemde bir talebi vardı Merkez Bankasının yani BDDK'yi Merkez Bankasına bağlama konusunda, burada nerede duruyorsunuz? Bu konuda da bize bilgi verirseniz memnun olurum.

Başkan, bana söz verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Ömer Fethi Gürer'e söz veriyorum.

Sayın Gürer, buyurun lütfen.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle ben de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının 93'üncü yıl dönümünü kutluyorum.

Sayın Başkan, sunum kitapçığının üzerinde 100 lira ve 10 liranın varlığını görünce 10 liraya simit alınmıyor, 100 liraya da 1 kilo bamya alınmıyor, işe oradan başlayalım. Ayşe Teyze 200 lirayla markete gitse 140 lira bamyaya, 60 lira da domatese verdiği zaman cebindeki para ermiş oluyor. Alım gücüne göre paranın değeri olabildiğince düştü, onun için de asgari ücretli, emekli, dar gelirli ciddi biçimde ekonomik bir sorun yaşıyor. Bunu iyileştirme adına, bu sizin anlattıklarınızın onlara yansıması adına alanda bir şey görmüyoruz. Ben de aynı soruyu tekrarlayayım: 500 lira ya da 1.000 liralık banknot basılacak mı? Bir de siz kendinizi ne kadar özerk hissediyorsunuz, özerk misiniz? Bu konuyu da soru olarak yansıtayım.

Sayın Başkan, Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi Sekretaryasını Merkez Bankası yürütürken, şimdi Banka yanı sıra Bakanlıklarla bir komite var. Bu Komitenin son yaptığı toplantıda kamuoyuna yansıtılan birkaç konunun irdelenmesi gerektiğini düşünüyorum. Örneğin: "Arz ve talep dengesinin sağlanmasına, hem üreticilerin hem de tüketicilerin korunmasına yönelik dış ticaret tedbirleri dahil olmak." üzere tedbir almak." Zaten uygulanagelen politikalar ithalata dayalı olduğu için Türkiye bazı ürünlerde kendi kendine yetemez noktaya getirildi. 21 üründe arz açığı olduğunu bakanlık yazılı soruma verdiği yanıtta ifade etti. Bu yıl yerli üreticinin ürettiği ürün olabildiğince baskılandı. Buğdaya yüzde 12, arpaya yüzde 3 verildi, son olarak da şeker pancarına yüzde 28'lik bir yıllık süre sonucunda bir artış verildi.

Küresel ve yurt içi tarımsal emtia ve gıda fiyatlarının izlenmesi sizler tarafından da o Komitede sürdürüldüğüne göre herhâlde tarladan haberiniz var. Ben kendi bölgem için söyleyeyim: Niğde'de karpuz 1 liradan, kavun 70 kuruştan, domates 1,5 liradan, patates -özellikle yazlık patates- 3 liradan alıcı bulunmadığı için tarlada kaldı ama kışlık patateste de -şimdi hasat dönemi- tüccar gelmedi, yine bir sorun var. Bunun yanında, fasulye fiyatı geçen yılki fiyatın altında gerçekleşti ve üretici büyük bir mağduriyet yaşıyor. Ama bakın, rakamsal olarak da -veri olarak- söyleyeyim: Ağustos ayında DAP gübrenin yani taban gübrenin tonu -bu aydan başlayarak ekim yapılacak- 21.750 lirayken bugün 23.700 liraya çıktı. Üre gübre de ağustosta 13.500 lirayken bugün 14.700 liraya çıktı. Şimdi, bu ürünlerin girdi maliyetleri düşürülmüyor ama üretenin ürettiği ürünün tarlada kalması seyrediliyor. Bu, bireye ait bir ürün değil, millî gelir. Eğer oradaki ürün doğru biçimde değerlendirilseydi ve kamu, bu anlamda, alımlara girseydi bu sorun yaşanmayacaktı.

Şimdi, patatesle ilgili... Altı ay depolanabilen ürün. Toprak Mahsulleri Ofisi, TÜRKŞEKER ya da Tarım Kredi bunu alsın, depolasın -kamuoyunda patates ve soğan çok konuşulduğu için söylüyorum- piyasayı dengelesin çünkü biliyoruz ki bu ürünler çiftçiden çıktığı an, aralık ayından itibaren fiyat tırmanacak, patates büyük şehirlerde 20 liradan aşağı satılmazken tarladaki çiftçi de ürettiği ürünü 3 liraya satamamış olacak; böylesine bir dengesizlik var.

Bakın, son toplantıda aldığınız kararda, bakanlarla birlikte yaptığınız değerlendirmede diyorsunuz ki: "Depolanabilen ürünlerde arz ve talep dengesinin korunmasını teminen mevcut depo kapasitesinin artırılması..." Bu ülkede soğan ile patates depoladı diye "terörist" ilan edilip üretici basıldığını bilen, daha yakın örneklerini bilenler olarak söylüyoruz: Bundan dahi bihaber davranarak o üreticiye zulmedilmişti.

Üretici korunmadan sürecin ileri taşınması olası değil. Girdi maliyetlerini düşürmezseniz; ithal yemin, ithal gübrenin fiyatlarını sürekli artırırsanız; tarladaki maliyetin altında bir fiyatla alıma zorlarsanız önümüzdeki yıl tarım ürünlerinde fiyat düşmeyecek, artacak. Niye? Çünkü üretim düşecek. Şimdi, buğday üreticisiyle konuşuyorum, "Seneye onu ekmeyeceğim." diyor, para kazanacağı ürün arıyor; bir kısmı çiftçilik yapmaktan vazgeçiyor. Ya, Ulusal Süt Konseyi süt için 13 lira 65 kuruş tavsiye fiyatı açıklıyor, 11 liradan süt alıyorlar. Rafa gidiyorsunuz, peynirin fiyatı almış başını gidiyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürer, mikrofonu açayım mı? Süreniz doldu.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – İyi olur Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave bir dakika süre veriyorum.

Gıdadan acayip yüklendiniz adamlara yani.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Şimdi, bakınız, fırıncı haklı olarak ekmeğin 15 lira olmasını istiyor. Peki, buğday TMO tarafından 9 lira 25 kuruştan alınmadı mı bu dönem? Alındı. 9 lira 25 kuruştan alınan buğdaydan elde edilen ekmek üzerinden gidersek, ekmeğin kilosu üzerinden soruna bakarsanız üreticinin ne kadar ezildiğini görürsünüz. Fırıncı diyor ki: "Benim elektrik giderim arttı, nakliye giderim arttı, işçilik giderim arttı, kira giderim arttı. Ben bunun fiyatının artırılmasını istiyorum."

Şimdi, ben Niğde-Ankara Otoyolu'na gelirken girdim; 10 lira sandığımız simide, gittim, 25 lira dedi adam. "Ya, bu nasıl olur? 25 liraya simit mi olur?" dedik. Şimdi, buğdayın fiyatını baskıladınız da raftaki ürünün fiyatını düşürmediniz ki. Yine gidiyor markete, ürün fiyatı değişmiyor.

Sonra, bir şey daha: İthal gelen ürün niye getirilir? Türkiye piyasasını dengelemek için. Şimdi, getirilen ithal ürün de Türkiye'deki fiyatla satılıyor. O zaman niye yerli üreticiyi desteklemiyoruz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürer, teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Son bir dakika daha, bir şey söyleyeceğim. Son bir cümle, bir şey söyleyeceğim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yani, gıdadan...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Bu, önemli. Bir şey söyleyeceğim.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tarımın sorunları çok önemli Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Peki, baskı oluşturun üstüne yani, tamam.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Türkiye Dâhilde İşleme Rejimi kapsamında bazı ürünleri getiriyor, bunların başında buğday geliyor. Ortalama 10 milyon ton da buğdayı alıyoruz, işliyoruz, un satıyoruz, sonra o unu ihraç ettik diye övünüyoruz; kendi çiftçimize bu ürünü ürettirmiyoruz. Sorum şu: Bu yurt dışından gelen buğdaya ödenen para, yurt dışına satılan unun ihracattaki etkisi ayrı ayrı rakamsal gösterilse de bizim kendi üretmediğimiz tarımsal girdilerden sağladığımız fayda nedir, ne değildir, bir de onu görsek. Niye bunu bizim çiftçimiz üretmez? Bu unun işlendikten sonra satılması tarımsal ürün ihracatında ne kadar rakamsal veri olarak var, bunu da öğrenmek isteriz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, önemli bir istatistik. Herhâlde ticaret tarafından çekeceksiniz o veriyi.

Evet, şimdi de Sayın İnan Akgün Alp konuşacaktır.

Sayın Alp, buyurun lütfen.

İNAN AKGÜN ALP (Kars) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Merkez Bankasının Kıymetli Başkanına, öncelikle, Meclisimize hoş geldiniz diyoruz.

Kıymetli bürokratlar, sizler de hoş geldiniz.

Merkez Bankamızın kuruluş yıl dönümünü kutluyoruz. Kanunla size verilen bu görevleri başarıyla yapmanızı da tabii ki en içten temenni olarak buradan sunayım.

Çok şanssız bir günde geldiniz; bir TÜİK raporu var, "Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri" açıklandı. Geçen yılın istatistiğine göre yoksulluk oranının en yüksek olduğu bölgeler yüzde 16,1'le Kars, Ardahan ve Iğdır illeri oldu; ben de o illerden birinin milletvekiliyim yani bu salondaki vekiller arasında en yoksul nüfusu temsil eden milletvekili benim. Benim halkımı yirmi beş yıl boyunca bu kadar yoksul bırakan bütün bu bütçeler bu salonda oluşturuldu ve benim şehrimi bu kadar yoksul bırakan ekonomi politikaları sizler tarafından oluşturuldu. Şimdi, ben yirmi beş yıl sonra -çeyrek asır geçti- size soruyorum, AK PARTİ'nin az önce bütün suçu Gezi olaylarına, "Her yer Taksim!" diyen gençlere yükleyen sayın milletvekiline başta olmak üzere: Bugün Batı Şeria'da etin kilosu 15 dolar; Gazze'de dondurulmuş etin kilosu 14 dolar, tavuk 10 dolar; Türkiye'de 620 liralık kıymanın fiyatı 18 dolar. Gazze'ye bomba yağıyor kardeşim, adam hâlâ senden daha ucuza et üretebiliyorsa burada sorun sizde mi yoksa ağaç direnişi yapan gençlerde mi? Aradan yirmi beş yıl geçti, hâlâ aynı ezberle ülkemizi kandırmaya çalışıyorsunuz siz.

Bak, bütün bu uyguladığınız ekonomi politikaları içerisinde çok somut bir örnekle bunun para, maliye, kredi politikalarına etkisini anlatayım size: Ziraat Bankası bugün çiftçimize 700 bin lira limitle, şube yetkisinde kredi veriyor. Bu kredinin 350 bin lirasını nakit olarak veriyor çiftçimize, 350 bin lirasını alışverişte kullanmak üzere kart olarak veriyor. Çiftçimiz ne yapmak zorunda kalıyor biliyor musunuz kıymetli bürokratlar? O 350 lirayı petrolcü, zahireci ve tarımsal bayilere de iskontolu olarak kırdırmak zorunda kalıyor; 350 bin lira yerine 200 bin lira para alıyor. Siz, uyguladığınız ekonomi politikasıyla benim çiftçimi hem banka kredisi borçlusu hâline getiriyorsunuz hem de tefeci faizi borçlusu hâline getiriyorsunuz. Şimdi, bu "Her yer Taksim, her yer direniş!" diyen çocukların suçu mu, senin suçun mu, bu politikayı üretenlerin suçu mu? Ben Kars Milletvekili olarak Merkez Bankası Başkanından bugün itibarıyla bunu talep ediyorum. Bu uygulamaya son verecek tedbiri hanginiz alıyorsanız alın kardeşim, bu çiftçiyi artık bu kadar büyük tefeci faizi altına sokmaya hiçbirinizin hakkı yok.

Şimdi, dönemin Hazine ve Maliye Bakanı Nureddin Nebati 10 Mayıs 2023 tarihinde bir demeç verdi; şimdi, AK PARTİ'li arkadaşlar, buyurun, bunu savunun bakalım: "Kur korumalı mevduat çağın buluşu oldu." diyor. Nebati'ye bak! Çağın buluşu! "Önümüzdeki dönemde de öyle olmaya devam edecek." diyor. Değiştirmeyin; madem Nebati doğru söyledi, madem sizin politikalarınız doğruydu, kur korumalı mevduatı kaldırmayın kardeşim. "Bankalardaki ve Merkez Bankasındaki limiti de kaldırdığımız için hazinenin üstüne bir yük gelmeyecek." diyor, Bakana bak! Siz bugün açıklıyorsunuz, diyorsunuz ki: "Ta geçen yıl 818 milyar lira maliyeti oldu." Daha bugüne kadar kaç milyar lira maliyeti olduğunu da hiçbiriniz açıklamaya cesaret edemiyor. Nebati mi yalan söyledi, siz mi yalan söylüyorsunuz? Nebati yalan söyledi, ülkeyi kandırdı, milyarlarca lira zarara soktu. Merkez Bankası Başkanı olarak net bir şekilde söyleyin, bu kur korumalı mevduatın bize maliyeti ne kadardır? Net bir şekilde burada heyetimize bilgi verilsin istiyorum.

Saygılar sunuyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, Sayın Alp, bununla alakalı, geçtiğimiz toplantılarda Merkez Bankası bilgi verdi. İkincisi…

İNAN AKGÜN ALP (Kars) – 818 milyar mıydı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ya, işte bilgi verdiler.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – 2024 için bekliyoruz ama.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir müsaade edin.

Sayın Alp, şu ifadeyi düzeltmem gerekir, "Yalan söyledi." ifadesini düzeltmeniz gerekir, sebebi de şudur: Politikacısınız, eleştirirsiniz; "Tutmadı tahmin." dersiniz, "Politika iflas etti." dersiniz ama yani o doğru bir ifade olmaz.

Şimdi de Sayın Şeref Arpacı…

ORHAN ERDEM (Konya) – Sayın Başkanım, bir cevap vermek…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şöyle Sayın Erdem, biliyorsunuz…

İNAN AKGÜN ALP (Kars) – Az önce Ömer Fethi Bey müdahale ettiği zaman dedi ki: "Karşılıklı konuşmayın."

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Ama söz istiyor bak, müdahale etmedi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir saniye.

ORHAN ERDEM (Konya) – Biz söz istiyoruz, size laf atmıyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, burası Genel Kurul değil, Genel Kuruldaki alışkanlıkları, uygulamaları burada yapmıyoruz. Bunu daha önce de söyledim. Karşılıklı...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Gerçeği yansıtmıyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, Sayın Erdem Gezi'yle alakalı bakışımızı ortaya koydu, siz de farklı bir bakış ortaya koydunuz, dolayısıyla iki görüş ortaya çıktı. Karşılıklı bir polemiğe girilmesini istemiyoruz, onu söyleyeyim çünkü Komisyonda, her iki taraf kendi görüşünü söylüyor, değerlendirmeyi halkımız yapıyor.

Evet, Sayın Arpacı, buyurun.

ŞEREF ARPACI (Denizli) – Evet, Sayın Başkanım, çok kıymetli Komisyonumuzun değerli milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankamızın çok kıymetli bürokratları; hepiniz hoş geldiniz.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankamızın 93'üncü kuruluş yıl dönümünü de kutlayarak sözlerime başlamak istiyorum.

Sürdürülebilirliğin ve kurumsallaşmanın çok önemli olduğu yeni dünya düzeninde en azından 28'inci Dönemin kalanı kadar daha sizi burada ağırlamaktan mutluluk duyacağımızı ifade ediyorum, görevinizde de başarılar diliyorum.

Evet, cevabını alamadığımız sorular var. Tabii, burası siyaseten siyaset yapma yeri değil belki ama enflasyonun ve günümüzdeki ekonomik koşulların ne yazık ki bugüne gelmesinin sebebinin siyaset olduğunu düşünüyorum, hatta Mahfi Bey'in güzel bir sözü var "Ekonomi politikamız yok, politika ekonomimiz var." diye. Dolayısıyla biz burada ne yazık ki sizlerle teknik meselelerden çok biraz daha siyaseten konuşmak zorunda kalıyoruz. Çünkü mesela şunun cevabını bulamıyoruz: Faiz neden yüzde 50? Enflasyonun yüzde 85 ki üretici enflasyonunun yüzde 150 olduğu dönemde, sizi faizi yüzde 8'den yüzde 50'ye kadar getirip orada tutan şey neydi? Mesela bunun cevabını bilemiyorum.

Şubat 2024'te Cevdet Bey açıklamalarında "settings"lerden bahsetmişti. Orada "Ağırlıklı ortalama fon maliyeti ve mevduat faizi arasındaki link kopmuş." ifadesi, "Politika faizi, enflasyon linki kopmuş." ifadesi, "Faiz ve kur linki kopmuş." ifadesi vardı. Yedi aydır bu bağlamda bu linklerin ihdası noktasında Merkez Bankamız ne kadar yol katetti? Ben bunu öğrenmek istiyorum. Ama bugünkü sunumunuzda da şunu gördüm: Bu linkler tabii piyasada ve verilerde ihdas edilmiş gözüküyor ama neyi feda ettiğimizi

de burada, aslında sunumunuzda gördük. Burada feda edilen şey, üzülerek söylüyorum, sanayi üretimi ve sanayici oldu ama aslında bu, sanayicinin ilk defa feda edilmesi değildi. Hep dönüp dolaşıp Eylül 2021'de yılında başlayan o dört aylık dönemi konuşuyoruz. Evet, para politikaları açısından bir talep enflasyonu yaratıldı orada; düşük faiz politikasıyla paraya olan talep arttı ve bu talep de enflasyonu körükledi. O gün dolar 8,5; politika faizi 19, reel faiz 21 seviyesindeydi, enflasyon 24'teydi. Mesela, o gün enflasyonun 24 olduğu noktada faiz 19 yerine 21 olsaydı biz bugünlerde olur muyduk? Bence olmazdık.

Tabii, hep talep enflasyonunu konuşuyoruz ama oradaki asıl yanlışlardan bir tanesi de şuydu: Maliyet enflasyonu yaratıldı. O yüzden sanayicinin ilk defa feda edilmediğini söylüyorum. Bakın, o dönemde popülist politikalar sebebiyle konutlara yapılmayan zamların tamamı sanayicinin üzerine yapıldı. Hatırlayın, enerji zamlarından bahsediyorum. Doğal gaz fiyatı tam 12 kat arttı, elektrik fiyatı tam 8 kat arttı, işçilik maliyetleri 5 kat arttırıldı ve döviz baskılandı. 2001 yılındaki adı kur çıpası olan sistemden bugünün ne farkı var? Ve o gün göz göre göre gelen ekonomik krizin ben bugün de ne yazık ki yaklaştığını görüyorum. Peki, önlem olarak neyi alabiliyoruz, ne yapabiliyoruz, sizden buna da cevap vermenizi istiyorum. Çünkü "carry trade" olarak adlandırılan bir mevzu var. Evet, döviz rezervlerimiz artıyor, döviz rezervlerimizin artması memnuniyet verici ama Hazine ve Maliye Bakanımızın şöyle bir iddiası oldu: "Biz dövize müdahale etmesek bugün döviz 25 lira olur." demişti. Tabii bu da "carry trade" açısından bütçede muazzam bir delik oluştururdu yani aslında bence bu doğru bir ifade değildi fakat öteki taraftan da diyorum ki: Merkez Bankamız bu kadar müdahale edeceğine acaba sanayicinin ve ihracatçının döviz bozma zorunluluğunu kaldırsa biraz sanayici de size destek olsa dövizin düşmemesi anlamında daha mi iyi olur?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

ŞEREF ARPACI (Denizli) – Hemen toparlıyorum Başkanım.

Çünkü ihracatçı ve sanayici… Biliyorsunuz, reeskont kredilerinin şartlarından bir tanesi buydu, yüzde 100 döviz bozma zorunluluğu fakat ithalata bağımlı bir ihracatımız var yani ihracatçı dövizini bozduğunda bir süre sonra tekrar döviz talebinde bulunuyor ve bankaların uyguladığı makastan dolayı da bir zararı oluyor. Tabii, bu zararla alakalı aslında dövizin tamamının bozulduğunda verdiğiniz yüzde 2'lik bir pay da var, ihracatı teşvik eden bir rakam da var. Sanayicinin şu anda eğer ihracatı artırmak istiyorsak bu teşvikin biraz daha artmasına da ihtiyacı var.

Son olarak, Ege Cansen'in bir sözüyle kapatmak istiyorum, o diyor ki: "Ülkede dövizin fiyatı yanlışsa her şeyin fiyatı yanlıştır." Çünkü biz ithalata çok bağımlı bir ülkeyiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

ŞEREF ARPACI (Denizli) – Yaz sezonu bitti. Biliyorsunuz, hep sosyal medyada ve televizyonlarda Yunan Adalarının ucuz olduğundan bahsettik. Aslında Yunan Adaları ucuz değildi, döviz ucuzdu. O yüzden, içerideki enflasyon karşısında dövizin de ucuz olması sebebiyle başta tekstil sektörü olmak üzere -turizm arkasından geliyor- birçok sektörümüz de etkilendi. Dolayısıyla ben 2021 yılında bozulan dolar, faiz ve enflasyon dengesinin nasıl sağlanacağını ve dengenin nerede olması gerektiğini de sizden cevap olarak vermenizi istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Görüşmelere 17.45'e kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 17.38

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 17.51

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, 1’inci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Şimdi, Sayın Merkez Bankası Başkanına değerlendirme ve sorular için söz vereceğim.

Buyurun Sayın Başkan.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; eleştiriler de dâhil değerlendirmeleriniz, sorularınız için teşekkür ediyorum; hepsi kıymetli.

Geçen sefer geldiğimizde -altı ay önce- 88 soru sorulmuş; onu çıkarmıştık. 3-4 tanesi hariç herhâlde hepsini burada cevaplamıştık, geri kalanını da yazılı gönderdik. Bu sefer sayıyı bilmiyorum ama yine epey geldi. Üç aydır da herhâlde toplanmadığı için bir miktar birikmiş. Daha azmış; mümkün olduğu kadar cevaplamaya gayret edeceğim. Tabii, sorular içerisinde çok benzer olanlar var, hepsini teker teker cevaplamak mümkün değil. Eleştiriler konusunda tabii, genel olarak bir şey söylemek gerekirse aslında enflasyonla mücadelenin ne kadar önemli olduğu vurgulanmış oluyor. Hayat pahalılığından, ücretlerden, eğitim ücretlerinden, konut fiyatlarından, gıda fiyatlarından bahsedildi. Bunlarda aslında temel ortak faktör enflasyon yani enflasyonu biz düşürdüğümüzde, kalıcı fiyat istikrarını sağladığımızda bu konular zaten otomatik olarak çözülmüş olacak ama burada bir süreçten geçiyoruz. Bu sürecin adı da “sıkılaşma”. Sıkılaşma olduğu için de adı üstünde belli kesimler sıkılaşacak. Buna reel sektör de sanayici de ihracatçı da dâhil. Mümkün olduğu kadar ortak şekilde bu paylaşılacak. Geçmişe yönelik birçok değerlendirme yapıldı. Bu konuda biz bir görüş bildirmiyoruz, bizim için önemli olan şu andaki durum, kendi dönemimizde bugüne kadar yaptıklarımız ve bundan sonraki görünüm. Bu konuda gelen soruların ve eleştirilerin hepsini kabul ediyoruz, cevaplayacağım. Başka kurumlarla ilgili de oldukça değerlendirme oldu. İşte, Hazine ve Maliye Bakanlığına değinildi, TÜİK’tir, şeydir, bunların bize bakan kısımlarıyla ilgili tabii ki değerlendirmelerde bulunacağım ama onun dışında işte, Tarım Bakanlığı, Dışişleriyle ilişkiler vesaire, bunlara benim girmem zaten doğru olmaz.

Öncelikle, “carry trade”, sıcak para. Bu konu çok öne çıktı, herhâlde 6-7 kişi sormuştur. O nedenle bu konuda bir değerlendirme yaparak başlamak istiyorum. Genel olarak, kavramsal olarak “carry trade”in ne olduğunu iyi tanımlamak lazım çünkü bu olmayınca yanlış değerlendirmeler yapılıyor. Bir de miktarını iyi bilmek lazım ki yani böyle “İşte, altı aydır bütün ekonomi sıcak para üzerinden dönüyor.” gibi değerlendirmeler de oluyor. Özel sorulara girmeden öncelikle bunu değerlendirmek istiyorum. “Carry trade” dediğiniz faiz oranı belli olan bir paradır. Yabancı yurt dışından gelir, dövizini bozdurur, belli bir vadesi vardır -işte, diyelim ki üç ay- üç ay sonra o belirli olan faizi alır ve çıkmak isterse, yenilemek istemezse de geldiği yabancı para birimine döner. Dolaysıyla kazancı bu aradaki kur hareketine de bağlıdır. Kur oynaklığı baktığımızda kısa vadede son dönemde arttı, herhangi bir şekilde kur garantisi vermemiz zaten söz konusu değil. Orada görülen faiz yabancının kârı olarak düşünülmemeli. Geçmişe de baktığımızda dönem dönem tabii ki bu tarz yatırımlarda yabancıların çok kazandığı da oldu, kazanamadığı da oldu, zarar ettiği de oldu; bu, yatırımın doğasında var.

Bunun dışında miktarı küçük. Yani "swap" bakiyesi tabii ki dönem dönem değişiyor ama hiçbir zaman 20 milyar doları geçmedi, 16-17-18 milyar dolar civarında geziyor günlük ve haftalık hareketlere göre. Rezervimizin seviyesini bugün açıkladım; 157 milyar dolar. 16-17 milyar dolar burada oldukça düşük bir rakam olarak kalıyor. İkincisi de cari açığın seviyesini de zaten sunumumda gösterdim, o da 20 milyar dolar. Bir sonraki ay yani bu ayın açıklanan verisiyle 15 milyar dolara inmesi bekleniyor. Yıl sonunda da yine o civarlarda, 20 milyar doların altında olacak. Geçen seneye göre oldukça düşmüş durumda yani 60 milyar dolara yaklaşan bir görünümden söz ediyorduk. Ekonominin çevrilmesi için sıcak para ihtiyacı kesinlikle söz konusu değil. Bunu verilerle net bir şekilde söylemek istedim. Buna ihtiyacımız yok ama tabii ki yatırımcı dönem dönem buraya yatırım yapabilir. Burada da bir döngü vardır. Yurt dışından gelen sermaye nasıl olur? İlk başta sizin de "carry trade" nitelendirdiğiniz sıcak para olarak gelir; enflasyon görünümü iyileştiğinde, enflasyonun düşeceğine inandığında, tabii ki para politikası duruşunun da buna uygun şekilde ayarlanacağına inandığında tahvile girer yani çıkmak yerine tahvile girer. Tahvile de önce kısa vadede girer; iki yıl, sonra beş yıla uzatır, çok inanırsa on yıla uzatır. Kalıcı fiyat istikrarı yani dezenflasyon sürecinde bu yaşanır. Bu, bütün ülkelerde olan bir şeydir, bize özgü bir şey de değil.

Son olarak da kalıcı fiyat istikrarına inandığında ve onun gerçekleşmesine yakın bir dönemde de daha kalıcı yatırım olarak, doğrudan yatırım olarak da gelir. Biz de bu sürecin içindeyiz. İlk başta, birkaç ay önce geldiğimizde, tabii, yatırımların daha yüksek bir kısmını "carry trade", sıcak para olarak nitelendirebilirdik ama son dönemde tahvile girişlerin arttığını görüyoruz. Son dönemde gelen paranın çok daha fazla bir kısmı tahvile geliyor. Dolayısıyla burada veriler üzerinden bir bilgilendirme yapmak istedim.

Tabii, burada dezenflasyon sürecinde mesafe kazanıldıkça da politikalara olan inanç artıyor ve bunun sonucunda da sermaye hareketlerinde ters bir hareket yaşanma ihtimali azalıyor. Yani şu durumda aslında sermaye çıkışlarına yönelik risklerin az olduğunu görüyoruz, düşünüyoruz. Zaten miktar olarak da az ama çıkma yerine daha fazla girme iştahı olduğunu açıkçası söylemek lazım.

Sayın Ağbaba'nın atamalarla ilgili bir sorusu vardı. Liyakat bizim için her şeyden önemli; bunu söylemek istedim. Atanan arkadaşlarımızın birçoğu daha önce yöneticilik yapan banka mensupları. Biz atarken kişilerin ne görüşünü biliyoruz ne siyasi eğilimini biliyoruz, sadece performanslarına göre değerlendiriyoruz. Bazen yönetici olarak, bazen de bireysel katkı verecek şekilde en iyi şekilde herkesten yararlanmaya çalışıyoruz. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da zaten insan kaynağı olarak gerçekten Türkiye'deki en güçlü kurumlardan biri. Bunu da bu doğrultuda söylemiş olayım.

Bağımsızlıkla ilgili birkaç soru oldu; hatırladığım kadarıyla Sayın Türeli, Sayın Gürer, başkaları da söyledi ama onu not alamamış olabiliriz. Burada aslında yaptığımız işlere en güzel işaret; bugüne kadar çok ciddi bir sıkılaşma yaptık. Enflasyon görünümüne göre hareket ediyoruz. Fiyat istikrarı, kalıcı refah artışı için oldukça önemli, olmazsa olmaz bir koşul. Bunu sağlamak için de bize verilen kanuni yetki çerçevesinde para politikası araçlarını en doğru şekilde kullanmaya gayret ediyoruz. Kanunda söyleniyor ki: "Bankanın temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Bu doğrultuda Merkez Bankası para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisi belirler." Biz de bu doğrultuda hareket ediyoruz. Haziranda başladı dezenflasyon süreci, bundan sonra da ara hedeflerimizle uyumlu olarak düşürmek için elimizden geleni yapacağız bundan önce olduğu gibi.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ne zaman bitecek süreç Sayın Başkan?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Yani süreç, bizim açımızdan orta vade hedefimiz yüzde 5. Dolayısıyla yüzde 5'e gidene kadar ve ondan sonra da yüzde 5'te tutmak için yani Merkez Bankasının görevi bitmez.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sunuşunuzda "Haziran 2025 dezenflasyon geçiş dönemi" vardı ya, onu soracağım.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Ona yani aslında daha sonra gelecektim ama dediğiniz gibi, ilk dönem geçiş dönemiydi bu mayıs ayına kadar, şimdi dezenflasyon dönemi, zaten aydan aya enflasyon, manşet enflasyon düşüyor, bu, düşmeye devam edecek. O konuda yani fiyat istikrarı sürecine de geçeceğiz, burada bir değişiklik söz konusu değil, sadece sayılar konusunda, tabii ki dönem dönem enflasyon dinamiğini tekrardan gözden geçiriyoruz, bu sene sonunda, işte, 38'de mi oluruz, 40'ta mı, 41'de mi, 42'de mi, tabii, dönem dönem sayıları gözden geçiriyoruz ama onun dışında bizim işimiz yüzde 5'e gidene kadar bitmeyecek, ondan sonra da zaten merkez bankalarının görevi fiyat istikrarının devamlılığını sağlamaktır, dolayısıyla ondan sonra da devam edecek.

Kur korumalı mevduatla ilgili epey bir soru oldu, genel bir değerlendirme yapayım. 2023 yılı Ağustos ayında kur korumalı mevduat bakiyesi 143, 145 yani o civarda yani 140 milyar doların üstünde idi, şu anda 45 milyarın altına indi yani yuvarlarsak bakiyede 100 milyar dolarlık bir azalma söz konusu. Bunun kademeli olması da önemliydi, rezerv görünümümüz tabii o zaman çok farklıydı, bu nedenle biz bunu düzenlemeler yoluyla yaptık ve bu düzenlemeleri dönem dönem gözden geçirerek yaptık, bankalara verdiğimiz hedeflere ince ayarlar yaparak yaptık, bugüne kadar da makrofinansal istikrarı bozmadan hatta tam tersine güçlendirerek bir taraftan rezerv biriktirirken bir taraftan da KKM bakiyesini, bunları doğru oranda Türk lirasına çevirerek gerçekleştirdik. Burada "Neden kapatılmıyor?" "Neden bitirilmiyor?" gibi bir soru oldu, şu anda bakiyeyi bu aşama için doğru bulmuyoruz, biraz daha azalması gerekiyor, bu süreci biraz daha yönettikten sonra değerlendirmemizi yeniden yapacağız ama bir süre daha bu düzenlemeler devam edecek, KKM bir süre daha tabii ki bakiyesi azalarak gelişmeler çerçevesinde devam edecek. Bunun işte kâr-zarar konusu konuşuldu, geçen senenin zaten zararını ve bunun ne kadarının KKM'de olduğunu şeffaf bir şekilde açıkladık; bunun bir süreci var çünkü bağımsız denetimden de geçmesi gerekiyor. Biz o yüzden yıl içinde kâr zararla ilgili bir sayı vermiyoruz, bakiyeyi sadece veriyoruz aydan aya; o da önceden verilmiyordu, onu da söyleyeyim yani KKM bakiyesini yayınlıyoruz, kırılımı da daha detaylı veriyoruz, bireysel ve kurumsal olarak ayrı ayrı bunu veriyoruz.

ERHAN USTA (Samsun) – Kısa vadeyi de vermeniz lazım.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Fark konusunda yani kur farkını sordunuz, gerçi kimi faiz olarak sordu ama biz, KKM'ye faiz ödemiyoruz, sadece o faizin üzerinde bir kur gelişmesi olursa o farkı ödüyoruz.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Maliyeti.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Evet, bu sene zaten kur gelişmelerini biliyorsunuz yani enflasyonun oldukça altında gidiyor, dolayısıyla son dönemde açılan hesaplara yapılan bir ödeme söz konusu değil ama önceden açılan hesapların bu sene vadesi geldiyse ve o arada kur çok arttıysa o zaman ödeme yapıyoruz. Mesela, örnek vereceğim, geçen sene mayısta ya da nisanda açılan ve bir yıl vadesi olan bir hesabı düşünürseniz, bir yıl sonra bu sene nisana geliyor vadesi, eğer o zaman çıkmaya karar verirse o dönem tabii ki bir ödeme yapılıyor ama net hesap sene sonunda, işte, önce bizim süreçlerimizden geçtikten sonra, daha sonra da denetimden geçtikten sonra, bağımsız denetimden geçtikten sonra 2024 yılı faaliyet raporunda açıklanacak, bu da 2025 yılı içerisinde oluyor, nisan ayında olacak.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, bu çok gayriciddi bir yaklaşım. Bakın, eskiden yarısı Maliye Bakanlığındaydı, düzenli olarak görüyorduk onları, şimdi hepsi size geldiği için. Burada açıklamada nasıl bir mahzuru olur? Siz günü gününe izliyorsunuz zaten, günü gününe bilançolarınız var.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Yani bir fikir verdim, geçen sene…

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir yıl önce Sayın Gaye Erkan açıklamıştı bir rakam yani nasıl bir mahzuru var ki?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Ödemeleri açıklamadı, bakiyesini açıkladı, onu söyleyeyim; bakabilirsiniz, ödemeleri açıklamadı, hayır.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Açıkladı, arkadaşlara attım.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Neyse, sonuçta bizim belli bir sürecimiz var.

ERHAN USTA (Samsun) – Değerleme hesabında o 800 küsur milyar lira var.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Geleceğim, geleceğim yani ona da geleceğim, değerleme hesabına da geleceğim.

KKM konusunda, şeffaflık konusunda bir sorunumuz yok, verileri açıklıyoruz, her şeyin bir zamanı var, bu da dediğim gibi sene sonunda, yıl kapandıktan sonra.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Yıl sonuna kadar neden beklensin ki bu kadar önemli bir konuda? Yani ben gerçekten anlayabilmiş değilim.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Evet, hesap kesinleştikten sonra oluyor, dediğim gibi, seneye olacak, açıklanacak.

ERHAN USTA (Samsun) – Daha bilançoyu açıklamıyor musunuz?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Bilançomuzdan, tabii, zaten günlük bilanço açıklıyoruz, oradan okunabilen bir sürü ürün var yani şu anda dünyada baktığımızda günlük bilanço açıklayan, bu kadar detaylı açıklayan başka merkez bankası göremezsiniz; gelişmekte olan merkez bankalarında çok daha farklı.

ERHAN USTA (Samsun) – Onu yapmayın. Siz yapmanız gerekeni yapmıyorsunuz, yapılmaması gerekeni yapıyorsunuz. Gözünüzü seveyim, günlük bilançoyu niye açıklıyorsunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri… Değerli milletvekilleri, enerjimizi çok harcamayalım, bundan sonra bütçe süreci var. Evet, bütçede de bayağı bir tabii… Şimdi yani böyle hazırlık maçı gibi bu.

Evet, Sayın Başkan, devam edin, buyurun.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Evet, eylül ayı enflasyonuyla ilgili birkaç soru oldu. Burada tabii, öncelikle veriyle ilgili bir değerlendirmede bulunayım. Biz de Merkez Bankası olarak TÜİK'le aynı metodolojiyi kullanarak, sahadan veri toplayarak bir endeks hesaplıyoruz, dolayısıyla ay içinde enflasyona dair bir fikrimiz oluyor. Bu ay içinde topladığımız ve aynı metodolojiyle -aynı fiyatları da topluyoruz- ulaştığımız sayı yüzde 2,5'ti, piyasa beklentisi ise yüzde 2,2'ydi; beklentimizin oldukça üzerinde geldi TÜİK enflasyonu. Burada öne çıkan birkaç kalem var, tabii, hizmet fiyatları var, bunu sunumda da söyledik, burada katılık öne çıkıyor, bunu zaten politika metinlerinde de hep söylüyoruz; bunun haricinde işlenmemiş gıda fiyatları bu ay beklentinin üstünde geldi, burada oynaklık oldukça yüksek, birkaç aydır oldukça düşük geliyordu

işlenmemiş gıda, bu ay biraz yüksek geldi, yükseltici bir etkisi oldu. Genel görünüme bakmak gerekiyor, bunu haziran ayında da söyledik. Haziran ayında enflasyon 1,6 geldi, piyasa beklentisinin çok çok altındaydı ve talep göstergeleri de olumlu seyrediyordu ama biz o zaman dedik ki -ki istediğimiz gibi olmasına rağmen- tek bir veriden çıkarım yapmak doğru olmaz, enflasyon seviyesi yüksekken oynaklık yüksek olur, bu, dünyanın her yerinde böyledir, aydan aya bazen yüksek, bazen düşük gelebilir, iki yönlü oynaklık olur; bu, haziranda aşağı yönlü oldu, birkaç aydır beklentilerle tutarlı gidiyordu, bu ay da beklentinin üstünde gelmiş oldu. Bu ayı tamamen de iyi bir veri olarak da tabii ki okumuyoruz, bunu da söyleyeyim, zaten metinlerimizde her zaman söylüyoruz, yukarı yönlü riskler var, aşağı yönlü risklere göre oldukça daha belirgin. Bu kaynaklardan bir tanesi de hizmet fiyatlarındaki katılık, bu da zaten metinlerde belirttiğimiz ihtiyatlı duruşun önemini ortaya koyuyor, Merkez Bankası olarak enflasyonun yüksek olduğu dönemde tabii ki çok dikkatli, ihtiyatlı olmak durumundayız.

Evet, zarar nasıl kapatılacak yönünde bir soru gelmişti. 2023 yılı zararını Merkez Bankası bilançosunda geçmiş yıllar zararı kaleminde izliyoruz, 2022 yılı kârından ayrılan ihtiyat akçesinin tamamı bu zarardan mahsup edildi, kalan tutarın kapanmasına kadar da geçecek sürede -yani ne kadar sürerse- Türk Ticaret Kanunu gereğince kâr ve ihtiyat akçesi dağıtılmayacak, bu zarar üzerinden hazineyle mahsuplaşacağız.

Evet, değerleme hesabıyla ilgili bir soru oldu. Değerleme hesabının KKM ödemeleriyle bir ilgisi yok, onu bir önce söyleyeyim çünkü soruda biraz öyle gibi ima edildi yani değerleme hesabındaki değişiklikler KKM bakiyesiyle veya kur farkı ödemeleriyle alakalı değil; bunun değişim göstermesi kur değişimleri kaynaklı. Biz, işte, mesela dövizde açık pozisyondaysak dövizin değeri arttığında orada zarar yazmış oluyoruz, o değerleme hesabında ama gerçekleşen bir zarar olmadığı için onu değerleme hesabında izliyoruz, o işlem gerçekleştiğinde de -mesela o satıldığında, alındığında, gerçekleştiğinde- onu değerleme hesabından alıp öbür tarafa kaydırıyoruz ve o şekilde takip ediyoruz. Buradaki değerleme hesabı daha çok kur değişimlerinden ve piyasa işlemlerinden kaynaklanıyor, bunu da bir açıklamak istedim.

Kamu maliyesine yönelik epey sorular oldu. "İşte, sadece para politikasıyla enflasyonu düşürmek mümkün mü?" Sayın Usta sormuştu, başka bir iki kişi de onu da not alamadım, onlar da bahsetmişti. Burada şunu söylemek lazım: Kamu kurumlarıyla, tabii, eş güdüm oldukça önemli dezenflasyon sürecinde ve bu eş güdüm oldukça üst düzeyde, bu süreçte bu eş güdümü devam ettirerek enflasyonu birlikte düşüreceğiz. Biz, tabii, Merkez Bankası olarak fiyat istikrarını sağlama hedefimiz doğrultusunda politikamızı ve araçlarımızı kendimiz belirliyoruz. Kamu maliyesi tarafına baktığımızda da aslında orta vadeli plana bakmak lazım. Burada bu seneden önümüzdeki seneye özellikle bütçe açığının ciddi bir azalma göstereceği tahmini var, biz de bunun gerçekleşeceğini düşünüyoruz. Burada, tabii, birkaç faktör var. İşte, deprem harcamalarının azalması, tasarruf tedbirinin önümüzdeki sene biraz daha etkili olması ve tabii ki vergi paketinin de etkisiyle bütçe açığı azalacak ve dezenflasyon sürecinde bize destek olacak. Bir de bunun dışında, tabii, bahsetmediğim yönetilen, yönlendirilen fiyatlar var; bunlara yapılan ayarlamaların belirlenmesinde de Merkez Bankasının hedefi gözetiliyor. Özellikle enerji fiyatlarına baktığınızda, mesela, elektriğe yapılan zam yüzde 38 oranında yapıldı, bu da Merkez Bankası hedefinin ne kadar ciddiye alındığını…

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun Sayın Başkan.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Epey soru var, o yüzden biraz sürecek muhtemelen.

Faiz indirimiyle ilgili soru soruldu. Burada, biz, metinlerimizde aslında oldukça net bir yönlendirme yapıyoruz, sözlü yönlendirme. Enflasyon görünümüne ve enflasyon beklentilerine bakıyoruz, enflasyondaki ana eğilimdeki düşüşe bağlı olarak para politikası duruşumuzu belirliyoruz. Burada, tabii ki yurt içi talepteki yavaşlama da enflasyon görünümünde önemli; fiyatlama davranışlarını takip ediyoruz, bu da önemli ve enflasyon beklentileri de tabii ki fiyatlama davranışlarını etkilediği için ve harcama tarafını belirlediği için bizim için önem arz ediyor. Dolayısıyla oldukça fazla sayıda veriyi gözden geçirerek kararlarımızı bu doğrultuda alıyoruz. Aylık enflasyonun ana eğiliminde de para politikası duruşunu belirlerken burada yaşanacak belirgin ve kalıcı bir düşüşten emin olmak istiyoruz. Para politikası duruşu konusunda atacağımız adımları da sadece bu senenin hedeflerini değil 2025 ve sonrasındaki hedefleri de göz önünde bulundurarak yapacağız.

Evet, sermaye girişleriyle ilgili soru, bunu zaten genel hatlarıyla cevapladım. Evet, OVP tahmini ile bizim daha önce verdiğimiz bir önceki enflasyon raporunda verdiğimiz tahminler arasında ve de hedef arasındaki fark soruldu. Bir kere şunu söylemek lazım: OVP'de yer alan tahmin bu sene için mesela söylemek gerekirse işte, 41,5; bu da Merkez Bankası hedef bandının içinde.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tutarsa, 41,5 tutarsa…

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Enflasyonun bu kadar yüksek olduğu dönemde enflasyonu tam olarak kaça gideceğini sene başında tahmin etmek oldukça zor, o yüzden bant da önemli, bandın içinde kalacağını düşünüyoruz sene sonunda. Bunu, tabii ki daha kapsamlı değerlendirmemizi enflasyon raporunda yapıyoruz üç ayda bir, bu da kasım başında olacak bir sonraki raporumuz, onu da biliyorsunuz şeffaflık çerçevesinde açıklıyoruz.

Evet, benzer soruları geçerek ilerliyorum. Beklentilerle ilgili, tabii, oldukça fazla kişi sordu, Sayın Taş söylemişti. Sayın Türeli, burada "Dezenflasyon süreci nasıl olacak?" İşte, "Beş yıl sonraki enflasyon beklentileri yüksek." denildi. Genel olarak beklentilerle ilgili önce bir değerlendirme yapmak istiyorum. Tabii, üç kesimin beklentisine bakıyoruz. Bunlardan bir tanesi piyasa katılımcıları. Piyasa katılımcıları makroanaliz doğrultusunda yaptıkları için para politikası duruşuna göre ve tabii ki maliye politikası duruşuna göre hem bu sene için hem de ilerisi için bir tahmin belirliyorlar. Ama tabii ki gerçekleşmeler geldikçe beklentilerin üstünde olursa yukarı yönlü, altında olursa da aşağı yönlü revize ediyorlar. Sene başından bu yana baktığımızda -bu ay hariç; bu ayı, tabii, göreceğiz, biraz beklentinin üstünde geldi ama- beklentiler iyileşti yani bu sene sonu için baktığımızda beklentilerde bir iyileşme var, on iki aylık ve yirmi dörtlük aylık verilerde de iyileşme var. Bu da aslında piyasa katılımcılarının enflasyon ve dezenflasyon programına inandığını gösteriyor ama dediğim gibi, sunumda da söylediğim gibi, bizim hedeflerimize tam bizim söylediğimiz vakitte değil de birkaç ay, üç dört ay gibi bir gecikmeyle ulaşacağını ima ediyor, bu şekilde. Reel sektörün beklentileri de iyileşme eğiliminde, bunu da grafiklerde gösterdim, birkaç aydır iyileşiyor. Hane halkı beklentisi oldukça yüksek. Burada aslında enflasyon raporunda açıkladığımız oldukça detaylı bir kutu vardı, burada bu konuya değiniyoruz. Enflasyon beklentileri vatandaşın daha çok görünen fiyatlarla alakalı, beklentiden ziyade gerçekleşmeden şekilleniyor, oradan kaynaklanıyor. Enflasyon geçmişte yüksek olduğunda gelecek enflasyon beklentisi de yüksek oluyor, bunun kırılması bir süre, zaman meselesi. İnandırıcılıktan da ziyade enflasyon düştükçe beklentiler iyileşecek, vatandaş öncelikle enflasyonun düştüğünü görmek istiyor ki düşeceğine inansın; aslında özetle böyle. Uzun vadede de beklentiler beş yıllık. Evet, bizim hedefimizin oldukça üstünde ama burada biz bir iki sene içinde ciddi mesafe katedersek orada da beklentiler iyileşecektir. Bunu da nereden görüyoruz? Bu sene, mesela, enflasyon bizim beklediğimiz doğrultuda iyileştiği için -dediğim gibi bu son aya kadar- aslında piyasa beklentileri

iyileşti yani enflasyon düştükçe beklentiler de düştü ama daha çok bu sene için düştü, on iki ay için düştü; şimdi yirmi dört ay için düşmeye başlıyor, bir süre sonra da beş yıl sonrası için beklentiler de iyileşme olacağını düşünüyoruz.

Evet, İTO, TÜİK sorusu soruldu, ENAG da geçti arada. Şimdi, burada şunu söylemek lazım: Bu 3 endeks aynı şeyi ölçmüyor, tamamen farklı şeyleri de ölçmüyor ama aynı sayıları beklemek doğru değil yani bir elma ile armut kadar farklı değil ama belki işte yeşil elma, kırmızı elma gibi aynı şey değil. Dolayısıyla bire bir evet, birbirlerini takip etmesi doğru, gerekir on iki aylık bazda, altı aylık bazda -aylık olmasa da- ama bire bir aynı serileri beklemek doğru değil. Neden? Bir, ölçtüğü şeyler farklı yani topladığı fiyatlar farklı, aynı ürünlerin fiyatlarını toplamıyor. Bölgeler farklı İTO sadece İstanbul'da topluyor, TÜİK daha genel topluyor ve yöntem farklı. Mesela, ENAG işte, on-line topluyor yani oldukça ciddi farklılıklar var dolayısıyla. Mesela, İTO gıda grubunda tütünü içkiyi kapsıyor, dışarıda yenen yemeği kapsıyor ama TÜFE'de bunlar ayrı birer grup olarak yer alıyor. Bir de dediğim gibi, bu gruplarda toplanan ürünler farklı. Bir de ağırlıkları da farklı yani teknik detaya giriyorum ama bu çok geldiği için önemli. Geçiş aylarında özellikle, TÜFE dışındaki göstergeler, mesela, yeni sezon giyim ile turfanda meyve ve sebzede yüksek fiyat gelişmelerini yansıtıyor ama izleyen aylarda bu etki dengeleniyor çünkü bunlar bazen, mesela, İTO'ya daha erken aylarda giriyor, TÜİK'e daha sonra giriyor. Dediğim gibi, biraz fazla detaya giriyorum ama aylık bazda bunları karşılaştırıp "Biri diğerinden daha yüksek, şu, bu." demek doğru değil.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – TÜİK verilerine biz inanmıyoruz.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Şimdi, peki, TÜİK verilerini yani dediğim gibi, başka kurumlarla ilgili yapılan…

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Sayın Başkan, bu gübredeki fiyatta bugünkü fiyatla DAP'ı alırsanız ne kadar arttığını görürsünüz çünkü ekim yapacaksınız ama kalkarsanız, hiç kullanılmayan gübre var şu anda, onu da katarsanız, ortalamasını alırsanız düşük çıkar.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Şimdi, Türkiye geneli için tahmin veriyor TÜİK: TÜFE'de 2024 yılında 81 ilin tamamında ve 227 ilçe kapsamında 29 bin civarı iş yeri ve 5.300 civarı konuttan kira için bunları topluyor. 406 madde, 913 madde çeşidi için her ay yaklaşık 610 bin adet fiyat derliyor, diğer endekslerde böyle bir durum söz konusu değil. Bu anlamda ürünün satın alındığı bölge veya kanal, indirimler, kalite ve standardizasyon takibi yapılmamış olması hususlarından kaynaklanan ciddi farklar oluşabiliyor ve daha da fazla detaya aslında girmeyeyim, bunu bu şekilde bırakayım. Ama şunu da söylemek lazım: Zaten EUROSTAT'ın yani burada, aslında dünyada belirlenmiş belirli standartları var; her ülke kendi uygulamasını yapmıyor. Bizde TÜİK kurum olarak EUROSTAT'ın uygulamasına tabi ve bu uygulama çerçevesinde zaten denetleniyor düzenli olarak -bunların raporları da var, bunlara da bakabiliriz- bunlara uygun çalışmalarını sürdürüyor.

Evet, işsizlikle ilgili birkaç soru geldi. Tabii, işsizlik oranı bir miktar yükseldi ama oldukça kısmi, düşük seviyelerde bulunuyor. Temmuz ayına baktığımızda mevsimsellikten arındırılmış yüzde 8,8; Türkiye uzun dönem ortalamasının oldukça altında. Uzun dönem ortalaması yüzde 11 yani 10,9 oluyor; onun oldukça altında dolayısıyla. İstihdam olarak baktığımızda da burada ılımlı da olsa artış devam ediyor, bu da olumlu. Ama şunu da söylemek lazım, parasal sıkılaştırma yapıyoruz. Tabii ki reel sektör kârlarında da bir azalma söz konusu. Burada, iş gücü piyasasında kısa vadede bunun geçici bir etkisi olabilir. Fiyat istikrarının sağlanması...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Sayın Başkan, bakın, size somut bir şey söyleyeyim. TÜİK'in işçi saydığı stajyerleri Bakanlık öğrenci gösteriyor. Öğrenciyi işçi sayarsanız, tabii, genç işsizliği azalmış gösterirsiniz.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – TÜİK'e sorabilirsiniz, gerçekten ben...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Ben sordum, iki cevap da geldi bana.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Ömer ağabey, orayı geçtik, geçtik.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Tamam.

Burada fiyat istikrarı önemli. Zaten siz de başta söylediniz; maliyetlerden sanayici yakınıyor, hizmet sektörü yakınıyor. Bu da aslında enflasyonun düşmesinin ne kadar önemli olduğunu söylüyor. Fiyat istikrarının sağlanması öngörülebilirliği artıracak, maliyetlerin yönetimlerini kolaylaştıracak ve iş gücü piyasasına da olumlu yansıyacak.

Atıl iş gücü oranından çok bahsedildi. Evet, biz buna bakıyoruz, burada bakmadığımız yönünde bir iddia oldu -kim söylemişti hatırlamıyorum- bunu kesinlikle kabul etmiyorum. Ama tabii ki biz enflasyonla mücadele kurumuyuz, dolayısıyla her şeyi bu doğrultuda değerlendiriyoruz. Atıl iş gücü oranımız yüksek ama ağustos ayına baktığımızda onda da bir gerileme söz konusu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, Sayın Başkan, toparlayın, bir daha açıyorum mikrofonunuzu.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Peki, o zaman toparlamak adına... Evet, zaten bunları söyledik, Hazineyle ilgili konuları, maliye politikalarını söyledim.

Reel ücretlerle ilgili bir soru oldu. Aynı şekilde, dediğim gibi, burada kalıcı fiyat istikrarının sağlanması gerekiyor ki ücretler de reel olarak artsın. Daha önceki dönemde olduğu gibi fiyat istikrarının olduğu dönemde ücretler oldukça sağlıklı, reel oranda, yüksek oranlarda artıyordu.

"Rezervlerdeki artış ne zamana kadar devam edecek?" Rezerv yeterlilik oranları sorulmuştu. Burada, tabii, işte, son nisan ayından itibaren çok ciddi bir süreç yaşandı. Bu süreç güvenin artmasıyla ve tabii ki getirinin de artmasıyla birlikte hem yurt içinden hem yurt dışından Türk lirasına talebin artmasına sebep oldu. Biz, işte, son dönemde, o dönemden bu yana yaptığımız -yuvarlayarak söylüyorum- neredeyse 100 milyar dolarlık bir pozisyon iyileşimi var rezerv konusunda. Bunun yüzde 80'i yurt içinden geldi yani yurt içi yerleşiklerin vatandaşımızın ve kurumlarımızın Türk lirasına dönmesinden kaynaklandı; yüzde 20'si de dışarıdan gelen sermaye girişi olarak gerçekleşti. Politikalarımız olumlu sonuçlar vermeye devam ettikçe güven artacak. Burada rezerv konusunda tabii ki uluslararası yeterlilik düzeylerini takip ediyoruz, bir miktar daha alınacak yolumuz var. Piyasa şartlarını bozmayacak şekilde, kurun dengesini bozmayacak şekilde, dezenflasyon hedefine engel olmayacak şekilde rezerv biriktirmeye piyasa şartları elverdiğince devam edeceğiz.

Evet, TCMB-BDDK koordinasyonuyla ilgili Sayın Öztrak, Sayın Temurci, birkaç kişi belki daha bahsetmişti, sormuştu. Burada alınan kararlar kesinlikle BDDK'yle koordinasyon içinde alınıyor. Zaten Finansal İstikrar Kurulu çerçevesinde bir araya geliyoruz, bazı kararları alıyoruz ve bu kararları da zamanı geldiğinde yürürlüğe koyuyoruz finansal istikrar çerçevesinde. 16 Eylül haftası alınan kararlara bakalım çünkü onlar soruldu. Burada BDDK, bankaların sermaye yeterliliği hesaplamalarında birtakım teknik değişikliklere gitti. Burada bireysel kredilere ve konut kredilerine Basel Komitesi tarafından belirlenen uluslararası standartlara oranla daha ihtiyatlı uyguladığı risk ağırlıklarını uyumlu seviyeye

çekti. Yani özetle, geçmiş dönemde bu ağırlıklar arttırılmıştı bankalar fazla kredi vermesin diye ama şu anda zaten bir sıkı para politikası güttüğümüz için ve kredi büyümesini de limitlendirdiğimiz için BDDK'nin, bu düzenlemelerin bir etkisi kalmadı. Bunların etkisi bankalara negatif olarak yansıyordu çünkü sermaye yeterliliklerini düşürüyordu, kredi büyümesine bir etkisi yoktu ama sermaye yeterliliklerini düşürüyordu; dolayısıyla bankaları zor duruma sokuyordu. Burada bir normalleşme adımıdır bu, Basel III standartlarına geri dönüldü; oldukça da olumlu bir adımdır, zaten birlikte alınan bir karar. Diğer kararlar da bu şekilde alınıyor, onu da söylemek isterim.

YTAK'la ilgili bir soru olmuştu -sanırım Sayın Usta- bunu da hızlı bir şekilde… Bu programı zaten biliyorsunuz. Yeni bir program başlatıldı, 2023 yıl sonu itibarıyla bu program yenilendi. Burada, yıllık için biz 100 milyar TL'lik bir limit belirledik. Önceki YTAK kapsamında 650 projeye hatta daha fazla yatırım projesine kaynak sağlanmıştı, 105 milyar TL'ye kadar bir kredi tahsisi yapılmıştı. Yeni YTAK programında süreç biraz daha farklı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımız değerlendirmesini yapıyor. Bir teknoloji strateji puanı veriyor, zaten şartları belli, şeffaf bir şekilde bunu genelgede yayınladık; aldığı puana göre o şartlarda kredi kullanabiliyor. Sanayi Bakanlığımız bu firmalara sanayi puanı, teknoloji strateji puanı vermeye başladı. Bize gelen başvurular tamamlanınca da burada tahsis yapılacak ama şu anda yapılan herhangi bir tahsis yok.

Evet, bunlara daha önce cevap verdim, o yüzden geçiyorum.

Evet, on yıllık tahvil ihracıyla ilgili sanırım siz sormuşsunuz Sayın Temurci. Bu yapılan ihraç dolar cinsinden yani Türk lirası cinsinden değil. Dolayısıyla Türk lirası faizlerinin düşecek olması buradaki faizleri etkilemeyecek, daha çok CDS'imize bağlı olan bir durum. O da geçtiğimiz yıla göre oldukça düştüğü için piyasada uygun bir şartı oluşmuş olabilir. Tabii, bu, Hazine ve Maliye Bakanlığının kararı, onların yürüttüğü bir işlem ama sadece sorduğunuz için söylüyorum. Bir de tabii ki yani Hazinenin burada söylediği şöyle bir şey var; daha önce kısa vadeli borçlar bir miktar önümüzdeki bir iki yıl oldukça fazlaydı. Bunları zamana yaymak adına, aslında biraz daha rahatlatmak adına da bu işlem yapıldı. On yıllık borçlanabilmiş olmasını olumlu bir adım olarak değerlendiriyoruz biz kendi adımıza.

"Zorunlu karşılıklar neden artırılıyor?" Bu yönde bir soru vardı, bunu da sanırım siz sormuştunuz. Burada amaç kuru yönetmek değil, daha çok para politikasını desteklemek. Neden? Çünkü bizde talebin seviyesi oldukça yüksek, arzın oldukça üstünde. Dolayısıyla talebin biraz dengelenmesi gerekiyor, yaptığımız politikalar da zaten hep bu doğrultuda. Burada da mevduat faizi oldukça önemli. Hem talebin kısılması, tasarrufun artması anlamında ki burada tasarrufu oranında, hane halkı tasarruf oranında benzer ülkelerin altındayız. Bu önemli, burada biraz mesafe almamız gerekiyor, ona da hizmet ediyor ama tabii, esas olarak o amaçla yapmıyoruz. Bir de tabii ki Türk lirasına geçiş açısından mevduat faizlerinin seviyesi oldukça önemli. Likidite fazlası oluştuğunda, bunu dönem dönem, bankacılığı da zora sokmayacak şekilde zorunlu karşılık oranlarını arttırarak yönetiyoruz; bunları da kamuoyuyla paylaşıyoruz.

Cari açıkla ilgili siz mi sormuştunuz onu, tam emin olamadım; evet, Erhan Bey, siz sormuştunuz. "Cari açıktaki düşüş kalıcı mı? Çevrimsel etkilerden arındığında cari açık düşüyor mu?" Burada baktığımızda, bunu biz hâlâ hesaplıyoruz ve takip ediyoruz. 2024 yılı ikinci çeyreği itibarıyla çevrimsel etkilerinden arındırılmış, yıllıklandırılmış cari açık, şu anki manşetin bir miktar üzerinde ama ilk ve ikinci çeyrekte o da azalış gösteriyor. Dolayısıyla yani böyle orada tam tersi bir durum söz konusu değil, onu da açıklamış olayım. Yıllıklandırılmış olarak baktığımızda, tabii, bir fiyat çevrimsel etkisi var, bu pozitif; iş çevirme yetkisi, bu da negatif.

Evet, şu beklenti sorusunu cevaplamıştık.

Evet, kupür konusu... “Bankalar 200 TL’den küçük kupürler vermiyor, paradan sıfır atmayı düşünüyor musunuz?” Sayın Ağbaba sormuştu. Burada, bir kere Merkez Bankası olarak bankalar ne talep ediyorsa biz emisyon işlemi çerçevesinde bunu kesintisiz olarak sağlıyoruz. Bankalar, ATM’lere kendi tercihleri doğrultusunda ve piyasa ihtiyaçları doğrultusunda kupür yüklemesini yapıyorlar.

Tedavüldeki kupür kompozisyonuyla ilgili soru oldu. Burada, bunu değerlendirdiğimizi söylemiştim. Biz bunu nakit dışı ödeme araçlarındaki gelişmeleri de değerlendirerek bir karar aldık ve şu anda bir üst kupür çalışması yok; bunu enflasyon raporunda söylemiştim. Mevcut kupürlerle devam ediyoruz ama dönem dönem benzer değerlendirmeler yapıyoruz.

Evet, bir de bu döviz bozma sorusunu Sayın Arpacı, siz sormuştunuz, döviz bozma zorunluluğuyla ilgili. Burada zaten bir normalleşme adımına gittik, yüzde 40’tı bu gereksinim, bu zorunluluk, bunu yüzde 30’a düşürdük. Dönem dönem de bunu göz önünde bulunduruyoruz, değerlendiriyoruz. Ama tabii, bunu şöyle de düşünmek lazım: Bir taraftan da yüzde 2 destek de oluyoruz yani ihracat bedelli satışlarında firmaları yüzde 2 prim desteği sağlanıyor. Onun dışında tabii, bunun bir yüzde 2 desteğinin belli şartları var, burada mesela döviz almama zorunluluğu var ama burada bir ithalat ödemesi söz konusuysa -o konudan bahsetmişsiniz- zaten onlar muaf yani ithalat ödemesi kapsamında alınan dövizler cezaya tabi değil, yaptırıma tabi değil.

ŞEREF ARPACI (Denizli) - Yüzde 2’ler banka komisyonu olarak makastan dolayı ithalat alımlarında gidiyor Başkanım.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Evet, evet.

Bu politikaları dönem dönem gözden geçiriyoruz, yeniden değerlendiririz.

Evet yani bütün soruları aslında cevapladım diye düşünüyorum. “Konkordato, reel sektör yavaşlama…” Bunu da siz sormuştunuz sanırım. Burada 2024 yılında tabii, büyümede bir miktar yavaşlama olmasını bekliyoruz. Potansiyel büyümesinin bir miktar altında gerçekleşecek bu sene büyüme. Bunun yanında tabii, OVP’de belirtildiği gibi enflasyon indikçe kalıcı fiyat istikrarı sağlanacak.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Son, birkaç dakika daha...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Başkan, sözlerinizi toparlayın.

Buyurun.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Tamam, bu son soru olsun.

Burada tabii, finansal stres altındaki firmalar faaliyetlerine devam ederken ödeme kolaylığı elde etmek için konkordato talebinde bulunabiliyor. Burada verileri takip etmek çok kolay değil çünkü konkordato ilan eden firma sayısı aynı firmanın 1’den çok ilan vermesi nedeniyle aslında çok daha düşük, ilan sayısından oldukça düşük. Ama onun dışında işte bunlara oran olarak bakmak gerekiyor, hem konkordatolara hem takibe düşen işte alacaklara, kredilere hem çeklere, çek senetlere, karşılıksız ödemelere. Bunlara baktığımızda oransal olarak bir miktar yukarı yönlü hareket olsa da -kriz olarak nitelendirilmişti birisi tarafından, onu tam hatırlayamadım- böyle bir durumun söz konusu olmadığını, bütün bu verilerin tarihsel ortalamaların oldukça altında olduğunu görüyoruz.

Teşekkür ederim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bu iyileşmeleri vatandaş ne zaman hissedecek, onunla ilgili bir tarih var mı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Efendim?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Vatandaş ne zaman hissedecek? Markete gittiğinde, pazara gittiğinde cebindeki para ne zaman işe yarayacak?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gürer, ben, tabii, toplantıyı yönetmekle görevliyim. Sayın Merkez Bankası Başkanı, ilgili bürokratlar Sayın Gürer'in sorularını, 2'nci sorusunu duydunuz. Bununla alakalı da eğer cevap verme ihtiyacı hissederseniz yazılı olarak onun da verebilirsiniz.

Çok teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, toplantımız sona ermiştir. Milletvekillerimize ve Merkez Bankası Başkanı ve bürokratlarına teşekkür ediyorum.

Hayırlı olsun.

Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati 18.33